

las cuentas de las penas de Camara, y de gastos de justicia, y obras pias y publicas, y se hizo de alcancen tanto, y queda executado, y cobrado, y puesto en poder de fulano. Y de la dicha residencia no resulto otra cosa, de q̄ deua ser hecha relación a V.m. mas de que esta ciudad, ni obligación de repararlos muros, los quales he visitado cō anti fices de cōciencia y cōciencia, y parecen q̄ son menester dos mill ducados para el reparo delllos, y esta ciudad tiene pocos propios para poderse reparar con ellos, V.M. mandará hazerlo q̄re mas conpenga a su ser uicio. Y por este orden dará cuenta en particular de las cosas que con uenga a la ciudad, y luego dirá. Y demas desto no se offrece otra cosa de que V.M. deua ser auisado. Cuya Real persona nuestro Señor guar de y prospere con acrecentamiento de mayores Reynos y señorios para su gloria y seruicio.

Muy humilde vassallo de vuestra Magestad.
El Licenciado Fulano.

Ven el sobreescrito dize, Al Rey nuestro Señor.

Y entregada la residencia en Consejo, el orden que allí se tiene en verla pone la... libro 2. Recopilación la qual se ve de la fuerte que va, sin mas alegar, ni mas recibir a prueba, de lo q̄ vale hecho por el juez de residencia, iuxta lo p̄t. 7. lib. 3. Recopilación, y de la sentenciā confirmatoria, reuocatoria que allí se da, no ay suplicacion alguna, salvo a dos cosas. El uno es, quando en la sentencia huviere penaacion perpetua de officio. Y el otro, quando huviere condenacion de penacor nora, vt disponit. p̄t. 4. lib. 3. Recopilación. Y hasta tanto que la residencia fuere vista en Consejo, y consultada con la Magestad, los jueces que la dieron no deuen fer

Demanda y acusacion a instancia de parte contra el Corregidor en la residencia publica.

F Viano, como mas aya lugar de derecho, parezco ante V.m. y me querello, y acuso criminalmente a fulano, Corregidor q̄ fue desta ciudad, y contado el caso de mi acusacion, premissas las solemnidades del derecho, digo que assi es, que el sobre dicho reo acusado cō poco temor de Dios, y menosprecio de su conciencia, y en deservicio de su Magestad, no ha usado de su officio como deuia, y era obligado, y porque por el mes de Mayo proximo pasado deste presente año, en

vn dia

Octaua pars Tomi primi.

vn dia del dicho mes, que se contaron veynte del, fue à mi casa con grande escandalo y alboroto, y sin causa ni razon que bastante fuesse, me sacò della y lleuò preso, dandome muchos empuxones, y hazien dome otros malos tratamientos, y diziendome palabras feas y injurias, siendo como soy hòbre honrado, hijodalgo, quieto y pacifico, y no auiendo hecho cosa por donde huiesse deser maltratado, y no còrento con esto, me metio en la carcel publica, y me hizo echar vna cadena, y me tuuo preso desta suerte mas de vn mes: las quales vexaciones y agrauios me hizo solo por complazer à fulano mi enemigo, con el qual el dicho reo ha tenido y tiene gran parcialidad, y amistad, y no me soltarà de la dicha prision, sino fuera porque le di vn cauallo, el qual recibio, y por virtud del me soltò: en lo qual pare hizo notorio agrauiò è injusticia, è lo que no deuia à su officio, y por ello es digno de gran punicion y castigo, porque pido à v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentencia, que en tal caso lugar aya del sobredicho reo acusado me haga cumplimiento de justacia, declarandole por hechor y perpetrador de los dichos delictos, y por hombre que ha hecho y vsado mal su officio, y asì declarado le condene, apremie, y castigue por las mayores y mas graues penas puestas por fuero y derecho, y leyes y prematicas destos Reynos contra los juezes que vsan mal su officio, y comieren semejantes delictos, para que à el sea castigo, y à otros exemplo. Y para ello, &c.

Otrofi incidenter de su officio de v. m. el qual para ello imploro, pido condene al dicho reo, è que me buelua, dê y restituya el dicho cauallo, que por redimir la vexacion de la dicha prision le di, è cien ducados por el, que à su justa y comun estimacion valia, con mas los daños, costas, è interesses, q de la dicha prisiõ se me siguieron, que estimo en dozientos ducados, saluo en todo la judicial tassacion de V. m. sobre que pido justicia, y el officio de V. m. imploro, y las costas proferro, y juro à Dios y à esta t que esta acusacion y demanda no pongo de malicia, &c.

Esta acusacion se manda dar traslado, y se procede en via ordinaria como arriba

diximos, & hæc sufficiunt pro tyronum instructione.

Finis huius primi Tomi.

SECUNDVS

SECUNDVS TOMVS.
DE FORMA, ET MO-
do procedendi in foro Ecclesiastico
circa causas ibi pertractandas.

EX PROŒMIO SUMMARIA

- 1 Spirituális potestas à seculari nō pereurbatur, sed sanetur, & cōtra alteraq; ab altera est dīstincta.
- 2 In subsidū iudex ecclesiasticus quī proprijs viribus suam sententiam exequi nō potest, secularibus utitur, hicq; ecclesiastica potestati auxilium prebet, & num. 4.
- 3 Prædictum ius in delegato seruandum iudice.
- 4 Ecclesiasticus iudex potest secularē ad sibi exhibendum auxilium compellere, at, ut ipse præstet, nō compellitur à seculari iudice: sed eo postulante à superiore suo.
- 5 An stetur processui à seculari iudice factō, quando reus ad Ecclesiasticum remittitur: & quid in praxi seruetur.
- 6 Secularis iudex ab Ecclesiastico inuocatus tanquam merus executor auxiliū præstare, absque eo quod de causæ iustitia cognoscat, tenetur, secus quādo ipse inuocat etiā, num. 6.
- 7 Quæ dicta sunt, nō procedūt in causis criminalibus, quarū cognitio est missi fori: quia tunc secularis iudex

poterit de nouo cognoscere, cū suis suis subditus.

8 Si iudex Ecclesiasticus vult exequi suam sententiam, & simpliciter implorat à seculari, ut suam familiā sibi concedat, tunc secularis nō potest cognoscere, sed tantū suam familiam debet accommodare.

9 In criminibus quorum cognitio nō pertinet ad secularē, sed etiā ad Ecclesiasticum iudicem, si ab eo imploretur brachium secularē, nō debet se intromittere iudex secularis in cognitione huiusmodi criminum, sed nullo alio quæsito sententiā Ecclesiastici exequi tenetur.

Proœmium.

CAUSA spiritualis, secularisq; potestates, vsq; ad eo sint distinctæ, vt nō debeant adinuicem se impetire, nec perturbare, vt probat text. in cap. cum ad verum, cap. duo sunt, cap. si Imperator 96. & in d. cap. causam quæ, el segūdo, qui filij sint legit. & in cap. nouit. de iud. & in l. 4. & 5. tit. 3. libro 1. Recop. & in l. tit. 1. lib. 4. Recop. & in ordinationibus Lusitanorum lib. 1. tit. 44. §. E. sciam a iudicibus, Qui

nimo predictæ potestates debent se adiuvare coadiuvare, ut prædicta iura probant, & firmant glos. in cap. 1. verbo, Publicum, & officio ordinarij, & glos. in c. 2. de male, verb. Potestatem, & docet Panormitanus in dict. cap. novit. Villadiego in tractat. de hæretic. pravi. col. ff. 19. col. fin. versic. ex quo poteris, & Covar. in pract. qq. c. 10. n. 1. Quod tamen auxilium, & favor ab utraque potestate in subsidium præstatur, secundum Oldradum, in consi. 89. num. 5. Quo fit, quod postquam iudex ecclesiasticus ad versus clericos, vel laicos suis censuris fuerit, neque eorum virtute poterit suam sententiam exequi, nec iustitiam ministrare, requirere poterit iudicem secularem, ut ipse captis rebus, & persona rei, sententia ecclesiastici iudicis exequatur, ut expresse probat tex. iuncta glo. verbo, Publicum in c. 1. de offi. ordin. per quem tex. ita tenet ibi Panormitanus & Alciatus probatur etiam in cap. postulasti, de homic. & in cap. 2. de male, & in l. Episcopalem, C. de Episcopali audi. & in c. v. officium, §. compescendi de hæret. lib. 9. Idemque iuris observandum erit in iudice delegato, argu. tex. in c. dilecto, de sent. ex com. in 6. per quem alia iura ita tenent Specul. in tit. de iud. deleg. §. sequitur, n. 6. Inno. Ioann. And. Panor. nu. 8. & Felin. num. 2. in c. significasti, de offi. de leg. & late Navar. in c. cū cōtingat. remed. 2. de re script. & Agidius Bosius in pract. crim. tit. de foro cope. n. 92. & Auil. in c. prepositi c. 20. n. 27. Similiter è diverso secus 4 Iuris iudex innovare poterit auxiliū ecclesiastici pro sua sententis exequenda, aduersus eos, in quos coactione nō habet, iuxta tex. Auth. sed hodie, C. ad l. l. de adult. & facit tex. in d. dilecto in fi. & tradit Socin. in c. cū sit generale, n. 24. de foro compet. Quia in casu illud discriminē erit observandum, quod iudex ecclesiasticus, suis censuris & poenis spiritualibus, compellere poterit seculares iudicē sibi exhibendū auxiliū, ut probat tex. d. c. maleat vero secularis nō poterit ecclesiasticū compellere, sed adire debet eius superiorē, ab eoq; petere, ut iudicem ecclesiasticū inferiorem cogat, ad prestandū sibi auxiliū pro sue sententiæ executione, secundū Inno. Pan. & Alciat. n. 26. & nu. 21. in dict. c. 1. de offi. ordi. Erit & aliud discriminē observandum, nepe, quod quando secularis iudex remittit aliquem reum ad iudicem ecclesiasticū, vel innovat eius auxiliū pro executione sue sententiæ, ut in exēplo posito per Alciatū

in dict. c. 1. n. 27. de offi. ord. ecclesiasticus iudex non tenebitur stare processui factō corā seculari, sed de nouo debet cognoscere, iuxta communem opinionē Doctorum, ex Decio in c. atq; clerici, de iudi. & Thom. Grammatico in consi. crim. 42. n. 1. & Viuiō in iph. commun. opin. verb. Iudex laicus, & Auiles in c. prelo. c. 20. n. 20. in praxi tamē obseruatur, quod processus gestus coram seculari extrahitur à pro tocolō tabellionis secularis, & coram ecclesiastico producitur ad eius instructionem in causa, quod ita faciendū esse cōsulit omnibus iudicibus ecclesiasticis Bern. Diaz in pract. crimin. Canonica cap. 116. Caterum quando iudex ecclesiasticus innocat brachium seculare pro executione, iussu nō tēti in causis multis secularis iudex alio nō requisito tenetur auxiliū exhibere, & sententiam ecclesiasticā exequi, absq; eo quod de eius iustitia cognoscat, competit tamen sibi illa cognitio, quæ mero excusato datur, iuxta notata in l. c. de iuris & facti igno. ita resoluti Ioannes de Imola in d. c. 1. col. pen. & ante pen. & sequitur Agidius Bosius in pract. crim. tit. de foro compet. n. 87. resoluens, cōdemnatum saltem citandum esse per iudicem seculare, ad videndum, an aliqua exceptio sibi competat ad impediendam, vel moderandam executionē. At vero in causis criminalibus, quarū cognitio ad seculares spectare posset, ut in criminalibus missi fori, si auxiliū secularis petatur à iudice ecclesiastico, nō tenebitur secularis stare processui factō corā ecclesiastico nec prestare idem auxiliū, sed ipse de nouo poterit cognoscere, & facere, & sibi fiat fides de processu, ut cognoscatur, & intelligat, an sententiā iuste lata fuerit: nam tunc secularis in illo casu iudicat, ut in subditum, secundum Panor. in dict. c. 1. & Alciat. n. 119. de offi. ord. per tex. in Auth. de sanctissimis Episcopis, §. si verocriter. 9 & resoluti Agidius Bosius vbi supra, nu. 87. & Iulius Clarus, lib. 5. sentent. §. fin. q. 69. nu. 7. & Bernardus Diaz in pract. crim. c. 133. Quod tamen limitant Panor. & alij DD. secundum Alciat. vbi sup. n. 120. quando iudex ecclesiasticus ipsemet vellet exequi suam sententiam, & poenis ecclesiasticis punire: si simpliciter imploraret à seculari, ut suam familiā sibi concederet, nā tunc secularis nullo modo poterit cognoscere, cū nō dicatur executor, sed tantū debeat familiam cōmōdare. In criminalibus vero mere ecclesiasticis, quorum cognitio nullatenus

nis pertinet ad secularem, si auxilium bra-
chij secularis ab ecclesiastico postuletur se-
cularis non debet se intromittere in cog-
nitione illius criminis: sed tenetur exequi
sententiam ecclesiastici nulli alio, quaz-
to, secundum communem opinionem Do-
ctorum ex Alciato in dicto capit. 1. num-
ro 100. & Egidio Bosio vbi supra num.
87. & Tul. Clar. in dicta questione 69. nu-
mer. 7. Quod tamen limitat quatuor modis
Alciatus vbi supra à numer. 103. Quam re-
solutionem existimo veram esse, quamvis
Bernardus Diaz vbi supra, & Aul. in cap.
prat. cap. 20. numer. 20. teneant, secula-
rem cognoscere posse in quocunque crimi-
ne de iustitia sententiz iudicis ecclesiasti-
ci eius auxilium inuocantis: præterquam
in crimine hæresis quidquid Didac. Perez
in l. 4. titul. 1. lib. 3. ordin. in glos. 3. in distin-
ctè dicat, secularem iudicem debere sum-
marie cognoscere de iustificatione præcep-
ti iudicis ecclesiastici, prius quam auxilium
eidem exhibeat. † Sed si iudex requisitus
excedat, ita quod ab eo possit appellari ad
quem erit appellandum, an ad superiorem
requisitus, an ad superiorem iudicis re-
quisitus, in qua questione Bartol. in lege à
Diuo Pio, §. sententiam Romæ, numer.
sexto, ff. de re iudicat. distinguit, cuius
distinctionem sequitur Panormitan. in ca-
pitul. quoad consultationem, numer. 28.
& 29. de re iudicata, nisi in illo membro,
scilicet, quando iudex requisitus præstat,
auxilium iuris: nam tunc si excedat, ad su-
perioiorem iudicis requisitus etiam est ap-
pellandum quicquid Bart. dicat, & Panor-
mitan. seq. l. ass. in dicta l. à Diuo Pio, §. sen-
tentiam Romæ, numer. 20. videtur tamen
defendi posse semper esse appellandum ad
superiorem iudicis requisitus. Nam ex-
cutio illa, & excessus ipsi requirèti & ordi-
nanti, non vero exequenti tribuitur, vt
probat argument. text. in capitul. literis
de rescriptis, & notat Dec. in cap. nouit,
num. 6. in fin. de appellat. Alex. vero in di-
cto §. sententiam Romæ, nou. 17. approbat
intellectum Panormitani, quando appella-
retur ab imploratione iudicis requirètis, &
tandem concludit, quòd quando iudex re-
quisitus implorat auxilium alterius specifi-
ce, vt tale quid faciat, & ille illud faciat, tunc
gramen consistit in impetratione ipsa, ac
ideo erit appellandum ad superiorem requi-
rentis. † Vnde cum iurisdictio ecclesiasti-
ca, & secularis debeant se adinuicè coordi-
nare, & in primo Tomo huius operis actū

fit de forma & ordine procedendi in tribu-
nibus secularibus, oportune in isto secū-
do Tomo agemus de modo, & praxi pro-
cedendi in ecclesiastico foro, qui sex tantū
patribus concluditur, pro quarum omniū
nūm elucidatione nonnulla præludia erūt
præmittenda.

Ex primo Præludio.

SVMMARIA.

- 1 Iurisdictio ecclesiastica lege Eua-
gelica mandata fuit Petro, &
eius successoribus.
- 2 Iurisdictio ecclesiastica à Pōifici-
bus est cōmissa proprijs prælatis in se-
rioribus priuatiue, ita vt vnus prælatus non possit de alterius subdito
cognoscere.
- 3 Episcopus sicut non potest alterius
subditum ordinare, ita neque iudi-
care.
- 4 Episcopus quilibet est superior in
sua diœcesi, & ordinariā habet iu-
risdictionem, & in quibus casibus,
& contra quas personas tam exer-
cere possit, traditur.
- 5 Prælati inferiores Episcopis possunt
ex cōsuetudine, vel primlepio habere
iurisdictionem ordinariā in diœ-
cesibus Episcoporum.
- 6 Sacerdos habens curam animarū
non habet potestatem excommunicā-
di suos parrochianos, nisi ex cōsuetu-
dine sibi cōpetat.
- 7 Cause ecclesiastice possunt tractari
corā iudicibus ordinū militariū, D.
Iacobi, Alcantara, & Calatrana.
- 8 Cause matrimoniales & crimina-
les propter earū grauitatē solis Epis-
copis reseruantur, & inferiorib; iu-
dicibus

dicibus inter dicuntur, exceptis iudicibus dictarum ordinum.

8 Iurisdicção inferioribus Episcopo cōpetens: competet tātum cumulatiuē, non etiā priuatiuē, & ideo erit locus prauentioni.

10 Episcopus potest absoluerē excommunicatum ab inferiori iurisdictionem habente.

11 Episcopus seruare debet iurisdictionē suis subditis cōpetentem.

12 Intellectus ad tex. in c. cum ab Ecclesiis, de officio ordinarij.

13 Intellectus regulę. J. non dubium, ff. de legibus.

14 Archiepiscopus non habet iurisdictionem ordinariam in subditos Episcoporum suffraganeorū, nisi per appellationem cause eorum ad ipsum deuoluantur, & in alijs casibus exceptis.

15 Archiepiscopus habet iurisdictionē in suas Episcopos suffraganeos.

16 Cui plus competit, & quod minus est competere debet.

17 Ordo ecclesiasticus peruertitur, si unicuique sua iurisdicção nō obseruetur.

18 Intellectus ad textū, in capit. 29. quęstio. 3.

19 Archiepiscopus qualiter intelligatur habere iurisdictionem in sua prouincia.

20 Archiepiscopus nō potest constituere officiale foranē in diocēsi-
bus suorum suffraganeorū ad cognoscendū de causis per appellationem a deuolutis, nisi ex consuetudine hoc ius acquisierit. Vt habet Compostellanus in diocēsi Salmantina.

21 Praxis, quę obseruatur in diocēsi Salmantina circa causas per appellationem ad Compostellanum delatas, qualiter procedat.

Primum præludium.

Rimo erit prēmittendū ecclesiasticā iurisdictionem lege euāgelica mādātā esse Beato Petro, & ei⁹ successoribus, vt cōstat Matth. cap. 16. & Ioānis, c. 1. & à Pōstificibus cōmissā esse proprijs praelatis inferioribus priuatiuē, omnibus alijs exclusis,

ita quod vnus praelatus non posset de subdito alterius praelati cognoscere, iuxta tex. in c. ita domnus 19. dist. & in c. si Imperator. & ibi glo. verb. Disputi. 96. dist. & tex. in c. continus 11. q. 1. & in c. futura 12. q. 1. & in c. quāquā, & ibi glo. verb. Et ipsarum, & verb. Diuino de censu lib. 6. & tradunt communiter omnes ex Couar. in practi. qq. c. 31. nu. 1. & Victoria in relect. de potestate Ecclesię, in fine, & Roland. à Valle in c. conf. 4. num. 3. vol. 1. & in conf. 32. nu. 10. vol. 2. & probatur in c. nullus, el segundo. 9. q. 2. ubi concluditur quod sicut Episcopus nō potest alterius subditum ordinare, ita neque iudicare, ac ideo in Cōcilio Trid. sess. 6. de reformat. c. 5. & sess. 14. de reformat. c. 2. prohibetur Episcopis in alterius diocēsi sine expressa proprij Episcopilicet Pontificalia exercere. Quilibet enim Episcopus in sua diocēsi superior est, & iurisdictionem ordinariam habet, vt probat tex. in cap. de persona 11. q. 1. Quo circa in sua diocēsi inquirere, & punire potest adulteria, & reliqua scelera suorū subditorū, nedū clericorū, verum etiā laicorum, quando essent merē ecclesiasticā, vel mixti fori, vel quando cognosceret ad poenitentiam imponendam, & peccatū prohibendum per denūtiationem euāgelicā. Vel quando delictū esset notoriū, tunc enim propter negligentiam secularis iudicis poterit Episcopus cognoscere, vt probat tex. sic accipiendus, in d. c. 1. de offi. ordi. quem in hunc sensum intelligunt ibi Panormitanus, numero 6. Imol. numero 5. Barbatanus, numero 66. & Alciat. num. 19. & in Concilio Trid. sess. 14. de reformat. capit. 1. in princ.

primo dicitur propriè Episcoporum munus
esse subditorum omnium vitia redarguere,
& in c. 4. ciuitatem lesionis cõceditur Epil
copis potestas corrigendi & castigandi ex cel
sus, & crimina clericorum suarum diocesis
quantumcumque excepti fuerint. Nonnulli
tamen prælati inferiores Episcopis habent
ordinariam iurisdictionem in diocesis
Episcoporum ex consuetudine, privilegio,
vel alio iure speciali, veluti Abbates
prepositi & priores Ecclesiarum collegiatarum
regularium vel secularium quantum non sint
cõsecrati, nec benedicti, dummodo sint con
firmati, & etiam alij qui iurisdictionem sibi
comparauerunt, ut probatur in cap. 1. c. ad
hæc, de offi. arch. & in c. cum ab Ecclesiis
& in carceris, de offi. ord. & in c. si
cuius, de summa, & in cum in Ecclesia,
de maioribus, & obedientia, qui habent pote
statem excommunicandi subditos, ut pro
bat prædicta iura, & text. in cap. transmissam,
cap. duo simul, de offi. ord. & lib. 6. & in c.
cum contingat, de for. cõpetent. firmat
Sancti Thomæ 2. dist. 18. q. 1. art. 2. ad 1. Soto in 4. dist. 18. q. 1. art. 2. Na
uarrus in Manuali Hispano, & Latino, c. 27. n. 5. & Couarru. in cap. Alma mater. 1.
part. §. 1. n. 1. de sentent. excommuni.
in 6. Sacerdos tamen habens curam anima
rum, & si improprie prælati dicatur in c.
tuas, de clerico agrotante. Panorm. in d. c.
cum ab Ecclesiis n. 1. excommunicare
non potest suos parochianos, quia po
testas excommunicandi ad contentiosam
iurisdictionem spectat, iuxta glo. receptam
in d. c. transmissam, nisi ex consuetudine vel
alio iure speciali talis potestas competat
parcho iuxta text. in d. c. cum ab Ecclesiis
rum, sic intelligendum, ex Panormita. ibi
num. 1. & in cap. duo simul, de offi. ord.
tenent Collecta Cardina. & Panorm. n.
10. in cap. Sacerdos, de offi. ordin. & Na
uarr. vbi supra, quauis Henricus in d. c.
Sacerdos, aliter distinguat, & Barba. ibi à
num. 49. contendat Sacerdotem habentem
curam animarum excommunicare posse
parochianos, & ista iurisdictione prælatorum
inferiorum Episcopis comorobatur ex Cõ
cilio Tridentino sess. 24. de reformatione
cap. 20. vbi approbatur iurisdictiones De
canorum Archidiaconorum, & aliorum in
feriorum. Similiter etiam in ordinibus mili
tariis Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatræ,
etiam prout iudicibus Ordinum, &
non coram Episcopis causa clericorum &

mere ecclesiastica, & reliqua ad forum ec
clesiasticum pertinentes tractantur. Non
tamen poterunt Archidiaconi, Decani, &
reliqui prælati inferiores Episcopis in dioc
cesibus Episcoporum exercere suam iur
isdictionem ordinariam, circa causas mati
moniales, & criminales: nam propter eam
gravitatem ad solos Episcopos referuntur,
& Decanis, & Archidiaconis, & alijs præ
latis inferioribus prohibentur iuxta text. in
c. visis 16. q. 2. ibi Episcopi sacerdotum pia
cula, & ita per illum text. firmat Panorm. in
d. c. cum ab Ecclesiis, n. 8. & speciatim
hodie deciditur à d. Concilio Tridentin.
sess. 24. de reform. cap. 20. in versis hæc,
& ita in Consilio supremo Regali declara
tum est. Quæ tamen declaratio non obti
net in iudiciis prædictarum ordinum Mi
litiarum ad quos etiam pertinet cognitio
causarum gravissimarum. Aduertendum
etiam est iurisdictionem competentem in
aliqua diocesi Archidiaconis, Decanis, &
reliquis prælati inferioribus, intelligenda
esse eis competere cumulatue tantum,
non vero priuatiue ad exclusionem Episco
pi, ad hunc scilicet effectum, vt talis in
ferior illa iurisdictione uti possit, sicut Epil
copus, & locus sit præuentioni, quod pro
bat in cap. per hoc, de hæretic. lib. 6. vbi
per commissionem causæ alicui factam in
aliqua diocesi, non censetur derogata iur
dictio ordinaria Episcopi, facit etiam text.
in l. fin. C. de iurisdictione omnium iudici.
& text. in Athen. defensoribus ciuitatum,
in princip. collat. 3. vbi dicitur defensores
ciuitatis qui equiparatur Episcopis, agnos
cere posse de causis subditorum, omisso mag
istratibus inferioribus. Et hinc constat ve
ram esse opinionem, gloss. fin. in dict. capi
cum ab Ecclesiis, testantur, Episcopum
posse absolvere excommunicatum à præ
lato inferiori, talemque absolutionem vali
dam esse, quam gloss. probant Panormi
tan. Imola, & communiter omnes, ibi, idè
Panormitan. in cap. dilecti 3. de appellat.
& testatur eam communiter receptam Co
uarru. in cap. Alma mater 1. part. §. 12. nu
mer. 3. de sententia excommunicationis in
6. Que opinio procedit, etiam si iurdictio
competat prælati inferioribus ex prescrip
tione: nam adhuc eisdem competere cense
tur cumulatue, & non priuatiue. secun
dum Ioannem Andræam, Hostien. Antor.
& Imolam in cap. Pastoralis, de offi. ord.
quorum opinionem in præxi obseruan
dam, & magis receptam esse testatur Co
uarru.

- narro. vbi sup. Tarnetii glo. 1. in d. c. Pastoralis, teneat, excommunicatum à prælato inferiori nō debet absolui ab Episcopo, cū Episcopus feruise debeat iurisdictionē cōpetentem suis subditis, prælatorum, alioquin si vnicuique sua iurisdictione nō seruaretur, ecclesiasticus ordo confunderetur, vt prohibet tex. in cap. peruenit. 1. q. 1. Et quauis Panorm. in cauditis. col. 2. de prescrip. & in d. c. interfragabilis. §. excelsus. col. 1. & in d. c. Pastoralis, & ibi Felin. colu. 3. & Balbus in tract. de prescrip. 1. part. 5. partis princip. quæstio. 11. & Cold. in cons. 2. de prescrip. teneant iurisdictionem cōpetentem prælatis inferioribus ex prescrip. tione cēferri eisdem cōpetere priuatiue tantū. Nec prædicta communi opinioni obstat text. in d. c. cū ab Ecclesiatur, vbi prohibetur Episcopo conferre absolutionē ab excommunicatione lata à prælato inferiori, ergo si talis absolutio ab Episcopo cōferatur, inualida videbitur, cum sit contra legem prohibentem id fieri, argum. tex. in l. non dubium, C. de ll. Nam respōdeo, quod tex. in d. c. cum ab Ecclesiatur loquitur de bene esse, tametsi de facto Episcopus ex cōmunicatum absoluat, licet male faciat, eius absolutio valida erit, nec ideo censetur nulla, quia facta esset, contra prohibitionē, d. c. cum ab Ecclesiatur, nam quando prohibitio respicit commodum alicuius priuati, vt in specie illius tex. vbi respicit vilitatem prælatorum inferiorū, tūc enim factū contra talem prohibitionem bene valet: ceterum quando prohibitio legis respicit cōmodum publicum, factum contra eam nullum est, & ita intelligitur tex. in d. l. nō dubium, secundum Cardinalem in d. cap. cū ab Ecclesiatur. q. 2. & in c. 1. de postulatione prælatorum. q. 15. Vel verius respondo, quod quando actus gestus contra prohibitionē legis repugnat legi solummodo in accidentalibus ipsius actus, & nō in substantialibus, bene valet, & tenet, secundum glo. in Authen. decreuit, verb. Sacramētū, C. de receptis arbitris, Bal. & Paul. ind. nō dubium, intelligentes text. ubi quādo actus gestus contra prohibitionem legis repugnat legi in substantialibus ipsius actus, vnde cum absolutio excommunicationis lata à prælato inferiori, facta quē ab Episcopo, non repugnet in substantialibus eius, cum Episcopus iurisdictionem habet, vt supra resoluius, sequitur talem absolutionem validam esse. Ex supradicta resolutione
- 14 etiam consequitur, Archiepiscopos nō habere iurisdictionem ordinariam in subditos Episcoporum suorum suffraganeorū, nisi cause eorum per appellationem ad Archiepiscopos fuerint deuolutæ, & in quibusdam casibus exceptis, iuxta text. & glo. in c. Pastoralis, de offi. ord. & in c. 29. quæst. 2. & in cap. nullus, Primas, & in cap. conuictus 9. quæst. 3. & in cap. 1. in princ. de offi. ord. in 6. & in cap. 1. in princ. & §. 1. de foro competent. in 6. Neque obstat, quod Archiepiscopi habent iurisdictionē in Episcopos suos suffraganeos, vt probat tex. in dict. cap. Pastoralis, sed Episcopi habent iurisdictionem ordinariam in suos subditos, vt supra resoluius, ergo videtur, Archiepiscopos habere iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum ex regula iuris, quæ habet, quod si vinco vincentem te, a fortiori vincam te, de qua in l. accessionibus. ff. de diuersis & temporalibus prescript. & in cap. autoritate, de concessione preb. in 6. Quæ difficultas augetur videtur ex eo, quod cui competit plus id quod minus est, competere debet, vt in cap. ex parte 3. de decimis, ergo videtur, quod Archiepiscopi habentes iurisdictionē in Episcopos suos suffraganeos, debeant eam etiam habere in subditos suorum suffraganeorum. Nam respōdeo, prædictam regulam iuris cessare ex diuersitate rationis licet enim Episcopi subiecti sint suis Archiepiscopis, nō tamen subditi Episcoporum sunt Archiepiscopis, vt vnicuique sua iurisdictione obseruetur, & ordo ecclesiasticus nō confundatur, vt in dicto cap. peruenit, & in cap. duo de offi. ordin. Non obstat text. in cap. 9. quæstio. 3. vbi dicitur, Archiepiscopum esse iudicem ordinarium totius suæ provincie, ergo habere videtur iurisdictionē in subditos suffraganeorum, nam glo. 2. in dict. cap. Pastoralis tripliciter respondet, cuius responsiones sublineri posse testatur Cardinalis oppositione 5. tamen Innocent. quem omnes ibi sequuntur aliter respondet, scilicet, quod Archiepiscopus habet iurisdictionem Archiepiscopalem in tota sua provincia, & ita eam visitat, vt probatur in cap. sopita de censibus, & in cap. 1. eodem tit. in 6. & in Clement. 2. de privilegiis, non tamen habet iurisdictionem Episcopalem, nisi in sua diocesi. Neque hoc est inconueniens, nam etiam Episcopus est ordinarius suæ diocesis, & tamen non est ordinarius omnimodæ diocesis, cū nō habeat iurisdictionem

iurisdictionem in exēptos, nec meos, qui ita bene viuunt, quod neque aliquem conueniunt, nec ipsi conueniuntur, iuxta text. in cap. de Constantinopolitana, 2. i. distin.

Quæ solutio confirmatur ex ratione text. in l. Modellinus, vbi gl. & Alciat. ff. de verbor. signific. scilicet, quod liberata libertatē meæ nō est mea libertas, nec vassallus vassalli mei est meus vassallus, ita etiā subitus subditi mei nō est meus subditus: quibus accedit glossa recepta communiter in c. i. verb. agant, de offi. ordi. in 6. afferēs, Archiepiscopū intra diocēsim sui suffraganei non posse conferre ordines subditis sui suffraganei, quam glo. notat Couarru. in practi. quæst. cap. 9. num. 2. Quod sit Archiepiscopus in diocēsisbus suorum suffraganeorū non posse constituere officialem foraneū, ad cognoscēdum de causis per appellationē ad eum deuolutis, vel deuoluēdis, cum in diocēsisbus suffraganeorū iudicare nō possit, vt expresse probatur in c. i. de offi. ordi. in 6. nisi hoc ius constituendi vicarium foraneum in diocēsi sui suffraganei de consuetudine speciali, sibi cōpetat: nam tunc bene poterit illū ponere, vt probatur in d. c. i. §. quia in causis, de offi. ordi. in 6. Ex qua cōsuetudine Archiepiscopus Compostellanus habet potestatem cōstituēdi vicarium foraneum in diocēsi Salmantina, qui cognoscit de causis subditorum suorum suffraganeorū totius prouincie Cōpostelle per appellationē ad Archiepiscopū deuolutis, vel alio modo ad eius cognitionem pertinētibus. Quia in re hæc praxis obseruatur, quod à sententijs Episcoporum suffraganeorū, vel eorum officialiū recta via appellatur ad istum vicarium foraneum Archiepiscopi Cōpostellani, Salmantice constitutū. Caterum à sententijs ipsius Episcopi Salmantini, vel eius officialiū recta via appellatur ad ipsum Archiepiscopū Compostellanū, & nō ad prædictū eius vicariū foraneum, qui Episcopus Salmantinus, nunquā consensit, quod ab eius sentētia, vel sui officialis ad prædictū vicarium foraneum appellaretur, fundans se in rigore, text. d. c. i. de offi. ordi. in 6. & ita ab Episcopo Salmantino, vel eius officiali appellatur recta via ad ipsum Archiepiscopū, qui postmodū causam delegat, & committit suo officiali foraneo, Salmantice existenti, quā cōmissionem, & delegationē facere potest, & debet iuxta text. & ibi glo. verb. Possint, in d. c. i. & in c. vt litigantes, de offi. ordi. in 6.

Ex secundo Præludio.

SVM MARIA.

- 1 Iudex Ecclesiasticus de quibus causis cognoscere possit.
- 2 Clerici quoad causas spirituales sunt exempti de iure diuino, quoad temporales vero, & criminales ecclesiasticum de iure positiuo.
- 3 Laici possunt cognoscere de causis spiritualibus ex delegatione summi Pontificis.
- 4 Intellectus ad cap. decernimus, de iudicijs.
- 5 Causa ciuiles, ecclesiasticæ, et criminales clericorum antiquius tractabatur coram secularibus iudicibus.
- 6 Iudex ecclesiasticus cognoscebat de clericis nō coniugatis primæ consue, & de eorū rebus tam in ciuilibus, quā in criminalibus, secundum ius antiquū, hodie vero secus, & quid ex Trid. Conc. obseruetur.
- 7 Iudex ecclesiasticus quando possit cognoscere de causis criminalibus clericorum coniugatorum.
- 8 Clerici primæ cōsue, qui amiserunt priuilegiū fori, si ultimo supplicio sint puniendi à iudice seculari, non sunt degradandi.
- 9 Iudex ecclesiasticus cognoscere debet an reus captus per iudicem secularem sit clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, & remitti ad iudicem ecclesiasticum, & quæ praxis in hoc obseruetur, infra numero 10.
- 10 Clerici capti à iudice seculari si reuocantur remittendū ecclesiastico iudici;

- debet remitti expēsis ipsius clerici nisi sit pauper.
- 12 Iudex ecclesiasticus non tenetur stare processu facto per iudicem secularē remittentem clericum a se captum.
- 13 Iudex ecclesiasticus nō debet inhibere seculari cognoscenti de crimine clerici presentati coram ipso ecclesiastico, donec sibi constet, reum clericum esse.
- 14 Clericus presentatus corā ecclesiastico iudice debet detineri in carcere tutissime, dum tractatur causa, an sit clericus, vel non.
- 15 Iudex ecclesiasticus cognoscit de causa possessoria cuiuscumq; rei spiritualis, vel quasi spiritualis, & si nihil proprietatis annexū habeat.
- 16 Iudex ecclesiasticus cognoscit de bonis proprijs ecclesie, & patrimonialibus clericorū aduersus laicum reū, nisi ipse laicus neget res esse Ecclesie, vel clerici, quia tunc est remittendus ad secularē.
- 17 Laicus negās rem esse Ecclesie cū notoriē constat contrariū, non est remittendum iudici seculari.
- 18 Laicus negās rem esse Ecclesie, si clericus actor replicat, separatim esse incoincidenti probare contrariū non est remittendus iudici seculari, sed iudici ecclesiastico cognoscenti, an sua sit iurisdictio.
- 19 Laici inuales rerū ecclesie, vel clericorū, contra quos proceditur per iudicē ecclesiasticū, nō sunt remittendi seculari, & si neget res esse Ecclesie, vel clericorum.
- 20 Iudex ecclesiasticus (atrecō iare Castellae, & Lusitania) nō cognoscit de bonis patrimonialibus clericorum aduersus laicum reum, nisi consuetudo (ut est Salmantica) sit in contrarium.
- 21 Dotis causa est misti fori, & potest cognoscere iudex ecclesiasticus inter laicos, de ea principaliter, & per se mota, maxime cum petitur à vidua.
- 22 Decimarū causa, tā quoad questionē iuris, quā facti tractanda est corā ecclesiastico iudice, etiā aduersus laicos.
- 23 Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium secularē contra decimas non soluentem.
- 24 Laicus decimas nō soluens potest compelli per iudicem secularē ad earum solutionem.
- 25 Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos de crimine furarum.
- 26 Furarum crimen misti fori.
- 27 Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine simonia etiam inter laicos.
- 28 Iudex ecclesiasticus solus cognoscit de crimine heresis.
- 29 Iudex laicus non potest cognoscere de crimine heresis, etiā quo ad questionem facti.
- 30 Sculares iudices tenentur exquirere sententiā inquisitorū contra hereticum latam, cum ad id requisiti fuerint.
- 31 Iudex ecclesiasticus cognoscit de adulterio, nisi agatur ad penam sanguinis, quia tunc secularis est competens iudex.
- 32 Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine falsi, circa litteras Apostolicas,

- folias, & de crimine concubinae, forilegi, diuinatōis, pacis fracta, sacrilegi, & alijs huiusmodi.
- 33 Cognoscit ecclesiasticus iudex de crimine nefando sodomie, etiam inter laicos.
- 34 Iudex ecclesiasticus potest cognoscere de quocumq; peccato, etiam inter laicos ad effectum cogendi peccatorem ad penitentiam, saltem per viam denuntiationis.
- 35 Iudex ecclesiasticus cognoscit de periurio, etiam inter laicos, quando agitur ad penitentiā in foro cōscientie, & in foro contentioso, ubi agitur de relaxatione iuramenti, aut de viribus, & validitate illius.
- 36 Iudex laicus potest punire periuros laicos, & compellere laicū ad observantiam iuramenti liciti.
- 37 Iudex laicus potest cognoscere, an relaxatio iuramenti sit nulla, quando id ponitur contra absolutum.
- 38 Praxis quae observatur circa relaxationem iuramenti, qualiter procedat, & an sit necessaria partis citatio.
- 39 Iudex ecclesiasticus cognoscere de relaxatione iuramenti, potest cognoscere de rescissione contractus, si simul id in eodem libello petatur.
- 40 Iudex ecclesiasticus cognoscit de rebus, & iuribus hereditariis, quando clericus heres alicuius laici, dummodo lis non fuerit capta adversus laicum defectum coram iudice seculari.
- 41 Intellectus ad l. heres absens, ff. de iudicijs.
- 42 Clericus heres institutus à laico, tenetur facere in sinuacionem testia-

- menti coram iudice seculari.
- 43 Iudex ecclesiasticus cognoscit, an laicus delinquens debeat gaudere immunitate ecclesiae.
- 44 Iudex ecclesiasticus cognoscit de executione testamentorum, & ultimarum voluntatum etiam laicorum.
- 45 Episcopi cōstituti à Conc. Tridentino executores piarū dispositionum, & eisdem cōceditur potestas cognoscendi de commutationibus ultimarum voluntatum.
- 46 Testamentorū executio est mistisori, & inde laicus iudex potest exequi testamenta, etiam si ad pias causas sint condita.
- 47 Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine blasphemiae etiam contra laicos, nisi iudeos blasphemiae crimen committat, quia tunc secularis tantum cognoscit.
- 48 Iudex ecclesiasticus cognoscit de pluribus casibus remissive.
- 49 Reus, cui pena condigna non est imposita in criminibus misti sori potest iterum puniri ab alio iudice.
- 50 Intellectus ad c. felici, §. per hoc, de penis, lib. 6.
- 51 Sanguinis sententiam Ecclesia nemini irrogat.
- 52 Penae duabus ad vindictam cōditionibus, una per aliam tollitur, nisi prior pena imposita minus sit propter naturā iurisdictionis eam imponere, ut quia maior penam imponere non potest.
- 53 Absolutus aliquo crimine in foro penitentiali, potest iterum accusari in foro

foro exteriori, etiam si sit absolutus per penitentiam publicam, & solemnem.

14 Ecclesiasticus iudex in casibus, in quibus aduersus laicos procedere potest, non potest propria auctoritate capere bona, & personas eorum, nisi implorando brachium seculare.

15 Consuetudo, ut ecclesiasticus iudex possit capere laicos, & eorum bona sublata per ius regium.

16 Ecclesiasticus iudex in criminalibus potest capere bona laicorum, & eos in carcerem detrudere, seculis in ciuilibus.

Secundum Præludium.

1 S E C U N D O erit præmittendum, quod iudex Ecclesiasticus cognoscit de omnibus, quæ vere, & propriè spirituales, & Ecclesiastica sunt, & de iis, quæ spiritualibus sunt annexa, antecederet, & consequenter: & ita cognoscit de omnibus controuersis super gradibus ordinis, sacris obseruationibus, beneficijs, iure patronatus, decimis, & similibus, & etiâ de causis temporali-
bus Ecclesiarum, & clericorum, & de eorum criminibus, iuxta textum in capitulo decernimus, cap. quâto, capitulo qualiter, capitulo, at si clerici, & capitulo clericus, de iudicijs, & in capitulo 2. de foro competentis, & in capit. continua, cum alijs illius cause, & quælibet 1. 1. quest. 1. & in l. 1. tit. 6. par. 1. & in l. 1. tit. 3. lib. 5. Recopilat. & utrobique notant Doctores. Est tamen in hoc discrimen, quod exemptio clericorum à potestate seculari in causis verè spiritualibus competit eis de iure diuino, in causis verè temporalibus Ecclesiarum, & clericorum, & in criminalibus competit de iure positivo, ut optime resoluit Covarru-
2 uias in practicis quæstionibus, c. 3. n. 2. Bene uerum est, laicos posse cognoscere de causis verè spiritualibus, ex delegatione summi Pontificis, secundum glossam receptam in dicto cap. decernimus, quia licet laici sint prohibiti de iure diuino cognoscere

de causis spiritualibus intelligi debet auctoritate propria, non tamè cèlentur prohibiti de eis cognoscere ex delegatione Pontificis, nam tunc videntur gerere vices eius,

3 ut probatur in cap. sane 2. de officio delegati, videtur enim tunc Papam suâ iurisdictionem per eos exercere, argum. textus in capitulo, qui per alium, de regulis iur. li. 6. non enim aliquo iure diuino innentur prohibitum laicis, cognoscere posse de causis verè spiritualibus ex commissione Pontificis. Non etiam obstat textus in dicto cap. decernimus, ubi verbum illud, decernimus, videtur ius nouum inducere, & tamen ibi agitur de spiritualibus, ergo textus ille expresse probare videtur contra prædictam resolutionem, exceptionem clericorum in spiritualibus non esse de iure diuino. Nam respondeo, quod verbum illud, quatenus respicit spiritualia, statimproprie, & debet exponi, id est, declaramus circa subiectam materiam, iuxta textum in capad audientiam, de clericis non residetibus, quatenus verò respicit causas ciuiles Ecclesiarum, & clericorum, & etiam criminales statimproprie & inducit ius nouum: nam causæ ciuiles Ecclesiarum, & criminales antiquitus fuerunt sub iurisdictione Principum laicorum, ut resoluit Alezius in rubrica, & in l. iubeamus, C. de sacrosanctis Ecclesijs, postea vero Ecclesia ducta pia consideratione, exco-
5 gitur easdè à iurisdictione laicorum, in dicto capitulo decernimus, & ita verbum illud ad diuersa relatum, in diuerso capitulum significatu, secundum Panormitanum, Decium, & Ripam, ibi.

6 Cognoscit etiâ iudex Ecclesiasticus de clericis non coniugatis primæ tonsuræ, & de eorum rebus tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, iuxta textum in cap. cum non ab homine, & capitulo clericus, de iud. & capitulo 2. de foro competentis, & notat glo. in cap. unico, verbo, clericibus, de clericis non iugatis, in libr. 6. explicat Covarru. in practicis, cap. 32. nu. 1. Hodie verò clerici non coniugati primæ tonsuræ, nec in ciuilibus, nec in criminalibus gaudent privilegio fori Ecclesiastici, nisi habeat beneficium Ecclesiasticum, aut clericalem habitum, & tunc deferentes alicui Ecclesie ex mandato Episcopi inferantur, vel in seminario clericorum, aut in aliquo schola, seu vniuersitate de licetia Episcopi versentur, quasi ad maiores ordines suscipiendos, ut decretum extat in Concilio Tridentino, sess. 13. de reformatione, c. 6. & comprobatur à l. 1. titulo

tulo 4. libro 1. Recop. & circa hunc articulum erit hodie obseruanda forma, & instructio posita in fine titulo 4. lib. 1. Recopilacionis à Rege nostro Philipo II.

7 Cognoscit etiã iudex Ecclesiasticus de causis criminalibus clericorum, coniugatorum primæ tonsuræ, siue civiliter, siue criminaliter prædictæ causæ criminales intententur. dummodo prædicti coniugati, deferant vestes clericales, & tonsuram, & cū vnicis, & virginibus matrimonium contraxerint, non tamen cognoscit de causis civilibus horum clericorum, iuxta tex. in capitulo vnico, de clericis coniugatis in 6. sic in testatū ab Andrea, Domin. Ancharrano, & Banchelio. ibi, & à Couarruias bene illum text. explicante in practicis questio. c. 3. r. a. num. 7. Hodie verò ad hoc, vt coniugati gaudeant priuilegio fori in criminalibus, vltra requisita posita in dicto c. vnico, requiritur, quòd deputati sint ab Episcopo, seruitio, vel ministerio alicuius Ecclesie, & quòd actualiter seruiant, vel ministrent illi Ecclesie, vt expresse decisum est in Concilio Tridentino, sess. 2. de reformatione, c. 6. Et quales debent esse vestes, & tonsura explicat Couarruias dict. cap. 3. num. 8. quantum hodie standum erit declarationi factæ 3. l. tit. 4. lib. 1. Recop. Et aduerte, quod in casibus quibus clerici primæ tonsuræ amiserunt priuilegium fori, & vltimo supplicio sunt puniendi à iudice seculari, non debent de gradari, vt bene resoluit Couarr. in pract. questio. cap. 32. numer. 3. vbi numer. 4. resoluit illam questionem, an qui post delictum commissum assumpsit ordinem Ecclesiasticum, puniri possit à iudice seculari, de qua questione vide aliqua per Viuium in suis communibus, pag. 4.

9 Cognoscit etiam ecclesiasticus, an reus captus per iudicem secularē sit Clericus, debeat gaudere priuilegio fori, remittique ad iudicem ecclesiasticum, iuxta textum, cap. si iudex laicus, de sententia excommunicationis, in 5. lib. 1. Dubitationes, &c. Et hanc opinionem tanquam communem probat omnes ibi, Francus, & omnes in capitulo vnico, de clericis coniugatis, in 6. Rota in nouis decisionibus 201. Fulgos. consil. 124. Quinimo in hoc casu, nec de nuda questione facti iudex laicus cognoscit, secundum monē ex Nauar. nouis notis 66. n. 44. de iud. & cōprobatur ex argum. Decii in d. d. decernimus n. 14. & Lanfranci in Clementina, dispendiosam, de iudiciis, colum 6. & ita in praxi seruatur apud Hispanos, teste

Couarr. in practicis cap. 33. num. 1. quantumvis apud Gallos, & Lusitanos hæc cognitio pertineat ad iudicem secularē, vt de Galis testatur Guido quaestione 138. & Ioannes Gallus quaest. 38. & de Lusitanis extat ordinatio, lib. 2. tit. 1. §. 10. & 15. & qualiter clericatus, & reliqua requisita debeant probari explicat Couarr. in dict. cap. 53. nu. 32. hodie verò ponitur in illa declaratione posita in fine tituli 4. lib. 1. Recop. verficul. quando occurrere, interim tamē quòd causa clericatus finita fuerit per sententiam iudicis ecclesiastici, vsus forensis iā obtinuit, quòd reus non remittatur ad iudicem Ecclesiasticum, quantumvis iudex secularis statim debeat super sedere cognitioni criminis, & ad hoc poterit compelli ab Ecclesiastico iudice, recepta tamen summariarum ratione, aut prohibitione clericatus, vt satis colligitur ex dicto capitulo, si iudex laicus, in fine. Quo circa hodie in ipsa inhibitoria debet inseri informatio clericatus, & titulus beneficii: & si non est beneficiarius, debet inseri testimonium, quòd ille reus deputatus est ab Episcopo seruitio alicuius Ecclesie, vel quod versatur in seminario clericorum, aut in aliqua vniuersitate de licentia Episcopi, iuxta formam traditam in fine, tit. 4. lib. 1. Recop. verfic. quando docuerit. Et aduerte, quòd quoties reus captus remittendus est ad iudicem ecclesiasticum remitti debet absque decore, & aliquo actu ignominioso secundum Iulium Clarum, libro 5. sentent. §. fin. q. 38. num. 48. refutantem consuetudines quarundam provinciarum, quibus in ductum est, has remissiones fieri cū actibus ignominiosis, debetque hæc remissio fieri cum custodibus, & expensis ipsius clerici, secundum Ausre. in Clem. 1. de offi. ordinarij, q. 2. n. 22. Boe. decis. 303. col. penult. ex Ball. generaliter. §. ijs presentibus, C. de rebus creditis, sed si clericus fuerit pauper, tunc remitti debet expensis iudicis ecclesiastici, secundum prædictos Doctores, & ita in praxi seruatur. Nec iudex ecclesiasticus statit processui facto per iudicē secularē remittentem secundum communem opinionem ex Decio in ead. si clerici, de iud. & Thom. Grammat. in consensum. 42. n. 1. & Viui. lib. commun. opin. verb. iudex laicus, quantumvis in praxi seruatur, quòd ex trahitur processus à tabellione iudicis secularis, & coram ecclesiastico producit ad se influendum in causa. Ceterum, si iudex secularis cognouerit de aliquo crimine aduersus clericum, quem nondum

nondum tamen apprehenderit, sed clericus prius se presentauerit coram suo iudice ecclesiastico, petendo se pronuntiarī clerici, & exemptum à iurisdictione seculari petendoque, ut iudex ecclesiasticus suis cōsuetis inhibeat seculari à cognitione illius causæ, tunc ecclesiasticus nō debet inhiere seculari, nec cōtra eū procedere, donec prius, sibi cōstet illum clericum esse talem, qui gaudere debeat privilegio fori, iuxta l. 7. tit. 4. lib. 1. Recopil. & in ipsa inhibitoria debent inferi omnia supradicta in præcedēti casu, iuxta formam traditam in fine tit. 4. lib. 1. Recopil. Et in isto casu, interim quod pendet lis super clericatu, clericus presentatus debet detineri à iudice ecclesiastico in publicis & tutissimis carceribus, nec debet dimitti sub fide iussoribus, alioquin poterit capi à iudice seculari, iuxta l. 7. tit. 4. lib. 1. Recop. quod procedit nedū pendente lite super clericatu, verum etiam pendente lite super punitione criminis, iuxta d. l. 7. quam si intelligit Covarr. in Practic. capit. 33. nu. 4. & tradit Bernardus Diaz in Practic. crim. Canon. cap. 116.

Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de causa possessoria cuiuscunque rei spiritualis, vel quasi spiritualis, etiam si nihil proprietatis annexum habeat, secundum Butrium, cap. fin. de iud. & plures alios, quos refert & sequitur Ioann. Daima, in proœmio pragmatice sanctionis, §. postultimo. fol. 112. Beroius in Rubr. de iud. nume. 51. Covarruias in practicis questio. cap. 33. n. 1. contra Panorm. & alios in cap. literas de iuramento calumniz.

Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de bonis proprijs Ecclesiarum, & de bonis patrimonialibus clericorum adversus laicos reus: nam bona patrimonialia clericorum gaudent privilegio bonorum Ecclesiarum, iuxta gloss. 3. cap. Ecclesia de constitutio. & gloss. fin. capit. fin. de vita & honestate clericorum. Quod intellige verum in casibus à iure expressis, secundum communem, ex Decio dict. capit. Ecclesia. num. 18. Covarruias lib. 1. variat. capitul. 4. numer. 3. Vnde cum iste casus expressus sit in l. decernimus. C. de Episcopali audientia, & cap. si clericus laicus, de foro compet. per argum. ab speciali, merito bona patrimonialia clericorum non gaudent privilegio fori, & est ratio, quia in foro principaliter consideratur persona clerici, & non bona, ex mente Decij d. nu. 18. licet mordeat Covarr. ubi sup. num. 3. Limita

tamen hanc resolutionem veram esse, nisi reus laicus neget res illas esse Ecclesiarum, vel clericis actionem: nam tunc remittendus erit ad iudicem secularem, iuxta dict. cap. si clericus laicus, quia per illam negationem res efficitur dubia, iuxta gloss. 1. cap. veniens de renūciatione, & gloss. cap. 1. verbi cōservatores, de officio delegati in 6. gloss. 5. l. plures, C. de fide instrum. Ac ideo reus laicus in dubio non est trahendus ad iudicē ecclesiasticum, contra regulam, cum sit generalis, de foro compet. Sublimitabis hoc primo, quando notorie cōfletur, rem illam esse Ecclesiarum, vel clericis: nam tunc, etiam si reus laicus neget esse Ecclesiarum, vel clericis, non erit remittendus ad iudicem secularem, quia notorium per negationem non efficitur dubium, capite super eo, de testibus cog. & ita firmant Butrius, Panormitanus, numer. 4. Felin. columna 1. dicto capitul. si clericus, sic limitando illum text. Sublimitabis secundo, nisi clericus actor replicet se paratum esse incontinenti probare esse suam vel Ecclesiarum, nam tunc reus laicus non erit remittendus ad iudicem secularem, immo iudex ecclesiasticus summarie cognoscet utrum sua sit iurisdicção, secundum Card. iur. fin. Panorm. num. 14. & 15. Marianum nu. 11. & 13. dict. c. si clericus, & secundum communem, ex Curtio in l. 2. si quis in ius vocatus, non ierit, quidquid aliter dicant Anton. n. 9. d. cap. si clericus, & Alexan. dict. l. 2. numer. 19. & quidquid aliter dicant Anchar. & Barba. d. c. si clericus. Sublimitabis tertio, quando ab ecclesiastico iudice procederetur adversus laicos malefactores, & invasores rerum Ecclesiarum: nam tunc reus laicus non erit remittendus ad secularem, ut capit. cum sit generale, de foro compet. & si dubitetur de maleficio, secundum Innoc. & communem, dict. c. si clericus, & Marianum d. cap. cum sit generale, num. 18. Quod procedit etiam in invasoribus rerum clericorum, ut post collectarium num. 2. & post gloss. 1. cap. similiter 16. quæst. 1. probant communiter omnes, dict. c. cum sit generale, & Panor. ibi n. 14. Felin. col. 1. Barb. num. 68. quando contra rium teneant Butrius, ibi notat. fin. d. num. 68. & Auferrius de potestate Ecclesiarum, ver sic. 8. nu. 31. Covarr. lib. 1. variat. c. 4. nu. 3. Hodie tamē de iure Regio Castellæ & Lusitanie iudex ecclesiasticus non cognoscit de bonis patrimonialibus clericorum adversus laicum reum, iuxta l. 57. titulo 6. part. 1. & in lib. 2. Ordinamenti Lusitanorum,

rum, tit. 1. §. 17. Nisi consuetudo vigeret in aliquo tribuno Ecclesiastico, quod iudex Ecclesiastico cognoscat aduersus laicos super quibuscunque causis ad petitionem clericis, vel Ecclesie, iuxta dictum capitulum, si clericus, in fine, que consuetudo viget in audientia Episcopali Salmanticensi, in rebus tamen Ecclesie: nihil immunitatis est de iure Regio.

21 Cognoscat etiam iudex Ecclesiasticus de causa dotis principaliter & de per se mota inter laicos, nam talis causa est mixti fori, secundum Innocentium, Henricum, Panormitanum, & alios, cap. de prudentia, de don. inter vir. & vxor. quorum opinio communis est ex Felin. cap. licet, numer. 2. de foro compet. Decio, in Authen. quod locum, n. 5. C. de collatio. Ripa in l. 1. numero 48. ff. solut. matrim. Aufser de potestate Ecclesie. n. 2. l. casu 27. Gom. in c. fin. in prin. num. 22. de ind. Dida. Perez, l. 2. tit. 1. libr. 3. Oedim. colum. 774. versiculo, dubitatur insuper. Que opinio proculdubio recipienda est quando dos peteretur a vidua, que miserabilis est habitus, & dotis privatio reddit eam oppressam, & sic miserabilem astra, secundum Baldum Nouelum in tracta. de dote, p. 92. prinul. 16. Rubrum repetitione. cap. per vestras, notat. 2. nu. 13. & 24. quamvis gloss. penul. dict. cap. de prudentia, & Anton. ibi & las. dicta. Authen. quod locum, nu. 10. indistincte firmet causam dotis principaliter de per se motam tractandam esse coram iudice seculari, quorum opinio communis est ex Felino sibi contrario, cap. Ecclesia, num. 58. de constit. In alijs vero casibus crederem, iudices seculares nequaquam permitturos, quod meri laici causam dotis principaliter, & de per se motam intenter coram iudice Ecclesiastico, precipue quando ageretur de dote de nouo constituta, ex Ancharrano consil. 2. ad fin. recepto à Felino, dicto cap. licet, num. 1. & à Rubeo vbi supra, num. 17. & Decio de cap. Ecclesia, n. 37. incidenter tamen de causa dotis bene cognoscat Ecclesiasticus inter laicos, vt in de cap. de prudentia.

22 Cognoscat etiam iudex Ecclesiasticus de causis decimarum, & aduersus laicos, tam quoad questionem iuris, quam quoad questionem facti, vt in cap. peruenit, & c. nuntio, & cap. cum homines, de decimis, & Clero. tit. 2. de ind. & c. postulasti, de homicid. capitulo, omnes decime, 16. questione 7. & in Concilio Tridentino, sessione 25. de reformatione capitulo 12. quem textum

23 explicat Nauarro in Manuali Latino, capitula 1. numero 32. Et iudex Ecclesiasticus poterit implorare brachium seculare contra decimas non soluentem, dicto capitulo postulasti, & ibi Felinus, & reliqui, & in q. facti decimarum Ecclesia habet duos iudices, Ecclesiasticum, & secularem, nam laicus poterit compelli ad solutionem decimarum per iudicem secularem, vt resoluit Feder. consil. 245. Couar. in pract. capit. 35. num. 2. vbi resoluit, quod in aliquibus causis decimarum, secularis poterit cognoscere etiam de questione iuris, & Rebus in tractatu de decimis, quæst. 10. num. 3. quo in loco à num. 1. de isto art. agit.

25 Cognoscat etiam iudex Ecclesiasticus de crimine viuarum inter laicos, secundum gloss. 3. dict. cap. cum sit generale, & ibi communiter omnes, & plures, quos refert Couar. lib. 3. Variarum, cap. 3. num. 1. & in 4. Decretal. 2. par. c. 8. §. 12. n. 4. & 5. Sed tu resolues, veri? esse, quod hoc crimen est mixti fori, & sic quod iudex Ecclesiasticus cognoscat de eo inter clericos, iudex vero secularis inter laicos, & etiam de questione iuris, ita resoluit Couar. vbi supra, & Nauar. c. nouit, notabili 7. n. 24. illustratione 2. de iudic. & probatur ex l. 4. tit. 6. lib. 8. recop. & ex Lusitanis lib. 4. tit. 14. per totum, & tit. 27. §. 1. Tamen praxis obseruat, quod Ecclesiasticus aliquando cognoscat de isto crimine, vt resoluit Couar. vbi supra, vers. 4. & ita est tenendum, quidquid aliter dicat Luthus Clarus lib. 5. de sent. §. fin. q. 27. nu. 22. Tunc adhuc resolutionem est redigendum Auenda in capitibus pratorum. 2. p. c. 290. numero primo. & Didacus Perez in l. 4. titulo 8. libro 3. ordinament. gloss. penultima, & Dominus Ludouicus à Pegueria in libro questionum criminalium, caput 307 à numero 19. & Azueto in l. 1. titulo 21. lib. 4. recop. n. 185.

27 Cognoscat etiam iudex Ecclesiasticus de crimine simoniae, etiam inter laicos, secundum gloss. 3. in dicto capitulo cepit, cum sit generale, tamen quoad questionem facti huius criminis etiam iudex secularis cognoscere poterit inter laicos, secundum Anton. num. 14. Imolani numer. 8. Felin. numer. 4. in dicto capite, cum sit generale, & Alex. in additionibus ad Bartolum in l. 1. ff. de publicis iud. contra Panor. n. 20. Marianum n. 22. Barba. n. 80. dict. c. cum sit generale.

28 Cognoscat etiam iudex Ecclesiasticus de crimine hæresis, quia crimen hoc ad nec-

fus

ius fidem & religionem committitur, ac ideo
folius ecclesiasticus de eo cognoscere po-
test secundum glossam tertiam in dicto cap. cum sit
generale, & tradit Masuerus in cap. ut in
quisitionis, & in cap. prohibemus, Abb. &
reliqui in dicto cap. cum sit generale, Alci-
at. in capitul. 1. de officio ordinarij. nu. 73. Si-
man. de institutionibus cathol. tit. 36. a
29 nume. 1. Nec etiam iudex secularis de illo
crimine cognoscere poterit, etiam quo ad
questionem facti, secundum communem
ex Navar. in dicto capitulo: nouit, notab.
6. numet. 44. & Couarru. in practica. quest.
capitul. 33. nume. 23. in fin. per text. in di-
cto capitulo, vbi inquisitionis. 6. prohibe-
mus. Quinimo nullus secularium iudi-
cium quantacunque potestate & dignitate
predictus villo modo cognoscere poterit
de causis civilibus, aut criminalibus, quaru
cognitio ad inquisitores pertinet, etiam pra-
textu subleuandi vi oppressos: nam si ali-
quis grauiter appellare voluerit in supradic-
tis causis, adire debet iudicem supremum
sanctae generalis Inquisitionis, vt resolu-
it Siman. vbi supra, nu. 2. Poterunt tamen &
debeant iudices seculares condemnare, &
punire illos, quos Inquisitores declarau-
erunt haereticos esse pertinaces relapsos, aut
impunitos, quia eorum officium in praedi-
ctis causis non in cognoscendo, sed in exe-
quendo consistit, quam executionem facere
tenentur cum ab Inquisitoribus fuerint
requisiti, & tunc tenentur sententiam eccle-
siasticam in causa haereseos exequi nulla de in-
finita ipsius cognitione, vel fide facta, quia
consentunt meri executores, iuxta tex. in d.
cap. ut inquisitionis, 6. prohibemus, & est
communis opinio Canonistarum, quam se-
quuntur etiam Legistae secundum Siman.
vbi supra, & ita in Hispania vsu receptum
esse testatur Iulius Clarus lib. 5. Sentent.
6. fin. quest. 96. n. 7.

31 Cognoscit insuper iudex ecclesiasticus
de adulterio, secundum glossam 3. dictae. cum
sit generale, quod intellige verum, quando
agitur ad poenitentiam, vel ad separationem
tori secundum communem in dicto cap. cum
sit generale, & etiam de procuratoribus, &
tradunt Panormit. & communis in cap. 1.
de officio ordinarij, resolu. Couarru. de
sponsalib. 2. part. cap. 7. §. 6. nu. 8. quauis
Deci. conf. 212. nu. 2. exilimet, secularem
esse competentem quoad separationem tori.
Ceterum quando agitur ad poenam sangaui-
nis, secularis competens est si verò agatur ad
alias poenas, tunc uterque potest cognosce-

re secundum communem d. etiam sit gene-
rale, ex Panor. Mariano. n. 23. Felin. n. 1.
consentit Dec. cap. consuluit. 1. de appellat.
& Diaz in practica criminali, cap. 79. & Iu-
lius Clarus lib. 5. sententia. 6. fin. quest. 37.
nu. 3. & hodie expresse decusum extat in
Concilio Trident. sess. 24. de reformatione
matrim. c. 8. vbi praeficitur ordo, quo or-
dinarij procedere debent ad punitionem hu-
iusmodi criminis vbi etiam probatur, de cri-
mine concubinatus ecclesiasticum cognos-
cere posse aduersus laicos, & tradit Iulius
Clarus vbi supra, nu. 4. quauis Alciatus in
c. 1. de officio ordinarij, n. 22. post alios con-
tendat, quoad alias poenas secularem solū
modo competentem esse.

32 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de
crimine falsi circa literas Apostolicas, con-
cubinatus, forislegij, diuinatoris, pacis fra-
ctae, sacrilegij, & alijs huiusmodi, etiam in-
ter laicos, quae crimina conuertunt Panor-
mitan. nu. 24. Marian. column. penult. Felin.
num. 13. in dicto cap. cum sit generale.
Ausserius de potestate seculari, regula 4.
fallentia 12. Tamen de his criminibus etiam
potest cognoscere secularis inter laicos,
secundum praedictos Doctores vbi sup. & pro-
batur de iure Regio lib. 8. Recopilat. a tit.
3. cum nonnullis sequentibus. Sed in se-
cularis possit cognoscere de concubina cle-
rici, resolu. Iulius Clarus lib. 5. sentent. 6.
fin. quest. 37. numer. 4. & Aules in
ec. praeceptorum, cap. 47. gloss. verb. o clerico,
a num. 1. & Agidius Bosius in sua pra-
xi, titulo de exitu damnato, & punibili, a
num. 10.

Cognoscit etiam ecclesiasticus de crimi-
ne nefando, sodomitae, etiam contra laicos
iuxta tex. cap. clerici, de excessibus praelat.
& communiter omnes ex Bermon. Trad.
de concubina fol. 128. nu. 43. & Iulio Cla-
ro vbi supra num. 5.

Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de
quocunque peccato, etiam inter laicos ad ef-
fectum cogendi peccatorem ad poeniten-
tiam, liberandique animam eius a morte per-
petua, saltem per viam denunciationis, secun-
dum glossam 3. d. cap. cum sit, & latet soluit Na-
uar. d. c. nouit. notab. 6.

35 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de
crimine per iurij, etiam inter laicos secundum
glossam 3. dictae. cap. cum sit generale. Quod in-
telligit verum, quando agitur ad poeniten-
tiam in foro conscientiae: & etiam in foro co-
tentioso, vbi agitur de relaxatione iurame-
nti, aut de viribus & de validitate illius: non
tunc

tunc laici ratione iuramenti efficiuntur de foro Ecclesie, iuxta caput fin. de foro. cōpeten. in 6. & firmant Panormitanus, Marianus, & Felinus n. 7. dicto caput. cum sit, Aufrer. de potestate seculari, regula 4. fallit 4. Sclua in tractatu de iure iurando, 2. par. qua. l. 5. Fortunius de vltimo fine, numero 325. Caterius secularis iudex punire potest laicos periueros, iuxta textum in cap. Rex debet, 2. 3. qua. l. 5. & probat Romanus in singulari 420. Couarruias in 2. quamuis pactum, 1. par. §. 2. numero 11. in 6. & l. 1. cum sequentibus, titulo 17. libr. 8. Recopilations. Potestque secularis cogere laicum, cuius piter est iuratum, vt remittat iuramentū, vt cum alijs resoluit Couarruias libro 1. variarum, cap. 4. num. 5. verbi §. 1. verū. Potest etiam secularis cogere laicum iuramentum ad obferuantiam iuramenti liciti, vt capite licet mulieres, de iure iurando, in 6. Et denique potest secularis videre, vtum Episcopi relaxatio iuramento sit nulla, quando id opponitur cōtra ab solutum, secundum Ancharranum in consilio 382. num. 6. Et circa praxim que versatur in petenda relaxatione iuramenti, vltra ea que tradit Couarruias lib. 1. variar. cap. 4. numer. 5. Rolandus in consilio 34. num. 7. libro 1. aduerte, quod citatio ipsius creditoris precedere debet, idque obtinere in quacunque relaxatione iuramenti turpis, seu illicita a maioribus, vel a minoribus siue a mulieribus prestici, ex cap. 1. de iure iurand. cap. tuas de vsuris, firmant Federicus de Senis in consilio 300. & Corneus in consilio 45. volum. 2. quia cōtra in auditam partem nihil definitur debet, vt in cap. 1. de causa posses. & propriet. sequuntur Panorm. colum. penult. Felinus nu. 23. in dicto cap. 1. de iure iurand. & plures alij relati a Couarruias, & Rolland. vbi supra, ab Alciato in cap. cū contingat, num. 127. de iure iurand. a Ioanne Afinsio in praxi, §. 7. c. 5. limit. 103. Meno. in consil. 24. n. 11. & 12. Didac. Perez in l. tit. 2. lib. 3. ordinamenti, glof. 1. quesit. 16. quam opinionem proculdubio veram esse quidā petetur relaxatio, ad hoc vt simul rescinderetur contractus, & ipsius vis propterea euanesceret, testatur Couarruias vbi supra. pñsumque hanc opinionem receptam esse firmant la. fo. in l. nec quiquam, §. hęc decretū, n. 49. ff. de officio pro cōsul. Decius, & Alecius vbi sup. & tali casu relaxatione sine citatione concessam nullam esse, contendunt Panorm. & Felinus 23. in c. 1. de iur. iur. & Capel.

la Tholos. q. 62. quantus D. Antonin. 2. p. tit. 10. c. 6. §. nouus casus in fideat iniusta esse solummodo, non verò nullum, quādo verò relaxatio iuramenti peteretur solummodo ad effectum agendi, vel excipiedi ad uerius contractum, allegata enormi lesione, quæ postmodū in progressu cause probata rescinderet ipsum contractum, citationem creditoris nō esse necessariam firmat Oldral. consil. 120. Ancharran. consil. 182. & hanc opinionem receptam esse, dicit Alciat. vbi supra & magis praxi conuenienter appellat. Cou. vbi sup. n. 6. tamen in hoc casu etiam citationem creditoris requiri ad hanc relaxationem concedendam tenent Federicus, laf. & Felin. vbi supra, & Gordin. in consil. 69. n. 22. quas tamen opinionēs apud nos, meminimē vidisse in praxi obtinere in hunc modum, quod quādo relaxatione ad effectum agendi tantum petitur a Reuerēdisimo Nuncio, tūc eam solitus est concedere, nulla precedente citatione, quando verò petitur ab ordinario etiam solummodo ad effectum agendi nunquam solitus est illam prestare sine citatione partis aduersæ. Quæ tamen relaxatio iuramenti peti & concedi solet, quamuis in contractu iuramentum fuerit appositum de non ponenda relaxatione, nec ea vtenda, si fuerit cōcessa etiā motu proprio, vt quotidie a tabelionib. in scripturis apponitur: nā talis iuramentū censetur temerariū, cū per illud detrahatur iuri superioris, cuius authoritas in quolibet iuramento cēsetur excepta, iuxta textum c. venientes, de iur. iur. tenet Ricardus in 4. d. 38. at. 9. q. 3. Felin. in c. cōstitutus, n. 9. de rescip. Soto lib. 8. de iust. & iur. qua. 1. 9. col. pen. & Staphil. de literis grat. pa. 1682. tenetur tñ hanc relaxationē impetrās facere mentionē de iuramento, & q. iuravit se nō petiturā relaxationē, nec ea vsurū, etiā motu proprio cōcessa, alioquin aliter prestata subreptitia esset, secundū Felin. in d. c. cōstitutus, n. 13. & 14. Afflict. decil. 220. n. 11. & Paul. Paris. cōf. 26. n. 93. vol. 1. Et est aduertēdū, q. in ipso libello in quo petitur relaxatio iuramenti ad effectū agendi simul petipotest, q. ipse iudex Ecclesiasticus præstita relaxatione annullet & rescindat ipsum contractū, nā adhuc etiā erit cōpetens secundū Bald. in l. ordinarij, C. de rei veldi. sequitur Alex. in l. quoties, C. de iudi. Felin. in c. cum sit generale colum. 4. de foro comp. & inc. 1. col. 10. de iure iur. & in c. preterea, col. ii. de spons. & hęc dicit communem a qua in praxi difficile esset recedere, Deci. in ryb. lect.

lecti. i. num. 2. extra de iudic. eandem probant plures relati a decisione Pedamontaneaz. num. 6. defendunt Ripa. num. 29. & Alciat. nu. 1. & 2. in rubr. extra de iud. & ista opinio connumeratur inter communes in 1. tomo communium opin. lib. 3. tit. 1. num. 12. 5. quaz opinio mihi semper placuit. & semel & iterum feci illam practica in audientia Episcopali Salmatuna, dum essem patronus, & satis probatur in cap. si de for. comp. in 6. quem text. ad hoc recte perpendit Alciat. in dict. rubr. de iud. n. 2. qui non faciunt satis Deci. in dict. rubr. lect. 1. num. 2. & Couarr. in dict. cap. 4. nu. 7. & 8. & Nauarr. in dict. rubr. de iudic. num. 12. oppositam opinionem in puncto iuris veriorum esse asserentes, & in praxi iam eorum opinionem contra sententiam Bald. obtinere firmant Nauarr. in dict. rubr. nu. 13. & Ioann. Gutierrez. de iuramento confirmat. 3. part. cap. 12. num. 6. pro opinione Baldi cui libenter subscribo, & feci practiciari, expendo, l. 1. & 12. tit. 1. lib. 4. recop. dum ibi precipitur tabellionibus, quod in contractibus de se validis inter laicos celebratis, iuramentum non apponatur, reddi turque ibi ratio, ne ratione iuramenti laici efficiantur de foro ecclesiastico, & iurisdic. secularis defraudentur, quas illi regias iustas esse defendunt Couarr. in c. quauispa dum 1. part. 6. 3. num. 3. de pact. in 6. Pined. in l. 2. 3. part. ca. 1. a num. 11. C. de rescind. vend. & Ioann. Matienzo in l. 2. tit. 1. lib. 5. recop. glof. 8. num. 3. sed licet opinio Baldi de iure verior sit, & fecerim illam practiciari, tamen iam magis expertus non consulere clientulis meis desiderantibus finem suis litibus imponere, quod coram iudice ecclesiastico simul eum relaxatione iuramenti peterent rescissionem contractus non ex eo, quod ecclesiasticus incompetens sit, sed quia lites in curia ecclesiastica efficiuntur penes immortales, propter dilationes, & appellationes plures quas ius Pontificium permittit, ve aduertit Paul. Cast. in dict. l. ordinarij, num. 4. & hac de re exclamat contra iudices ecclesiasticos Palac. Ruben. in re petit. capit. per vestras, notabil. 2. num. 24. de donat. inter virum & uxorem asserens se multoties consuluisse personis ecclesiasticis habentibus iudices ecclesiasticos eos in quibus possent laicos conuenire, quod illos conueniret coram iudicibus secularibus, quoniam suam iustitiam citius ibi consequerentur, quod ego antea quia Palacium videri pluries amicus, & clientulis consului.

40 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de rebus, & iuribus hereditatis, quando clericus extitit heres affectus laici, dum modo his non esset capta aduersus laicum defunctum coram iudice seculari, secundum glof. receptam in cap. in quibus, de regul. iur. in 6. glof. & DD. cap. clericus nullum 1. q. 1. Ranormit DD. & Deci. num. 11. capit. quia, V. de iud. Bart. & communiter alios in l. heres absens, in prin. ff. de iud. Nec obstat text. dict. l. heres absens, in prin. Item text. ille loquitur de privilegio particulari ipsius heredis, non de privilegio iure communi concessio, secundum glof. libi, & in l. 2. §. legatis, ff. de iud. vel loquitur, quando forus defuncti respectu loci in herede mutatur, ut animaduertunt ibi Fulgos. & alij, & ita esse tene dum, quauis contrarium velint nonnulli antiqui relati a glof. dict. cap. clericus nullus, & Alberic. dict. l. heres absens, quorum opinio approbat. l. 57. tit. 6. part. 1. tamen illa in praxi non seruatur. Caterum si lis capta esset cum laico defuncto, tunc clericus heres teneretur illam prosequi coram seculari, argum. tex. l. venditor. ff. de iudi. & ita cum alijs expresse resoluit Couarr. in pract. quaz ff. cap. 8. num. 2.

41 Aduerte tamen, quod clericus heres in situtus a laico tenetur facere inscriptionem & publicationem testamenti coram iudice seculari, secundum Bald. & Corn. in l. omnia testamenta, C. de testamentis, Beneditus e. Rainius, de testamentis, verb. & uxorem, num. 420. Barb. cap. si heredes, de testamentis, num. 10. Couarr. in dict. c. 8. n. 1. & probatur in l. 15. tit. 4. lib. 5. recop. alias heres amittit commodum hereditatis, & ita iam in praxi obtinui.

42 Cognoscit etiam ecclesiasticus, an laicus delinquens gaudere debeat immunitate ecclesie, secundum Remigium in tract. de immunitate ecclesiarum, quaz l. 2. pag. 218. & Didac. Per. in l. 9. tit. 2. lib. 1. ord. col. 71. in vers. quare tamen, & nos late diximus supra in 1. tomi in 5. part. in §. de delinquentibus ad Ecclesiam confugientibus.

43 Cognoscit etiam ecclesiasticus de executione testamentorum, & vltimarum voluntatum, etiam laicorum, ita ut heredes & laici eos quoscumque executores moneat, & compellat ad predictam executionem, iuxta tex. in cap. 3. si heredes, & in cap. tua, & in cap. Ioannes de testamen. etiam si testator interdixerit Episcopo predictam executionem, iuxta tex. in dict. capit. tua, & resoluit ibi Couarr. & Dominus Franciscus a Resoluto lib. 1.

lib. 1. de heret. c. 1. num. 1. & prædictam conclusionem notat Couar. in d. c. 3. n. 5. & in d. cap. si hæredes, n. 1. & 4. Et primum dispositionum executores Episcopos constituit Concilium Tridentinum, sess. 22. de reformatione, cap. 8. & in cap. 6. eiusdem sessionis tribuitur Episcopis potestas cognoscendi de commutationibus vltimarum voluntatum. Quam tamen facultatem exequendi testamenta, etiam iudex laicus habet, quantumvis testamenta ad pias causas condita sint: nam huiusmodi manus faciendi exequi vltimas voluntates mixti fori est, ut ex Panormitan. & Barba. notat Couar. in d. cap. si hæredes, num. 1. & probatur in authent. de ecclesiasticis, tit. 6. si quis ante ædificationem, collatione 9. & in l. hæredes, ff. de petitione hæred.

Cognoscit etiam ecclesiasticus, de crimine blasphemiz etiam contra laicos, ut probatur in cap. 2. de male, de quo etiam crimine secularis iudex cognoscit, quia mixti fori est, ut notant Cardinalis, Anania, & reliqui Doctores, in cap. 2. de male. Auen. dan. in cc. prætorum 1. par. cap. 5. n. 3. Aui. les, in cc. prætorum cap. 35. num. 9. Simancas de institutionibus Cathol. tit. 8. n. 4. & Iulius Clarus lib. 5. sententia 6. blasphemia, num. 4. in fi. Sed si Iudeus erimen blasphemiz commiserit, iudex secularis de eo cognoscere possit, non tamen ecclesiasticus, secundum magis communem opinionem Doctorum ex Alexandro in consilio 99. num. 12. & 13. lib. 6. & Iulio Claro vbi supra n. 3. tamen si oppositum teneat Auen. d. vbi supra asserens, crimen blasphemiz à Iudæo cum nullum mixti fori esse, pro sua opinione citans Ancharanum in consil.

Cognoscit denique ecclesiasticus de pluribus alijs casibus congestis à Guilielmo Benedicto in 7. Rijnuntius, verbo, & vxor. c. 1. num. 1. de verbo, vxorem, 2. num. 125. & Auserio in tractatu de potest. Ecclesie super laicis, a num. 1. volum. 8. diuersorum Doctorum, vbi cumulat 140. causas, & è conuerso plures casus, in quibus iudex secularis habet cognitionem in personas ecclesiasticas enumerat Cassianus in consuetudinibus Burgund. rubric. 1165. in 47. vltima prima regula, & Boerius in decisio. 69. n. 28.

Aduertendum tamen est circa supradicta, quod in criminibus quæ sunt mixti fori, & in quibus ab utroque iudice poena imponi potest, reus punitus à iudice Eccle-

siaistico iterum de eodem crimine puniri potest à iudice seculari, iuxta textum in cap. salicis, §. per hoc, de penis, lib. 6. & firman. Panormitanus, Aretinus Felinus, & ferè omnes in cap. de his, de accusationibus, Baldus in l. placet, C. de sacrosanctis Ecclesijs Antonius Burgensis, in cap. vt nò fure, num. 9. de emptione & venditione, Alciatus in capit. 1. num. 128. de officio. or. di. asserens hanc esse communem opinionem. Quam tamen intellige veram esse, quando poena à iudice ecclesiastico imposita non esset condigna & mensurata delicto, quia tunc secularis poterit iterum cognoscere & punire, secundum plures Doctores, quos refert & sequitur Couaruu. libro 2. Variarum, cap. 10. num. 6. Simancas de Catholicis institutionibus, tit. 8. n. 9. Auen. danus in cc. prætorum, 2. par. capit. 5. num. 18. Alcia. vbi sup. num. 134. & Did. Per. in l. 1. tit. 8. lib. 3. ordi. Neclue hic communi intellectui obstat text. in d. c. salicis, vbi ferè & grauissime poena imponuntur à iudice ecclesiastico, & nihilominus tamen secularis potest iterum punire, ut in d. §. per hoc: nam respondeo, quod licet in specie illius text. poenæ à iudice ecclesiastico satis ferè imponantur, non tamen sunt naturales & condignæ tāto crimini, poena enim naturalis & condigna illi delicto est quam constituit text. in l. quisquis, C. ad l. Iuliam maiestatis, vnde cū ab ecclesiastico propter naturam jurisdictionis imponi non possit, cum Ecclesia poenam sanguinis non irroget, ut in c. sententiam, ne clerici, vel monachi, & in c. finali, eodem titulo, in 6. ideo recurrit ad secularem, quia eam imponere potest. Nec prædicta poena per impositionem aliarū minorum tollitur, ut in l. 2. in fine, & ibi notat Bai. C. de sportulis Nec obstat, quod quando duæ poenæ concurrunt ad vindictam, vna per aliam tollitur, iuxta text. in l. quod senatus, & in l. prætor edixit, §. si dicatur, ff. de iniur. nam respondetur illud verum esse nisi prior poena imposita minor esset propter naturā jurisdictionis eam imponentis, ut puta, quia maiorem imponere non potest: tunc enim vna per aliam non tollitur ex Aretino in dicto capit. de his, numer. 16. Quo fit absolutum ab aliquo crimine in foro poenitentiali, iterum posse accusari, & de eodem crimine puniri in foro exteriori, iuxta textum in capit. admonere, c. 1. q. 2. vers. quanto magis, & firmat gloss. fin. in d. capite, de his, & communi.

munitur omnes, ex Decio in cap. quia dili-
gentia, num. 6. de electione, & Couarr. in
lib. 2. variarum, cap. 10. num. 3. Quod pro-
cedit etiam si à crimine absolutus esset
per poenitentiam publicam, & solemnem,
secundum Panormita. Arctinum, Socin.
& Felin. in dict. cap. de his. Panormitan.
in capit. tua, de procuratoribus, & Anto.
Vurg. in cap. 2. numer. 6. de emptione, &
vendit. tametsi Hostiens. Anton. Imol. &
Anania in dicto cap. de his, intelligant
text. in dict. cap. admonere, in poenitentia
publicam, & solemnem extinguere crimē,
etiam quoad iudicium fori exterioris, cū
talibus publicis poenitens censetur effectus
de foro Ecclesiæ, ac proinde accusari non
posse coram iudice seculari, vt probari vi-
detur in capit. aliud, 1. 1. quæstio. 1. & tradit
Arctinus in capit. 2. de foro competentī.
Nam text. in dict. cap. aliud, non suffraga-
tur Hostiens. Anton. & reliquis: agitur enim
text. ille de poenitentibus, qui olim regu-
lam quādam religionis profitebantur, que
iam exoleta est, cuius religionis meminit
text. in capit. de his, 33. quæstio. 2. & decla-
rat Simancas de institut. Cathol. titulo 46.
num. 18.

54 A duerte etiam circa supradicta, quod
in casibus, in quibus ecclesiasticus cog-
noscit aduersus laicos, non potest propria
authoritate capere bona, & personas eor-
um, sed debet per censuras ecclesiasticas
aduersus eos procedere pro executione
suar sententiar, & deinde brachiū seculare
inuocare, secundum Oldraldum in con-
silio 86. Ioannem Andream, & alios com-
muniter, ex Aules in cc. pratorum, capit.
20. numer. 14. Palac. Rub. in repetit. capit.
per vestras, §. sed est pulchra dubitatio, nu-
mero 18. Ancharrano in capit. cum Epis-
copus, de offic. ordin. Felin. in cap. signi-
ficasti, de offic. delegat. & ista opinio con-
numeratur inter communes, in 2. tomo
communium opinionum, lib. 9. tit. 4.
de requirendis reis, numero 7. & ita ex-
pressè decisum est in l. 14. & 15. tit. 1.
lib. 4. recopilat. & in praxi obseruatur, se-
cundum Iulium Clarum lib. 5. sententia-
rum, §. fin. quæstio. 37. num. 8. Nec suf-
ficeret, si in aliquo tribunali ecclesiastico
vigeret consuetudo capiendi bona, & per-
sonas laicorum, vt opinabantur Bald. in di-
cto cap. significasti, & Palac. Rub. vbi
supra, numer. 26. Aules in cc. pratorum,
capit. 1. num. 12. & in capit. 20. numer. 15.

55

Ita ut uideatur

Couarr. in præf. quæstio. cap. 10. num. 22.
vers. primum, & Iulius Clarus vbi supra,
num. 8. quia talis consuetudo in hoc die su-
blata est per dict. l. 15. tit. 1. lib. 4. recopil.
Supradictam tamen resolutionem intelli-
ge veram esse, quādo apud iudicem eccle-
siasticum aduersus laicos procederetur in
causis civilibus, vel in criminalibus civiliter
intentatis. At verò quando ecclesiasti-
cus iudicio criminali procederet aduersus
laicos ad punishmentem culpæ, tunc bene po-
terit personas laicorum capere, & in carce-
rem detrudere, vt probat text. in cap. atten-
dendum, 17. quæst. 4. & in cap. contra ido-
lorum, 26. quæst. 5. & tradit Roman. in sin-
gulari 660. Felin. in cap. cum sit generale,
num. 20. de foro compet. & in dict. c. sig-
nificasti, col. fin. Austerius in Clement. 1.
de offi. ord. quæst. 5. & Couarr. in d. c. 10.
num. 2. versic. 2. & ita in praxi obseruatur
in tribulali Episcopali Salmantino: nec in
hac specie loquuntur, & procedunt præ di-
ctæ leges Regiæ.

56

Ex tertio Præludio.

SUMMARIA.

- 1 Causa omnes meri, & mixti
imperij possunt delegari iure po-
tificio ab Episcopis, & alijs iudici-
bus ecclesiasticis, meri, & mixtum
imperium habentibus.
- 2 Delegari non possunt de iure civili
causæ meri, & mixti imperij.
- 3 Vicarij generales ab Episcopis in
suis diæcesibus constituti, ordina-
riam, non delegatam habent iuris-
dictionem.
- 4 Appellatio non potest interponi a sen-
tentijs vicariorū generalium Episco-
porum ad ipsos Episcopos.
- 5 Vicarij foranei Episcoporum delega-
tam, non ordinariam censentur habere
iurisdictionem, unde ad ipsos
Episcopos appellari potest.
- 6 Beneficia conferendi potestas non cen-
setur

serui concessa ab Episcopo eius generali vicario, nisi specialiter, & expressim committatur.

7 Vicarij generales Episcoporum possunt instituere præsentes a patronis: & econonũ Ecclesie paronate vacanti constituere ad fructus percipiendos, si præsentatio differatur.

8 Custodia Ecclesie vacantis spectat ad quem institutio eius pertinet.

9 Vicarius generalis Episcopi non potest inquirere, corrigere, aut punire vel priuare subditos beneficio, aut administratione, nisi hac specialiter committantur eidem.

10 Vicarius generalis Episcopi potest cognoscere de causis requirentibus specialem commissione qua sint minores causis specialiter commissis.

11 Vicarius Episcopi non potest inquirere de subditorũ criminibus ex generali commissione quoad eorum punitione, secus vt Episcopo referat.

Tertium Præludium.

Tertio erit præmittendum, iure p̄oficio causas omnes meri & mixti imperij delegari posse ab Episcopis, & Archiepiscopis, & alijs iudicibus Ecclesiasticis meri,

& mixti imperij habentibus, secundũ glossam in archiepiscopatu, de raptor. & glossam in cap. quod sedem, verbo committere, de officio ordinarij. & glossam in cap. perue, ut 95. dist. quas testatur communiter receptis Panor. & Alciatus num. 76. in d. c. quod sede. & Curtius Tun. n. 26. Alex. & Iaso in l. i. ff. de offi. eius cui mandata est.

2 Licet de iure ciuili, ea que sunt meri & mixti imperij iudicialia esse probet text. in d. l. i. in prin. & ibi communiter omnes quidquid contrarium velint Fulgos. ibi, & Alciatus in dicto cap. quod sedem, nu

met. 99. Quia communionem in praxi difficillime reuelli posse testatur Couar. lib. 3. var. cap. 20. nu. 4. prope finem, tametsi oppositam sententiam in puncto iuris veriorẽ esse ipse exillimet. Ex qua tamen cõ-

muni opinione non sequitur, vicarios generales, quos Episcopi in suis diocesis constitunt, delegatam iurisdictionem habere, sed potius ordinariam, secundum gl.

3 in capitulo 2. de officio vicar. libro 6. & nos latius resoluimus supra in primo tomo huius operis in primo tempore, numero 6. nam prædicti vicarij generales ex permissione iuris exercent iurisdictionem sibi à prælatis commissam, & tacite censetur iure Canonico permillum Episcopis hos vicarios creare, vt eorum locum teneant, viceque suas gerant, ex textu in cap. licet, de officio vicar. lib. 6. & in cap. cũ

4 Episcopus, de officio vicar. lib. 6. Vnde cũ vicarij generales Episcoporum ordinariã iurisdictionem habeant, & eorum tribunal, & episcoporum sit vnũ & idem, sequitur inde, quod à sententijs vicariorũ generalium appellandum non est ad Episcopum, iuxta textum in cap. 2. de consuet. lib. 6. & in cap. Romano, in principio de

5 appellationibus, lib. 6. Caterum vicarij foranei Episcoporum, quos Episcopi in aliquibus locis, vel partibus suarũ diocesis constitunt delegatam iurisdictionem habent, non verò ordinariam, secundum glossam receptam in Clementina 2. verbo, foraneo, de rescriptis, ac ideo à vicario foraneo appellari potest ad suum Episcopum, tanquam ad suum delegantem, argumento textus in capitulo, super quæstionem, de officio delegati, & in capitulo dilecti, 3. & ibi glossa 1. de appellatio. & ita expresse firmat glossa in dicto cap. 2. verbo, Officiali, de consuetud. in 6. & Robertus Maranta de ordin. iud. 6 par. ment. 2. n. 369. & 370.

6 Aduertendum tamen erit, ex commissione generali ab Episcopo facta suo vicario non censi sibi commissam esse potestatem conferendi beneficia, nisi specialiter & expressim eidem ab Episcopo committeretur, vt probat textus in capitulo finali de officio vicar. libro 6. & explicat Jaz. Rebus in praxi benefic. in additionibus in Regulas Chancellarij, in Regu-

la 13 pag. 452. vers. & is vicarius bene tamen poterit vicarius generalis ex generali commissione instituere presentatum à patronis, vt probat text. in cap. ex fre-

ll. c. n. d. l. i. de frequentib. 3. de institut. n. 2. red. explicat D. b. in d. 3. in verbo 2. n.

quentibus, de institut. secundum vnum intellectum, quem sibi assignat Panormitanus receptus ab Imola & Doctores & firmat glos. ibi & glos. fin. in dict. capit. fin. de offic. vicar. in 6. & utrobique Doctor. communiter, & glos. fin. in capit. cum illis, si cum autem de præbendis, in libr. 6. quam sententiam vtiorem & receptiorem esse testatur Rochus de Curte in tractat. de iure patronatus, verbo, Competens, num. 67. & Cobarus in lib. 3. variarum, capit. 20. nu. 7. Quo fit, vicarium generalem ex generali commissione posse constituere & conomum Ecclesie patronate vacanti ad fructus custodiendos, si promissio prædictæ Ecclesie differatur quia custodia Ecclesie vacantis spectat ad quem institutio eius pertinet, ut probat tex. iuncta glos. fin. in capit. cum vos, de offic. ordin. & ita cum vicarius possit influere præsentatum in Ecclesia patronata, ut supra diximus, sequitur inde posse constituere & conomum ad custodiam fructuum.

Non etiam poterit vicarius Episcopi ex generali commissione inquirere corrigere, aut punire subditorum excessus, nec priuare quenquam ecclesiastico beneficio, officio, aut administratione nisi specialiter prædicta sibi essent commissa, ut probat tex. in capitul. licet, de offic. vicar. in 6. sufficeret tamen, quod expressis aliquibus casibus ex requirentibus specialem commissionem, ceteri committerentur sub clausula generali, secundum glos. fin. in dict. capit. licet, quam probat Bernard. Diaz in pract. crimin. Cano. cap. 3. Cuius glo. opinionem veram esse testatur Ioannes Andreas, & Dominicus ibi, & Socin. in cap. qualiter & quando, el segundo, de accusat. num. 173. quando scilicet non expressa in generali commissione essent paria, vel minora expressis, secus si non expressa essent grauiora expressis: nam tunc sub clausula generali non comprehenderetur, argumento tex. in Clement. non potest, de procurator.

Rursus ex generali commissione vicarius Episcopi non poterit inquirere de subditorum criminibus, ut probat tex. in dicto capit. licet, & expresse firmat Speculator in titul. de inquisitione. §. 1. versicul. quid de officialibus, & ibi Ioannes Andreas. Cuius contrarium tenent Monachus, Lapus, & Dominicus in dicto capit. licet, asserentes, quod quamuis vicarius inquirere non possit de criminibus quo-

ad eorum punitionem, bene tamen poterit de eis inquirere, ut Episcopo referat, & ipse delinquentes corrigat, & emendet. Quorum opinionem sequitur etiam disputans ad utramque partem Socinus in dicto cap. qualiter & quando, el segundo, art. 7. quaestio. 14. & numero 152. vbi à numero 171. concludit, vicarium generalem Episcopi ex generali commissione, ne dum posse de criminibus inquirere, ut causam instruat Episcopo referat, quando viderit inquisitum condemnandum fore, verum etiam posse inquirere, & inquisitum absolueret, quando viderit absolendum fore. Cuius opinionem sequitur Felinus in capitul. non potest, de re iudicata column. 4. & Bernardus Diaz vbi supra, & si Ripa in l. qui condemnare numer. penult. ff. de re iudicata opinionem Socini, & sequatium in probet, cuius fundamentum satisfacit Bernardus Diaz vbi supra. Insuper aduerte, quod licet olim ordinarij inferiores non possent dispensare, quod denunciations in matrimonio requisitæ per text. in capit. cum inhibito. de clandestin. despons. omitterentur, ut firmat Paludanus in 4. distinctio. 28. quaestio. 2. column. 3. cum contra dispositionem generalis Concilij non possent inferiores dispensare, ut probat glos. in capit. cum dilectus, versic. in ætate, de electione, recepta communiter à Felin. in cap. nulli num. 2. de rescriptis, & Decio in rubr. de iudic. column. 1. hodie tamen concessa est facultas ordinarijs dispensandi in his denunciationibus per Concilium Tridentinum sess. 24. de reformatione matrim. capit. 1. ibi. Nisi ordinarij ipse expedire iudicauerit. Quibus verbis constat concessam esse potestatem ordinarijs locorum remittendi omnes denunciations, iusta causa interueniente, ut explicat Nauarr. in Manuali Latino, capitul. 22. numer. 70. in fin. & num. 85. & iustas causas dispensandi ab Episcopo in isto articulo congerit Soto in 4. distinctio. 28. quaestio. 1. artic. 2. post Paludan. in 4. distinctio. 28. quaestio. 2. artic. 3. & refert Nauarr. in dict. cap. 22. numer. 70. in fin. alioquin sine iusta causa dispensans in his denunciationibus mortaliter peccaret: nam dispensatio in l. superioris cum causa cognitione, & summa maturitate fieri debet secundum Innocentium in capit. veniens de filijs presbyt. num. 2. Panormi. cap. extirpanda, §. quia vero de præbend. num. 43. & determinat Concilium Tridentinū sess. 25. de

Quartum præludium.

11

et de reformation cap. 18. non tamen poterit vicarius generalis Episcopi, etiam iusta causa existente, in his denuntiacionibus dispensare: quia ordinarius solus hanc facultatem concedit Concilium Tridentinum, & ordinarius proprie dicitur Summus Pontifex, ut in cap. ita dominus, 19. distinct. cap. mandata, de præsumpt. tradit Torquemada de potestate Ecclesiæ, lib. 2. cap. 14. & etiam ordinarius dicitur legatus Sedis Apostolicæ, ut in cap. 1. de officio delegat. cap. 2. eodem tit. in 6. Episcopus diocesanus ordinarius etiam est, ut in capitulo cum Episcopus, de officio ordi. in 6. cap. cum persona, de privileg. in 6. nec ex generalis commissione ab Episcopo facta hoc vicario generali poterit vicarius has denuntiaciones remittere, nisi specialiter fuerit sibi commissum. Nam in generali commissione facta ab Episcopo suo vicario non venit facultas dispensandi, ut in c. quod translationem, de officio lega. gloss. in cap. quæ de causa, 2. quest. 4. Rebuff. in praxi beneficia. tit. de forma vicarius, num. 44. & nu. 179. tradit Nauarr. in manu. cap. 37. num. 155. tamen si contrarium teneat Veracruz in appendice ad Specul. cõjug. folio 4.

Ex quarto Præludio.

SUMMARIA.

- 1 **E**piscopi sunt procuratores, & administratores rerum Ecclesiasticarum.
- 2 Episcopi possunt agere pro rebus Ecclesiæ absque consensu capitulorum.
- 3 Episcopi non minus est subditos corrigere, & eorum crimina punire.
- 4 Fiscales creantur ab Episcopis, & eorum vicariis, qui pro rebus Ecclesiasticis agant, & eas defendat, vitiaque subditorum accusent, ac denuncient.
- 5 Fiscalem creare potest index quotiescumque ex officio procedit.
- 6 Ffiscalis ab Episcopo, vel eius vica-

- rio constituendus qualis esse debeat.
- 7 Laicus constitui potest procurator rerum Ecclesiasticarum, & spiritualium.
- 8 Laicis interdictum est clericos accusare.
- 9 Fiscales in principio sui officij iura re tenentur.

Quartum Præludium.

- Varto erit premissum quod cum Episcopi et procuratores, & administratores rerum Ecclesiasticarum suarum diocesis, ut probat text. in c. de donationibus, & sint defensores eorum, ut in c. in canonibus, 16. q. 1. Habeantque liberam eorum administrationem, ut in cap. cum nobis, in fine, de electione, & in cap. is cui, eodem titulo, in 6. & ita pro eisdem rebus agere possint, absque consensu suorum Capitulorum, secundum communem opinionem ex Panormitano, nu. 6. & Felino n. 12, in capite edoceri, de rescrip. & teneantur eas defendere, possitque sint, ut aliorum errores corrigant, ut probat text. in cap. qualiter, el primero, de accusationibus, & eorum manus proprie sit, subditorum omnium vitia redarguere, ut dicitur in Concilio Tridentino sessione 14. de reformatione, cap. 1. ob idque in suis diocesisbus possint inquirere, & punire adulteria, & reliqua scelera subditorum, iuxta textum in capitulo 1. de officio ordinari. & notant ibi Cardinales, & Panormitanus, Imola, Barbat. Feli. & Alcia. n. 11. & etiam Arret. n. 70. & 78. & Socin. n. 76. in cap. qualiter & quando, el 2. de accusationibus, ad idque ex proprio munere teneantur de o Episcopi vel eorum vicariis (ut rectius, & facilius dioceses regantur, & moderentur) constitui, & creant fiscales, qui pro rebus Ecclesiasticis agant, & eas defendant, vitiaque subditorum accusent, ac denuncient, qui loco officij Episcoporum, seu eorum vicariorum succedunt, & quod ipsi faciunt ex mandato Episcoporum, seu vicariorum ipsi

b 3

Epis.

Episcopi, vel vicarii censentur facere, vt notat Praepositus in capit. de accusatione, 2. quæstione 8. columna 36. & 39. & Bernardus Diaz in practica criminali Canonica, capitulo 5. Quotiescunque enim iudex ex officio procedit, fiscalis creare potest, vt resoluit Antonius Gomez tertio tomo variarum, capitulo 1. numer. 10. ampliatione 1. Iulius Clarus libro 6. Sententiarum, 6. sin. quæstione 10. numero 3. & fiscalis, qui creandus erit, debet esse sacerdos, vel in sacris constitutus vir probus, diligens, & industrius: nam licet laicus constitui possit procurator pro rebus ecclesiasticis, & spiritualibus, iuxta text. in capitulo 1. in princip. de procurat. lib. 6. tamen quia fiscalis ab Episcopo, vel eius vicario creatus, nec dum vitia laicorum, verum etiam clericorum accusare, seu denuntiare debeat, quod laicis interdictum est, vt in capitulo laico, & in capitulo sicut sacerdotibus, 2. quæstione 7. & in capitulo cum P. de accusationibus. Ideo creandus erit sacerdos, vel in sacris constitutus. Debentque maxime prelati curare, vt ad huiusmodi muneri, & officij exercitium, eligant viros prudētes, fideles, ac solertes, qui subditorum vitia inuestigent, & inuestigata prelati, seu eorum vicarij diligenter reuelent. Qui in eorum creatione ante omnia iurabunt, quod summa diligentia, & fidelitate officium suum exercebunt: nam cū publici denuntiatores reputentur, in principio sui officij iurare tenentur, vt notat Angel. in l. si vacantis, C. de bonis vacanti- bus, lib. 10. & in tractatu de maleficijs, fol. 38. colum. 2. & Foler. in sua practica, pag. 162. & 730. & Praepositus in dicto capitulo de accusatione, colu. 65.

Ex vltimo Præudio.

SUMMARIA.

- 1 **C**ause ecclesiasticæ, in prima instantia omnino sunt tractandæ coram iudicibus ordinarijs.
- 2 **C**ause ecclesiasticæ intra biennium sunt terminandæ in prima instantia à die mortis computandum.
- 3 **S**uperiores iudices nō possunt cognos-

- cere de causis ecclesiasticis, motis in prima instantia ante appellationem ad instantiam, vel in interlocutoria, vnde diffinitivæ habere, aut gravamen per eam irreparabile.
- 4 **S**uperiores iudices nō possunt cognoscere de causis ecclesiasticis motis in prima instantia ante appellationem ex mādaro Apostolico, nisi subscrip- tio manu propria Patificis, & ratio- nabili causa subsistere, vel nisi sit causa, quæ secundum ius apud Sedem Apostolicam tractanda sit.
- 5 **N**emo etiam legatus de latere, vel Nūcius, aut quacūque facultate fulgens potest impedire, quin causæ ecclesiasticæ in prima instantia coram ordinarijs tractentur, nisi prius requisitis ordinarijs, & negligencijs.
- 6 **I**udex proprius ordinarius alicuius pluribus modis dici potest.
- 7 **R**eus habes plures iudices ordinarios potest conveniri ab actore, ubi ipse actor voluerit, & qui prius præven- rit, erit proprius iudex ordinarius.
- 8 **P**rævenio iurisdictionis per solam citationem acquiritur.
- 9 **C**onventus coram non suo iudice, potest appellare, & invocare protectio- nem Supremi Consilij Regij.
- 10 **H**ispaniarum Rex ex cōcessione Pō- tificis est conservator Cœcilij Triden- timi, vt eius decreta observentur, & nihilo violentur.
- 11 **C**ōuet per litteras Apostolicas, vt beneficiū dimittat, & alteri conce- dat, antequā sit conventus in prima instantia, potest recurrere ad Su- premū cōsiliū, vt super sedecatur in exe-

in executione huiusmodi literarū,
& quæ praxis circa hoc obserue-
tur, traditur.

12 Prærogatio iurisdictionis quid sit

13 Iurisdictione non potest prorogari, nisi si index aliquā habeat iurisdictionem, quæ extendi possit.

14 Superior potest adire post biennium tractatū, quod datur ad terminandam causam in prima instantia.

15 Auditor camera Apostolice nullā habet iurisdictionem in prima instantia.

16 Consensus partium litigantium est de substantia prorogationis.

17 Clericus sine licentia Episcopi non potest prorogare iurisdictionem iudicis, non sui.

18 Consensus prorogandi iurisdictione tollitur litigantibus in prima instantia per Concilium Tridentinum.

19 Ius alteri quasi non debet ei subtrahi, neque in qua conditio alteri per alterum inferri.

20 Prorogatio iurisdictione tollitur ius concessum Episcopis per Concilium Tridentinum cognoscendi in prima instantia de omnibus causis.

21 Iudicandi honor omni lucro præfertur.

22 Auditor camera Apostolica est iudex delegatus.

23 Consensus expressus, & non tacitus, an requiratur ad prorogandam iurisdictionem iudicis delegati.

24 Comparatio alicuius coram aliquo iudice non inducit expressum consensum, per quem eius iurisdictione prorogetur.

Vltimum Prælium.

Ltmo erit præmittendū hodie omnes causas ad forū Ecclesiasticum quomodo cūque spectantes, etiā beneficiales, ex-
perendas esse in prima
instantia corā iudicibus

- ordinarij, terminandasque esse infra biennium connumerandum à die mortæ litis nec superiores iudices posse de eis cognoscere ante appellationem à diffinitiuā, vel ab interlocutoria habenti vim diffinitiuā;
- vel continētis grauius men per diffinitiuam irreparabile, etiā ex mandato Apostolico, nisi vrgenti, & rationabili causa tale mādātū manu propria Romani Pōtificis fuerit subscriptum, vel causa fuerit de his quæ secundum canonicas sanctiones sunt tractandæ apud Sedem Apostolicam, de quibus habetur in cap. nec licuit, 17. dist. & in cap. maiores, in principio, de baptismo. Nec etiā legatos de latere, nuncios, & alios quoscūque iudices quacūque facultate fulgentes posse in prædictis causis quantumcūque grauius, in primā instantia præcipere impedire, seu turbare iurisdictionem ordinariorum, nisi prius requisitus fuerit ordinarius, & negligens, vt noue decretum extat in Concilio Tridentino sessione 24. de reformatione, cap. 20.
- Circa cuius textus explicationem aduertendum erit, propriū iudicem ordinariū alicuius pluribus modis dici, vel ratione originis, domicilij, vel beneficii, vt in cap. finali, de foro competent. Vel ratione cōtractus, vt in capite dilecti, eodem titulo, & in cap. Romana, & contrahentes, de foro competent. in 6. Quod intelligi debet iuxta pragmaticam sanctionem nouē editam, & promulgatam Morti 21. die mensis Februarij, anno 1573. Vel ratione delicti, vt in cap. cum sit generale, de foro cōpetenti. Vel ratione rei sitæ, quæ petitur, vt in capitulo sanē, eodem titulo. Prædictis enim modis quis poterit habere plures iudices ordinarios, & eorū uno ex eis conueniendus erit ab auctore, in cuius electione est reus conuenire, vel eorū iudice originis, vel eorū iudice contractus, vel eorū iudice rei sitæ: Si uero dēx qui præuenerit iurisdictionem, ille erit proprius ordinarius in causa illa, quæ præuentio per solam citationem fit, vt in

cap. proposuisti. de foro competentis, per quem text. ita notant DD. ibi. Alioquin enim si coram alio iudice non ordinario quis conveniatur, præter quam in prædictis casibus, appellare poterit, & invocare protectionem supremi Concilij Regij. Vbi cognoscitur quando decreta Concilij Tridentini in aliquo violantur: quis Hispaniarum Rex concessionibus Pontificum est conservator prædicti Concilij, ad hoc ut eius decreta observentur, & in nihilo violentur, & ita quoties aliquod monitorium, vel literæ Apostolicæ emanant ab Auditore cameræ Apostolicæ, per quas literas sub gravissimis pœnis & censuris mandatur possessori, ut præbendam, seu beneficium dimittat, & alteri concedat, super quo nunquam fuit conventus in prima instantia coram suo iudice ordinario, interposita supplicatione ad Sedem Apostolicam per prædictum possessorem, recurritur statim ad supremum Regium Consilium, ubi nomine promotoris fiscalis proponitur querela, in qua dicitur, quod cum talis esset possessor cuiusdam beneficii ad instantiam talis literæ monitoriales fuerunt concessæ ab Auditore cameræ Apostolicæ, quibus auditor mandat possessori, ut beneficiū dimittatur & alteri cōcedat, super quo nunquam fuit conventus coram suo ordinario in prima instantia, & ita quod prædictæ literæ Apostolicæ sunt contra dispositionem Concilij Tridentini, & quanvis ab eis per partem supplicatum fuit ad Summum Pontificem, supplicatione non obstante executor in causa procedit. Vnde promotor fiscalis petit mandatum regium & provisionem dari, ut quicumque iudices seculares prædictas literas Apostolicas, ubi, & in cuius potestate fuerint, capiant originaliter, & ad supremum Consilium remittant, & quod iudices ecclesiastici, vel alij executores superseant executioni, donec per Consilium examinentur, & de iustitia pronuntietur. Et tunc Consilium supremum concedit prædictum mandatum, iuxta tenorem petitionis promotoris fiscalis, quo mandat cuicumque iudici seculari, quod prædictas literas capiat interposita prius supplicatione, ad Summum Pontificem & sub gravissimis pœnis mandat iudicibus ecclesiasticis, in quorum potestate fuerint, quod earum executioni superseant donec per consilium de iustitia provideatur. Et tunc virtute Regiæ provisionis ad

instantiam alicuius procuratoris, ad id constituti per promotorem regium fiscalem à tergo provisionis, iudices seculares requiruntur, ut capiant, seu capere faciant prædictas literas Apostolicas, in quacunque parte fuerint, & quod mandatum regium adimpleant sub pœnis eo contentis. Et iudices seculares sua mandata dant suis executoribus, & alguacelis, ad capiendas prædictas literas ubique fuerint. Qui cum tabellione accedunt ad iudicem ecclesiasticum seu ad notarium, vel ad alium in cuius potestate fuerint literæ, quas capiunt, & si ille qui habuerit eas, dare noluerit, capitur, & in carcerem detritur, & statim prohibeo regia intimatur iudici, vel executori ecclesiastico, requiriturque per procuratorem fiscalis, ut in eam executione superseant, interponiturque ab eodem procuratore supplicatio ad Summum Pontificem coram prædicto iudice, vel executori ecclesiastico. Et tunc capitis prædictis literis visum, à iudice seculari sint contra dispositionem Concilij Tridentini, visaque supplicatione ad Summum Pontificem, iudex secularis mandat tabellioni quod prædictas literas cum processu, & actis originalibus ad supremum Consilium Regium remittat. Et tunc qui eas impetravit, comparet in Consilio supremo Regio dicens prædictas literas mandato consilij delatas fuisse ad instantiam promotoris fiscalis, petensque quod sibi reddantur, ut eis uti possint, cuius petitionis copia datur fiscali, cui respondet literas non esse reddendas, sed potius retinendas, allegans rationes quibus retineri debeant, & huius responsi copia datur petenti literas, qui etiam satisfaci rationibus allegatis per fiscalem, cuius satisfactionis copia datur fiscali, cui ipse respondet, & concluditur. Et si negotium in probatione consistat, recipitur ad probationem per consiliarios regios, & in eo proceditur via ordinaria, donec sententiam definitivam proferant. Sed si in probatione non consistat, statim post allegationes partium proferunt suam sententiam, qua vel pronuntiant, literas Apostolicas retinendas esse, donec Summus Pontifex consulatur, & melius de veritate informetur, & interrim earum executionem suspendunt, & interdiciunt sub gravissimis pœnis & excommunicationibus earum usum imperatibunt. Qua in re audio praxim in consilio supremo observari, nempe quod si possessor beneficii, vel ille contra quem literæ Apostolicæ

lice fuerunt impetratæ semel comparauit
eorum auditore cameræ Apostolicæ, alle-
gans contra prædictas literas, & etiam pro-
ponens exceptionem declinatoriam, ex
eo quod fuerunt impetratæ & concessæ
contra decretum Concilij, & postmodum
literæ deferantur an consilium Regium
per partem aduersam, vel per promotore
fiscalem, vt ibi retineantur, donec Sum-
mus Pontifex consulatur, & de veritate
informetur, quòd tunc Regij consilarij pro-
nuntiant literas reddendas esse impetra-
ti, nec esse detinendos ex eo quod posses-
sor beneficij, vel ille contra quem impetra-
ta fuerant consensit iurisdictioni audito-
ris cameræ Apostolicæ, & eam proroga-
uit. Quæ praxis si ita obseruatur, nescio
quo iure sublineri possint: nam possessor
beneficij consentire non potuit in iudice
non suum, nec eius iurisdictioni proroga-
re, cum prorogatio iurisdictionis nihil
aliud sit quam extensio iurisdictionis or-
dinariæ ad casus, vel ad personam subtra-
non expressam, vt colligitur ex l. 1. & 2. ff.
de iud. & in cap. P. & G. de offic. delegat.
& extensio fieri nõ possit, nisi ab eo quod
est, argumento tex. in l. sed etli manente,
ff. de precar. & in l. 4. ff. de damno infect.
& in capad dissoluedum de desponsatio-
ne impuberum. Sequitur inde iurisdictionem
prorogari non posse, nisi iudex aliqua
iurisdictionem habuerit, quæ exten-
di possit, vt probatur in l. 1. ff. de iud. & in
l. 1. C. de iurisdictione omnium iudicum, &
in cap. significasti de foro compe. ibi, cum
qui iurisdictioni præesse dignoscitur, sed
auditor cameræ Apostolicæ, neque alius
quæcunque potestate fulgens, in prima in-
stantia nullam iurisdictionem habet circa
causas beneficiales, & circa omnes forum
ecclesiasticum quomodolibet pertinentes,
preter iudicem ordinarium, vt probatur
in dict. capit. 20. Concil. Tridentini ibi, in
prima instantia coram ordinarijs locorum
duntaxat cognoscantur. Quibus verbis
omnino tollitur iurisdictione in prima in-
stantia quibuscunque iudicibus, & solum-
modo ordinarijs locorum conceditur: pro-
batur etiam in eodem capit. 20. ibi, atque
omnino saltem infra biennium à die mo-
tis litis terminentur, alioquin post id spa-
tium liberum sit partibus, vel alteri illarum
iudices superiores, alias tamen competen-
tes adire. Quibus verbis planè ostenditur
solummodo post biennium iudicem supe-
riorem, alias competentem per partes adi-

ri posse, ergo infra biennium iudex supe-
rior quantumcunque competens, præter-
quam ordinarius locorum de prædictis
causis in prima instantia cognoscere non
potest. Rursus probatur in dict. cap. 20. in
versis, ab his vbi solummodo excipiuntur
duo casus, in quibus ordinarijs non cog-
noscat, & nullus ex eis est casus noster.
Præterea probatur in eodem capit. 20. in
versis, legati quoque vbi dicitur, quòd legati
de latere, nuntij neque alij, quarumcunque
facultatem vigore in prædictis causis non
possint Episcopus impedire & iurisdictionem
eorum præcipere, aut turbare, nec co-
tra clericos, aut personas ecclesiasticas pro-
cedere, nisi eorum Episcopo prius requisito
ex eo quod negligentergo ex prædictis co-
stat, in prima instantia auditorem cameræ
Apostolicæ nullam iurisdictionem habere,
& omnino incompetentem esse cogniti-
onis prædictarum causarum: & per con-
sequens iurisdictionem prorogari nõ pos-
se cum non sit quid prorogetur. Secundo
pro hac mea opinione facit, quòd de substā-
tia prorogationis est consensus partium liti-
gantium, iuxta text. in l. 1. & 2. ff. de iud.
sed clericus sine licentia proprii Episcopi
non habet consensum prorogandi iurisdictionem
iudicis non sui, vt probat text.
dict. capit. significasti. ibi, Consentire non
potest: ergo in nostro casu prorogatio fieri
non potuit: præsertim quod consensus
prorogandi in prima instantia tollitur
partibus litigantibus per Concil. Trident.
in eodem cap. 20. ibi, alioquin post id spa-
tium liberum sit partibus, &c. Quibus ver-
bis constat in illo tantum casu, scilicet,
quando infra biennium causa nõ fuit ter-
minata coram ordinario, concessam esse li-
bertatem partibus adeundi iudicem supe-
riorem, alias competentem: ergo præter il-
lum casum sublatæ censetur partibus liber-
tas adeundi superiorem, alias quantumcun-
que competentem, & per consequens liti-
gantes in prima instantia non habet con-
sensum adeundi alium iudicem quam ordi-
narium. Tercio hæc mea opinio probatur
ex eo, quod ius alteri questum non de-
bet ei subtrahi, vt in l. 2. ff. de his qui sunt
sui, vel alieni iuris, & in cap. cum Ecclesia
vult, de electione, neque alteri per alterum
iniqua conditio afferri debet, vt in l. non
debet, ff. de regul. iur. sed si per partes liti-
gantes iurisdictione alterius iudicis in prima
instantia prorogari posset, tam ius quæsi-
tum ordinarijs locorum (per Concilium
b 5 Trident.

21 Tridentinū in dicto cap. 20. iis subtrahe-
retur, & iniqua conditio eisdem asserre-
tur, si sine eorum cōsensu subditi sui pro
rogare iurisdictionem alterius iudicis,
cum priuaret eos suis fortulis, & honore
iudicandi, qui omni iure præferendus est,
22 vt in l. Iulianus, ff. si quis omnia causa te-
stamenti. Quartū, hæc opinio probatur ex
eo, quod auditor cameræ Apostolicæ est iu-
dex delegatus, vt firmat gloss. i. in Cleme.
auditor, de rescript. quam dicit ibi veram
Cardinalis, nume. 6. & Staphileus in tract.
de signatura iustitiz, in Præfudio i. num.
6. sed ad prorogandam iurisdictionem iu-
23 dicis delegati consensus expressus, & non
tacitus requiritur, iuxta tex. in c. statum,
& in nullo, de rescriptis, libr. 6. ergo per so-
lam comparisonem simpliciter etiam fa-
ctam, absque oppositione exceptionis de-

clinatoriæ coram auditore cameræ Apo-
stolicæ, prorogatio iurisdictionis prædi-
cti auditoris non inducitur: quia talis com-
paratio solummodo inducit consensum ta-
citum, & non expressum, iuxta gloss. recep-
tam in dicto cap. statum, & in nulli. Ex
quibus omnibus planè constat, prædictam
praxim iure fulcitam non esse, immo etiā
literas Apostolicas retinendas esse, quam-
uis ille, contra quem impetratæ fuerant,
comparuerit coram auditore suas excep-
tiones allegans, & monitorio respondens:
alioquin si partes litigantes sine licentia suo-
rum ordinariorum consentire possent in
aliū iudicem, illusoriū maneret decretum
Concilij, & concessiones Pōtifcum Regi
Hispaniarū concessæ, eiusq; summis sum-
ptibus impetratæ ad cōseruationē, & obser-
uantia Concilij Tridentini frustrarentur.

Sequitur prima pars huius secundi Tomi.

PRIMA PARS

HUIUS SECUNDI TOMI, DE forma procedendi via ordinaria in prima in- stantia circa causas ciuiliterv intentan- das in foro Ecclesiastico.

EX CAPITE PRIMO SUMMARIA.

1 **I**udicium ordinarium diuiditur in
duodecim tempora circa causas
ecclesiasticas.

2 **A**ctor forum rei sequi debet, nisi sit
consuetudo in contrarium, vnde est
Salmantica in Episcopali au-
dientia.

3 **S**cholastici ex privilegio possunt cō-
uenire laicos corā suo iudice scho-
lastico Salmanticensi.

4 **A**ctor potest eligere iudicem quem
voluerit, si reus plures habeat iu-
dices ordinarios.

Capite primo, De diuisione huius primæ partis.

Iudicium ordinarium
etiam diuidendū erit in duo
decim tempora, sicuti dixi-
mus in prima parte primi to-
mi, in diuisione eiusdem pri-
mæ partis, & quod ibi diximus in primo
tempore de iudice eligendo, etiā in presen-
ti erit repetendum. Et ita actor prius con-
siderabit, corā quo iudice reum conueni-
re debeat, animaduertens, quod in prima
instantia reus conueniendus est apud pro-
prium iudicem ordinarium, vt resoluimus

in vltimo præludio huius secundi tomi.
Ex iudex ordinarius debet esse illius, qui
cōueniendus erit, cum actor sequi debeat
forum rei, vt in iuris ordinem, C. de iuris-
dictione omnium iudicum, & in cap. cum
sit generale de foro competenti, nisi ex ali-
qua consuetudine actor possit trahere reū
ad suum proprium forum, vt in audientia
Episcopali Salmantina, vbi viget consue-
tudo, quod clerici conuenire possint lai-
cos coram suo iudice ecclesiastico. Vel ni-
si hoc ius actori competat ex aliquo privi-
legio, vt in audientia scholastica Salmanti-
na, vbi scholastici ex privilegio possunt
trahere laicos ad suum iudicem scholasti-
cum. Considerabit etiam actor, an reus cō-
tueniendus plures iudices ordinarios ha-
beat, quos habere potest, vt supra diximus
in vltimo præludio huius secundi tomi,
tunc enim actor poterit ex eis iudicem eli-
gere quem maluerit, vt in dis. o. vltimo præ-
ludio adnotauimus. Obseruandum etiam
erit in hac prima parte, quod dictum fuit
in secundo tempore primæ partis primi
tomi, circa præparatoria ante citatio-
nem, ad quæ actor attendere debe-
bit, ac ideo de citatio-
ne dicendum
erit.

Ex

Ex capite Secundo.

SUMMARIA.

- 1 Citatio est fundamentum, & principium ordinis iudicarij, & ab ea institutio processus exordium capit.
- 2 Citationis materia à quibus præcipue Doctores tractetur remissive.
- 3 Citatio quandoq; fit per edictum, & quando & qualiter fiat, remissive, & num. sequenti.
- 4 Citatio fit per edictum in electionibus præbendarum, & quando parochialis Ecclesiæ vacat, ut compareant examinandi, qui eam prætendunt.
- 5 Forma quæ observatur cum in Ecclesiâ iuris patronatus vacat, ut presentatus in iuribus possit.
- 6 Citatio per edictum fit cum est incertus contradictor.
- 7 Citatio fit per edictum cum beneficiarius curatus adest, & non residet in beneficio.
- 8 Citatio fit per edictum ab auditoribus contradictarum in Curia Romana, ad singulos actus processus, postquam reus est citatus personaliter à principio, ad totam causam.
- 9 Citatio per edictum fit in pluribus casibus remissive.
- 10 Citatio per edictum non sufficit, si sit certus contradictor, sed habet personaliter citari si invenire possit, alias processus erit nullus ipso iure.
- 11 Citatio ut per edictum fiat, quæ requirantur.

- 12 Citatio quando fit per proclama, ut cum matrimonium est contrahendum, quia prius in Ecclesiâ publicetur contrahentes, ad hoc, ut si ad sit impedimentum sciatur.
- 13 Citatio aliquando fit viva voce iudicis citans partes ad aliquem actum.
- 14 Citatio aliquando fit per tabellionem, ut quando notificat de mandato iudicis libellum parti adversæ.
- 15 Citatio quæ fit per nuntium, apparitorem, vel cursorem, magis in foro Ecclesiastico frequens versatur.
- 16 Nuntio citandi non creditur sine commissione, & mandato iudicis in scriptis.
- 17 Citatio fit in scriptis in foro canonico præcipue propter excommunicationem ferendam, si citatus contumax fuerit, quæ debet ferri in scriptis.
- 18 Monitio trina, vel una pro tribus præcedere debet excommunicationem quavis sine monitione lata excommunicatio valida sit.
- 19 Citatio pro excommunicatione non debet fieri peremptorie, nisi necessitas exposcat, & quæ dicatur citatio peremptoria remissive.
- 20 Nuntio asserenti, aliquem citasse, si des adhibetur, non tamen asserenti, sibi factam fuisse commissionem à iudice ad citandum.
- 21 Citatio, quæ est facienda extra civitatem intra diocesim tamē datur ipsi parti, quæ facit parti adversæ intimari eam.
- 22 Non creditur parti asserenti adversarium

sarium citasse, nisi per testes probe
cur.

13 Notificatio citationis quando fit
ab ipsa parte, debet poni à tergo
mandati citationis cum mense,
die, & anno, & testibus.

14 Praxis que observatur cum ali-
quis citatur extra diocesim vel in-
tra ubi positus est vicarius fora-
neus ab Episcopo eiusdem diocesis.

Caput Secūdu de citatione.

Vm citatione sit funda-
mentum & principium
ordinis iudicarij, se-
cundum Speculato-
rem in titul. de citatione
in principio, & ab
ea omnis institutio pro-

cessuum exordium capit, iuxta text. in §.
fin. instituta de poena temere litigantium,
& nos late diximus in tertio tempore pri-
mæ partis primi Tomi, ideo asturi de in-
stitutione processus ordinarij, ab ipsa cita-
tione erit inchoandum. Circa cuius ma-
teriam videnda erunt, quæ ibi resolvimus
in dicto tertio tempore, & quæ late tradit
Socinus in tractatu de citatione, per to-
tum, & Robertus Maranta de ordine iudi-
ciorum in 6. parte membro 1. de citatione,
& Rebuffus in tractatu de citationi-
bus in præfatione, & per totum tractatum
Didacus Couarruuias in præfatis, qua-
stionibus capite 3. nu. 6. Felinus in suo re-
pertorio, verbo, citatio. Didacus Perez in
l. 1. titulo 2. lib. 3. ordinamenti. colum. 813.
Ioannes Alsinus in sua praxi, §. 5. de cita-
tionibus cum sequentibus Damhouderius
in sua praxi, cap. 54. Sed quo ad nostrum
attinet institutum, solummodo videndum
erit, quibus modis citatio in foro ecclesia-
stico fiat. Quæ in re dicendum est, quod
3 primus modus citandi, qui in praxi eccle-
sastica observatur est citatio per edictum,
quæ fit quando reus inueniri non potest
vt personaliter citetur, enim per edictum
citandus erit, assignando illum publice in
sua Ecclesia, vt in specie text. in capite, cau-
sam quæ, & ibi glossa verbo, Ad domum,

& in capite venerabilis, & ibi glossa, verbo
Ecclesiam de dolo & contumacia, vel quæ
do ille, qui citandus est, procurat per se, vel
per alium ne citatio ad eum peruenire pos-
sit, vel cuius domicilium siue locus tute li-
bere adiri non potest, vt probatur in
Clementina 1. de iudicijs. Vbi temperatur
rigor cuiusdam constitutionis Bonifacij
VIII. quem text. & qualiter citatio per
edictum in curia, & in partibus fieri de-
beat, explicat Casadorus in decisione 1.
num. 2. in decisione 2. numer. 2. & in deci-
sione 3. cum tribus sequentibus de dolo &
4 contumacia. Insuper fit citatio per edictum
in electionibus præbendarum, iuxta text.
in capite fin. §. fin. & ibi gloss. de electione
in 6. vel quando aliqua Ecclesia parochia-
lis vacat, tunc enim per edictum publicum
assignandum in valuis Ecclesiæ Cathedra-
lis citantur omnes qui volunt examinari
ad regendam prædictam Ecclesiam vacan-
tem, vt compareant intra terminum in
edicto præfixum, iuxta formam traditam
in Concilio Tridentino sess. 24. de refor-
matione, cap. 18. Et idem observatur quan-
do aliqua Ecclesia iuris patronatus vacat,
nam si aliquis præsentatus à patrono com-
paret coram ordinario petens se institui,
statim iudex precipit, quod per edictum
citentur omnes illi, quorum interest, quod
edictum assignitur in valuis ipsius Ecclesiæ
vacantis. Et transacto tempore edicti, ille,
5 cuius interest, comparet coram iudice in
eiusdem alij contumaciam, & petendo in-
stitutionem, & si alij compareant institui-
6 tur processus ordinarius. Et generaliter ci-
tatio per edictum fit quando est incertus
contradictor, quia tunc per edicta citan-
tur omnes, quorum interest, vt in l. si co-
tempore, C. de remissione pignorum, & in
l. sed si pupillus, §. de quo verbi. præferre
re, ff. de institutoria actione, & tradit Fe-
linus in cap. quoniam frequenter, §. porro,
7 vt lite non contestata. Præterea citatio
per edictum fit quando beneficiarius cu-
ratus abest, nec residet in beneficio, vt in
cap. ex tua de clerici. non resid. & ibi DD.
8 & in Concilio Tridentino sessione 23. de
reformatione, capitul. lin. fin. Rursus di-
cta citatio fit ab auditoribus contradic-
tarum in Curia Romana ad singulos actus
processus, postquam reus citatus est perso-
naliter à principio ad totum causam, vt
sentit gloss. in dict. clem. 1. de iud. verbo, li-
terarum, & firmat Speculator. in tit. de ci-
tatione, §. viso. Castro in l. ad perempto-
rium

ritus, ff. de iudi. & tradit Octavianus Vo-
stius de introductione in Romanæ aulæ
actionem, lib. 4. cap. 2. num. 3. & cap. 3. nu-
mer. 4. & cap. 4. num. 1. & Sebastianus Ban-
tius, de nullitatibus cap. 12. Et prædicta ci-
tatio per edictum fit in pluribus alijs ca-
9 bus congestis à Socino tractatu de citatio-
ne artic. 23. & à Felino in capit. quoniam
frequenter, §. porro, vt lite non contella-
ta, & à Marant. de ordine iudiciorum 6.
part. membr. 1. num. 83. Circa quem mo-
10 dum citandi per edictum aduerte, quod
quoties est certus contradictor, & commo-
de inueniri possit, citari debet, personali-
ter, & specialiter, nec sufficit citatio per edi-
ctum alias processus esset nullus, ipso iu-
re, iuxta tex. in capit. fin. versic. fin. de ele-
ctione in 6. quem ad hoc vltra Doct. ibi
notat Panorm. in cap. fin. de vita & hone-
state clericorum, & Lambertinus de iure
patronatus 2. part. lib. 2. qua. 6. artic. 10.
Felin. in cap. cognoscens, col. 7. de cōsti-
tutionibus, & in suo repertorio, verbo, ci-
tatio per edicta non valet, & Valle in cō-
fil. 18. num. 16. & iam ego in praxi ob præ-
dictum defectum retractavi quandam sen-
tentiā grauius morum iudicium. Aduerte
11 insuper quod ad hoc, vt legitime citatio
per edictum fiat, requiritur, primo quod
præcedat summaria informatio, quod ille
reus latitat, & est absens nec habet domū,
nec dimisit procuratorem, vel informatio
alterius casus, in quo citatio per edictum
habet locum, alias esset nulla, secundum
Bart. in di. & extraganti, verbo, per edi-
ctum, & Socinum, in tractatu de citatione
art. 23. num. 5. Decium in consil. 460. nu-
26. Vancium de nullitate num. 127. Apud
multos enim iudices sufficit relatio nūti,
asserentis prædictos casus, secundum Re-
bus. in tertio Tomo, confusio num Rega-
liū, in acta de citatione, num. 96. & in con-
cordata Rubri de constitut. verbo, per edi-
ctum in fin. Secundo requiritur quod prius
illud edictū publice legatur, tempore quo
in Ecclesijs fiat multitudo populi congrega-
ta, secundum Casadorum in decisione 1.
de appellat. & notat gloss. verbo, Solemni-
ter, in Clem. causa, de electione, Octavianus
Vestrius vbi supra, lib. 4. numer. 5. Et
postquam fuerit publice lectum, affigi de-
bet in valuis Ecclesiæ Cathedralis, vel vbi
est cōsuetudo affigendi, & in ianiis illius
Ecclesiæ vacantis, aut vbi est beneficium
clerici absentes debetque per aliquas horas
remanere edictum affixum in prædictis

locis, secundum Milliū verbo, citatio quā
do committitur, & Rotam in nouis decisio-
ne 213. & Vantium de nullitate sententiæ
ex defectu citationis, num. 133. & Anto-
Grauatū in annotationibus ad Octauia.
Vestri. vbi supra, lib. 4. capit. 2. nu. 9. sufficit
tamen quod nuntius vel notarius referat
edictum esse affixum in prædictis locis,
quauis non declarent per quantum tem-
pus, secundum Bart. in di. extraganti,
verbo, publice, & Marant. vbi supra, nu.
26. Requiritur tertio, quod affigatur edi-
ctum originale, nec sufficit copia eius iux-
ta text. in Clement. 2. de iud. & Rotam in
nouis de dilationibus, decisione 223. Cas-
fadorū decisio. 4. de dolo & contumacia,
& Papam in additamentis ad decisionem
Rotæ quintæ, de rescriptis, & in decisione
22. eodem tit. & late Tiraque. de vtroque
retractu tit. 1. §. 9. gloss. 2. num. 3. & glo. 1.
col. 3. & 4.

12 Alius modus citandi versatur in praxi
scilicet, per proclama, & vnus casus est quā-
do aliquod matrimonium est contrahen-
dum nam tunc publice citari debet in Ec-
clesia omnes qui cognouerint aliquod im-
pedimentum subesse, iuxta text. in capit.
cum inhibito de clandestina desponsatio-
ne, & in cap. cum tua qui matrimonium ac-
cusare possunt, & in Concilio Tridentino
sessione 24. de reformatione matrimonij
capitul. 1. & quando aliquis est promouen-
dus ad maiores ordines, tunc publice in Ec-
clesiam diebus festiuis proclama fit à pa-
rocho, vt quicunque scierit aliquod impe-
dimentum detegat: quod procedit ex Con-
cilio Tridentino sessione 23. de reformatio-
ne capitulo 5. & alios plures casus cōgerit
Maranta in di. 6. part. membro 1. à nu-
mero 97.

13 Alius modus citandi versatur in praxi,
scilicet, per viam vocem ab ipso iudice,
ec, quando ore proprio iudex citat partes
in iudicio, vel in quocunque alio manda-
to interlocutorio, iuxta tex. in l. 2. C. quo
modo & quando iudex, & notat Matella
nus singulari 131. & Corsetus in singulari
citatio 2.

14 Alius modus citandi in praxi versatur,
scilicet, per tabellionem, vel notarium, quā-
do notificat libellum parti aduersæ de non
dato iudicis, argumento text. in capitul.
cum celiones 23. qua. 1. & fit per
tres denunciations: & ista praxi oritur, à
capit. G. perpetuum de fide instrumento
rum, & ibi Doct.

Alius

- 15 Alius modus citandi, qui magis frequenter in foro ecclesiastico est, scilicet per nuntium apparitorem, siue curforem, iuxta text. in cap. prudentiam, primo responso de offi. delegati, & in cap. quoniam contra falsam, de probat. & in cap. cum parti, de appellationibus. Cui nuntio non creditur sine commissione, & mandato iudicis in scriptis, ut ibi prædictis iuribus probatur, & in lege sed si hæc, §. pratorum, ff. de in ius vocando, & in l. cum clericis, & ibi Bald. C. de Episcopis, & cleri atque ideo in foro canonico citatio fit in scriptis. Præterea fit in scriptis propter excommunicationem ferendam, si citatus contumax fuerit, hæc comparere voluerit. Nam cum sententia excommunicationis debeat proferri in scriptis, ut in cap. 1. de sententia excommunicationis in 6. oportet quod precedat trina monitio, vel vna pro tribus, cum interuallo dierum, & quod de eis constet, ut citatus contumax reputetur, iuxta text. in cap. de illicita 24. quæst. 3. & in cap. sacro, de sententia excommunicationis, & in cap. constitutionem, de sententia excommunicationis in 6. & explicat Couar. in c. Alma mater, 1. part. §. 9. nu. 4. cum sequenti de sententia excommunicationis in 6. Atque ideo in mandato citationis semper apponitur clausula illa, præmissa canonica monitione, cum termino sex dierum: de duobus in duobus, pro quolibet termino, nisi celeritas negotii, vel distantia loci maiorem, vel breuiorem dilationem requiratur: nam tunc iudex arbitrabitur, iuxta text. in d. cap. constitutionem, bene verum est, quod si excommunicatio proferatur nulla præcedente monitione erit valida, iuxta text. & ibi glo. verbo, iniustam in c. R. de sententia excommunicationis 6. glo. 2. in d. c. facto, & ibi Panormit. & Felin. glo. 1. in summa, 2. quæst. 1. §. l. in c. 1. ver. iudicio, de exce. præl. sequuntur Panor. & Deci. in ead. audientiam, de appell. firmat Caietan. 2. q. 69. art. 2. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 8. & 11. dicit communem Couarr. in d. §. 9. num. 7. & probatur in R. de iud. nec refert text. illum intelligere in contumacia notorio in quem excommunicationem ferri posse sine monitione firmiter Panor. num. 28. Dec. l. 1. num. 25. Ripa num. 8. & Bero. num. 212. in d. c. 1. de iud. nam ultra id quod hunc intellectum optime improbat Alciatus ibi, num. 39. ex eo tamen retento prædicta opinio communis probatur, cum contumacia nihil aliud

fit quam peccatum, relinquitur ergo ob peccatum mortale notorium latam excommunicationem, sine ratione valere, probatur etiam ista communis in cap. cum sit Romana, §. fin. de appellat. nec satisfacit in intellectus Doctorum asserentium Apostolum prius admonuisse illum Corinthios, nam intellectus ille est diuinatarius, & repugnat literæ illius text. ibi inquisitum. Probatur denique in cap. quidam maligni spiritus, §. quæst. 1. & ita est obliuiscendum, quamuis Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. pag. 103. col. 1. prædictam communem refutet asserens excommunicationem sine monitione latam nullam esse, & Viçtorina in tractat. de excommunicatione, nu. 6. quibus non suffragatur illud Matth. c. 18. in ver. Si autem peccaverit in te frater tuus, &c. nam in illo loco non præscribitur forma excommunicationis ferendæ, sed tantum declaratur ad quid de iure naturali teneamur quando peccator lapsus fuerit, quia tenemur illum monitionibus erigere, & si non audierit, eius consuetudinem vitare, ne nos corrumperet, quod indicant verba illa, sibi tibi sicut ethnicus, & publicanus, id est publicus peccator. Rursus præceptum illud est affirmatiuum non negatiuum, non enim prohibet aliter fieri, & actus legis contra legem præscribentem aliquem ordinem, & non prohibentem aliter fieri firmus est, iuxta ea quæ notat Ias. in l. non dubium, num. 18. C. de ll. & Felin. in cap. cum dilecti, num. 10. de rescript. & de isto præcepto Domini circa correctionem fraternam est accipiendus text. in cap. omnes decimar, 16. quæst. 7. & in c. presbyterorum, 17. quæst. 4. Et prædicta citatio non debet fieri peremptorie, nisi in ecessitas exposita, iuxta text. in cap. 1. de citationibus, & Panor. in c. quoniam contra falsam, de probatio. nu. 10. tenet citationem peremptoriam sine causa fieri posse, dummodo nimis brevis non sit, quem sequitur Beronius ibi num. 134. quidquid glo. verbo, citationis, contrarium tenet, & quæ dicitur citatio peremptoria optime explicat Didac. Perez in l. 1. tit. 9. lib. 3. Ordinamenti, col. 119. versum dicitur Et ita citatio illa quando fit intra citationem, & tunc datur nuntio publico ad hoc destinato, ut in d. prudentiam, & responso de offi. delegati, cui nuntio dixerint se aliquem citasse, si de adhibetur cum sit persona publica iurata, licet dum Speculatorem, ut de citatione, §. 1. versum si nunquid creditur, & in

lam. in l. lex consensu, §. eum qui, ff. de ap-
pel. & gl. in cap. cum parati, verb. Nuntius
de appel. & est communis opinio secundu
Niconitiu in repetitione eaqnomiam con-
tra falsam, verbo, Citationes, num. 99. de
probatio, tamen de commissione seu man-
dato iudicis de citando nuntio asserenti,
sibi factam fuisse prædictam commissio-
nem non creditur, iuxta text. in d. c. quo-
niam contra. Et resoluit Didac. Perez, in l.
1. tit. 2. lib. 3. Ord. col. 826. versic. quæro.
22 In forosæculari aliter seruatur, vt resol-
uit in 2. tomo huius praxis 1. part. 3. tem-
pore, aliquando prædicta citatio fit extra
ciuitatem intra diocesim tamen, & tunc
citatio datur ibi parti, & pars ipsa facit
quod illa citatio intimetur parti aduersæ
per aliquem clericum vel notarium, secun-
dum Præpositum in cap. cum sit Romana
colu. fin. & ibi Panor. de appellationibus,
& Bald. in l. vt perfectus col. fin. C. de An-
nali exceptione, & Marantam in d. 6. part.
23 membro 1. num. 44. Verumtamen in hoc
est discrimen, quod tunc non creditur ci-
tanti, nisi probetur per testes, se illum citas-
se, secundum Baldum in l. sicut proponis,
la 2. C. quomodo & quando iudex, & Pe-
rusinum in capitulo cum parati, versicul.
24 sexto quæritur, de appellatio. Quo circâ
tificatio citationis ponitur à tergo manda-
ti citatorij cum die, mense, & anno & testi-
bus iuxta text. in d. c. quoniam contra fal-
sam. Quando vero prædicta citatio debet
fieri intra diocesim in aliqua villa, vel lo-
co, vbi positus est vicarius foraneus ab Epif-
copo eiusdem diocesis in causis matrimo-
nialibus, beneficialibus, & in alijs graui-
bus, tenor libelli debet inseri in ipso man-
dato citatorio, & similiter quando aliquis
est citandus extra diocesim, ad requisitio-
nes alicuius iudicis ecclesiastici, tenor libel-
li debet inseri in ipsa citatione. Quæ pra-
xis oritur ex text. in cap. 2. de dilationibus,
& ex ijs, quæ in simili resoluit Couarr.
in practicis quaestionibus, cap. 10. num. 7.
in finalibus verbis, & tunc parti porrigens
libellum petitionis in ipso libello petere
debet, quod mandatum citatorium, intine-
tur parti aduersæ cum insertione ipsius li-
belli, & quod ei id præcipiatur quod con-
stituat procuratorem cognitum, ex nume-
ro illius adiutorij, alias quod in eius absen-
tia procedatur cum adiutorio, quod iudex
sic præcipit, & praxis ita obseruat. Et quia
postquam mandatum citatorium intima-
tum est parti, contingit frequenter quod

pars citata non compareret, immo est con-
tumax, & iudicem contemnente viden-
dum erit de contumacia rei citati.

Ex Capite tertio.

SUMMARIA.

- 1 Contumacia rei est duplex, una vera, & altera ficta.
- 2 Contumacia multis modis comiti potest.
- 3 Contumacia quando sit delictum, remissive.
- 4 Propter delictum vel quasi, etiam nobilis vel mulier possunt in carcerem detrudi.
- 5 Contumacia varijs penis punitur remissive, & quæ magis in tribu-
nalibus ecclesiasticis frequenter.
- 6 Contumax quis non reputatur, nisi in-
cusata ante iudicem contumacia ab eo
ad cuius instanciam contumax fuit ci-
ratus.
- 7 Citatio remanet circumducta, si ac-
tor non comparauerit in termino
ad incusandam contumacia citati.
- 8 Actor non comparens in termino
ad incusandam contumacia rei
citati condemnandus est in expen-
sis, nec est admittendus ad nouam
citationem, nisi donec caueat de
comparando in termino, & perse-
uerando in iudicio, usque ad fine
litis.
- 9 Actor ita demum condemnatur
in expensis, quando non comparuit
ad incusandam contumacia rei, si
ipse reus comparcat in termino ad
perendum se absolutum a iudicio.
- 10 Iudex potest prorogare terminum
datum

- datum ad citandum reū, si ipse in
tra sibi cōstitutum nō compareat.*
- 11 *Citatio ad duos actus ad cōparen
dum in termino, & ad simplici
ter comparendum.*
- 12 *Citatio sublata censetur, cū nec ci
tatus, nec citans in termino coram
iudice comparent, quia vna contu
macia altera compensatur.*
- 13 *Citatus cōtūmax remanet statim
excommunicatus eo ipso, quod actor
comparuerit ad inculpandam eius
contumaciam.*
- 14 *Contumax excommunicatus cō
parens in iudicio non auditur donec
refusus expensis absolatur, & qua
praxis circa hoc obseruetur.*
- 15 *Contumacia crescente, crescere de
bet pœna.*
- 16 *Qua praxis obseruetur cū reus de
nunciatus, clericus, scholasticus, vel
laicus non comparent in iudicio cres
cente eorum contumacia.*
- 17 *Littera participantū, campanarū
& anathematis nō differunt quoad
vim, & vinculum a maiori ex
communicatione, licet quoad solem
nitatem, & terrorem differant.*
- 18 *Brachium seculare non potest im
plorari donec reus sit excommunicatus,
grauatus, & regrauaturs.*

Cap. 3. de contumacia.

Contumacia rei duplex
est, vna vera, altera vero
ficta. Vera contumacia
est quando aliquis fuerit
citatus personaliter, &
nō comparuit. Ficta au
tem est, quando aliquis
fuit citatus domi, nec comparuit, ita colligi
tur ex glo. in l. Diuus, verbo, Exiliumari,

ff. de restitutione in integrum, & ibi no
tat Bart. & de illo articulo, sunt videndi
Alexand. & Ias. in l. propterandum, §. sin
autem reus, C. de iudicijs. Imola in l. ex
consensu, §. fin. ff. de appell. Socinus in tra
ctatu de citatione art. 7. nu. 28. & late Fol
lerius in sua praxi in 4. parte, tertiz par
tis, in verbo, Et si confiteantur, numer. 14.
Maranta de ordine iudic. in 6. parte, mem
bro 2. num. 8. Tiraquel. de vtroque retra
ctu, §. 9. glo. 2. Antonius Grauatius in An
notationibus ad Octauianum Vellrium
lib. 7. cap. 3. num. 53. Quæ contumacia va
rijs modis committitur, vt puta in non cō
parendo, in recedendo à iudicio sine licen
cia iudicis, & in non parendo iudicet un
dum Panormit. Arctin. & Dec. in capit. 1.
extra de iudicijs, post glof. 1. in c. 2. de do
lo & contumacia. Et quando contumacia
delictum sit, tractat. Couar. in capit. Alma
matet. 1. part. §. 9. nu. 3. Iulius Clarus lib. 5.
sententiarum, §. 1. num. 13. & Menochius
lib. 2. de arbitrar. centur. 2. casu 153. nu. 1.
quod vtile est ad sciendum an nobilis vir
aut mulier pro aliquo debito excommuni
catus per implorationem brachij secularis
possint in carcerem detrudi à iudicibus se
cularibus, nam cum contumaces sint vi
dentur delictum committere, & propter
delictum, vel quasi bene possunt in carce
rem detrudi, vt in l. 62. Tauri, que habetur
in l. 10. tituli. 13. lib. 5. Recopilat. & in l. 79.
Tauri, que habetur in l. 4. & 5. tituli. 2. lib. 6.
Recop. & in l. 6. eiusdem tituli. & lib. Punire
que varijs pœnis à iure impositis, quas cō
gerit Maranta vbi supra, in dict. membro
2. numero 3. & Nicolaus Anton. Graua
tius in dictis Annotationibus ad octauia
num Vellrium, lib. 3. capit. 2. num. 24. &
25. Et pœnæ quæ magis frequentantur in
tribunalibus ecclesiasticis, sunt sequentes
prima est, quod contumax patitur pœ
nam missionis in possessionem ex primo
& secundo decreto. Secunda est, quod pro
ceditur aduersus eum via ordinaria vsque
ad sententiam diffinitiuam, de quibus
erit agendum in secunda parte huius secu
di Tomi, vbi etiam erit agendum de alia
pœna, que frequentatur in foro canonico,
aduersus clericum contumacem, nempe
de captura personæ. Alia pœna est, quod
contumax excommunicatur secundum
gloss. in capit. 1. de dolo & contumacia in
6. & notat Bald. in l. 3. C. de procurator. &
Felin. in cap. 1. column. 5. versicul. verum
excommunicatio, extra de iudicijs, &
e Maran-

Primæ partis Secundi Tomi.

Marata in d. membre. 2. num. 19. Est & alia
pena, quod contumax punitur in expen-
sis, secundum glo. 1. cap. 1. de dolo & contumacia in 6. & glo. in cap. 2. versificationabili
causa, de procuratoribus, & glo. in cap.
quoniam contra verbo. Dilationes de pro-
bationibus. Et hæc vltima pena magis
6 practicanetur in foro canonico. Aduerteta
men quod ad hoc vt citatus contumax re-
putetur requiritur quod quando aliquis
citatur ad comparandum, vel aliquid facien-
dum certa die, quod transacta illa die, is, ad
cuius instantiam fuit citatus, debet compa-
rere in causam & contumaciam citati, alia sci-
tatus contumax non reputatur, iuxta text.
in l. properandum, §. & si quidem, & ibi
Doctores. C. de iudic. & docet Bart. in l. 2. co-
lum vlt. ff. si quis in ius vocatus, & in l. co-
sentaneum, col. vlt. C. quomodo & quan-
do iudex, & resoluit A sinus in sua præxi
§. 17. cap. 3. vers. vndecimo, lis non conte-
statur, num. 3. & Anton. Gratius vbi supra,
lib. 4. cap. 4. num. 17. præterquam si in cau-
sa criminali procedatur per viam inquisi-
tionis, vel ex officio iudicis nam tunc non
est necessaria in causam contumacia, vt do-
cet Bart. in extraiusganti ad reprimendum
verbo, Neglexerint. Anton. de Butrio in
capit. fin. colum fin. de dolo & contumacia.
Hypopolitus in l. de vno quoque nu. 121.
ff. de re iud. decisio Pedamontan. 71. nu-
mero 5. & 46. at vero supra dicta resolutio
obinet quando ad instantiam partis pro-
ceditur: nam tunc in causam contumacia
requiritur. Quinimo actore non compa-
7 re in termino ad in causam contumacia
citati citatio remanet circumducta; id est
sublata; nec poterit in causa procedi, nisi
reus de nouo citetur, iuxta text. in l. & post
editum, vers. si his, ff. de iudicis, & Ro-
ta 94. tit. de appellationibus, numero 4.
8 in nouis. Immo actor debet tunc con-
demnari in expensis, nec est admitten-
dus ad nouam citationem faciendam reo,
nisi id donec causet de comparando in ter-
mino, & perseverando in iudicio vsque
ad finem litis, iuxta text. in cap. 1. iuncta
glos. ibi, verbo, sufficienter, de dolo & con-
tumacia, in 6. & in Authent. de exhiben-
dis res, §. si vero semel, & actor debet sol-
uere expensas vsque ad vltimum quadran-
tem, secundum Bal. in capit. conquerente,
column. 1. de restitutione spoliatorum, &
consentit Iass. in Authent. Qui res, C. de
9 sacrosanctis Eccles. & in l. sancimus, C. de
iud. omnino in hoc vide pedus. Quod in-

tellige verum si reus citatus compareat, in
termino, & a iudice petat citationem cir-
cunduci, & se absolui à prædicta citatione,
petatque se posse recedere à iudicio & ac-
torem in expensis condemnari. Nam cum
10 iudex possit expectare in sequentem diem
termini actorem, & sic prorrogare illum
terminum, iuxta textum in capitulo con-
sultui, de officio delegati, videtur termi-
num durare vsque ad tempus prorrogatio-
nis, argumento l. sed si manente, ff. de præ-
cariis, atque ideo citatio non remanet cir-
cunducta ipso iure. Nec citatus compa-
rens potest recedere à iudicio absque licen-
cia iudicis, aliquoquin si absque licentia re-
cedat, & postea actor compareat ostenden-
do, se iusta causa & necessaria absuisse, po-
terit petere expensas à reo recedente abs-
que licentia iudicis, argumento textus in
lege sancimus, C. de iudic. quia huiusmo-
di citatio ad duo arduat, scilicet, quod citatus
compareat, & quod in termino com-
11 pareat, vt in capitulo cum dilecti, vers.
culo, Præterea, de dolo & contumacia.
Vnde quantum vnum facere non possit,
nempe in termino comparere, nihil omni-
nus tamen alterum tenetur facere, scilicet
comparere, iuxta text. in dicto capitulo
cum dilecti, vers. c. Præterea, & in l. Cel-
sus, & in l. Prætor §. vltimo, ff. de re iudicis
arbitris, & ita docent Innocent. & Panor-
mitan. numer. 7. in dicto capitulo consulti,
& agnoscit Didacus Perez in l. 1. tit. 2.
12 lib. 3. Ordin. questio. 10. Caterum si nec
citans, nec citatus in termino compareant
citatio remanet circumducta, id est subla-
ta, & perinde habetur, ac si non intervenis-
set, iuxta text. in l. & post edictum, vers.
cul. 2. ff. de iudic. & vna contumacia alte-
ri compensatur, vt in l. si duo ff. de dolo, &
in l. si ambo, ff. de compensatione. notat glo.
in dicto capitulo 1. verbo, Venienti, de dolo
& contumacia, in 6. & tradit Antonius
Grauius in Annotationibus ad Olym-
pianum Vellm lib. 4. c. p. nu. 12. & ob-
ducunt quæ tradunt Innocent. & Panor-
mitan. in d. c. consulti, & in cap. auditis, de procu-
rat. & Matth. de Affili. de re iudic. 366. nu.
4. Sed si actor in iudicio ad terminum cita-
13 tionis comparuerit in causam contumacia
citati elapso illo termino, ipso iure ci-
tatus remanet excōmunicatus, secundum
Præpositum in capitulo quisquis 4. quæst. 1.
nu. 4. Et tunc iudex præcipit denunciatio-
nem, contra eum dari, nec postmodum reus in
14 dicitur quantum compareat, donec res soluta
pen-

penſa abſoluitur, iuxta text. in cap. venere-
tabilibus, §. porro, de ſententia excommu-
nicationis. in 6. Et ita praxis obſervat,
quod quando aliquis excommunicatus
eſt ob aliquam participationem, coram iudice
comparere, ſcendendo, qua hanc parencia
ante ſe mercedem in cauſa conſulano, y
inde ſerablaqto, y eſt preſto de purga-
las coſtas, y el ſuaz dize que purgando las
coſtas ſe le de abſoluçion. Si vero reus de-
nuntiatuſ no eſt, eſt comparuerit, quia creſcen-
te cogitacione eſt eſcere debet poena, vt. in
cap. eum noſ pb homine, de iudic. & in
15 l. delegati, ſi de poenis, ſi fuerit clericuſ vel
ſcholariaſ, mandatuſ captuſ perſona
16 ne, vel pig huiuſm. ſi vero fuerit laicuſ
poſt denuntiationem dantur licentia y de-
cipiar campanaſ, & deinde licentia de parti-
cipanteſ, & poſtea licentia de Anathema.
Et praxis quæ ſi hoc obſeruat in au-
diencia Episcopali Salmantina, & in au-
diencia ſcholaſtica Ceſi, quod ſi reuſ Sala-
mantiaſ, vbi in diœceſi habitat, las dichas
cartas de excommunicatione agrauidas, danſo
vna deſpues de otra; haſta citatione para
ver dicernir el bazo ſegala. Si autem reuſ
habitet extra diœceſim Salmantinam, deſ-
pues de la carta de denuntiatione, deinde
cartas agrauidas danſe juntamente acu-
muladas con citatione, para ver dicernir el
bazo ſegala. Quæ praxis fundari videtur
in viciſſitudine que, quæ maxima fieret
ſi vna queque excommunicatio de per ſe
diceretur, & eſſet inſtituenda reo exiſtenti
extra diœceſim, ſcilicet ex ſua quantitate
17 commodum appareret. Eſſet aduenien-
dum, quod predictæ licentia participantuſ,
campanaruſ, & Anathema non diffe-
rent quoad vniuerſum, ſed maior ex-
communicationeſ, ſcilicet in prima citatione,
licet quod ſolemnitatem & terrorem diffe-
rent, & pluriſque obſeruentur quoad ef-
fectum & damnum propter publicas illas
excommunicationes, vt el ſuper reſoluit Couar.
in cap. Alim miter, de reſ. num. 8. cum
ſequentibus. Et ſi adhuc latuſ ita excom-
municatuſ no eſt, & reſoluituſ in co-
muniſ perſeuerat, poſtea cum Ecceſi-
ſia non habeat vltra quid faciat, ecceſiſti-
cuſ in voce bꝛachium ſeculare, & tunc ſe
colat in iudic. talem, & ad impetranduſ ap-
pido perſonam excommunicatam, & in carce-
rem detinendo. Quod procedit ex his
18 que diximus in preſentio huiuſ ſecundi
communiſ, ſcilicet quia reuſ ſi excommuni-
catus, grauat, & reſoluituſ auxilium ſe

culariſ iudiciſ non eſt inuocandum, vt di-
cit gloſ. relata ad text. in Clement. diſpen-
dolum, de iud. verb. clerici, & ibi Lanfran-
cus in Reper. & Palat. Rub. in repet. capie.
per veſtiſ, §. ſed eſt pulchra dubitatio, n.
17, & Auilan. cc. pratorum cap. 20. nu-
meruſ 6. Sed quia aliquando reuſ citatuſ in
termino, vel poſt comparere, ideo de com-
partitione erit videndum.

Ex Capit. Quarto.

SUMMARIA.

Citatus non comparens in ter-
mino non auditur, ſi fuerit
denuntiatuſ, niſi poſt abſolutione
& expenſis ſolutis.

Reus habet exceptionem concerne-
tem perſonam iudiciſ, debet com-
parere cum proſtatione no attri-
buendi aliquam iuriſdictionem
diſcine allegando alias exceptio-
nes videatur conſentire in iudi-
cemiſ non ſuum.

Iudiciſ incompetenti nulla tribuitur
iuriſdictio per ſolam citaticompari-
tionem, & inueniatur coparere ad
allegandam ſuam exceptionem,
& privilegium.

Citatus poteſt regulariter facere ſua
compartitionem per procuratoreſ,
ſiue citatuſ ſit ab ordinario, ſiue a
delegato, ſiue a Papa.

Libelluſ in forma comparitionis rei
citari ſimpliciter facit.

Libelluſ in forma comparitionis rei
citariſ, habentis exceptionem dila-
toriam.

Reus citatuſ habent exceptione di-
latoriam coparens in iudicio, quid
allegare debeat.

Cap.

Caput 4 De comparitione citati.

Citatus aliquando in termino comparere, aliquando postquam fuit denunciatus coram iudice comparere reficiendo expensas, & absolutionem petendo, aliquando non audiretur, ut diximus in cap. precedenti prope finem, & tunc refusus expensis, & absolutus facit comparitionem simpliciter, si non habet aliquam exceptionem dilatoriam, si vero habet aliquam dilatoriam respiciens personam iudicis, vel aliorum, vel totam causam, tunc facere debet comparitionem cum protestatione non attribuendi aliquam jurisdictionem iudici, ut deinde allegatio dilatoriarum non obstat reo, ne videatur reus consentire in iudicem non suum, ut docent Innocentius in c. Cumane de electione, Præpositus in cap. sollicitudinem, n. 71. de appellat. & Rubens in repetitione l. non solum, §. morte, nu. 234. ff. de no-

ui operis nuntia. Nec per prædictam comparitionem tribuitur aliqua iurisdicção iudici in competenti, cum citatus à iudice in competenti teneatur comparere ad allegandam suam exceptionem, & privilegium in l. si quis ex aliena, ff. de iudic. & notat glossa in cap. si duobus, verbo, Tenebit, de appellationibus, & ibi Decius, nu. 7. ex tex. in l. ex quacunque, ff. si quis in ius vocatus, & ibi Iasso, n. 37. glo. in c. convenior, verbo, Congrueret 23. quæst. 8. Decius in cõsil. 125. nu. 7. & est l. 2. tit. 7. part. 3. Quam comparitionem citatus regulariter facere potest per procuratorem, siue citatus sit ab ordinario siue delegato, iuxta tex. in l. fin. c. de procurat. tex. & glossa verbo, iudicem in c. 1. de iud. in 6. receptam communiter ex Gomezio ibi c. 59. & glossa in cap. exposuit, verb. Personaliter de dilat. Quod extenditur ad citatum à Papa, ut resoluit Didacus Perez in l. 2. tit. 3. lib. 2. Ordinatione, & est videndus Octavianus Vestrus ubi supra in libro 4. capitulo 2. numero 8. & ibi Antonius Grauatius in Annotationibus, numer. 16. Et tunc prædicta comparitio fit modo sequenti.

Comparitio rei citati simpliciter facta.

S Vltimo hago parecencia à cierta citacion que de v. m. me fue notificada à pedimiento de fulano, à v. m. pido me aya por parecido, y purgando las costas me mande dar absolucion, y pido copia de qualquier pedimiento que este fecho, y termino para responder. Y sino me está puesta alguna demanda, à v. m. pido mande à la parte contraria luego la ponga, donde no v. m. le comdene en las costas, y caminos de la mala citacion, y no le admita à nueva citacion sobre este negocio, sin que haga lo que de derecho es obligado, y para ello, &c.

Si vero citatus, in termino citationis comparuerit, ita quod non incurrit excommunicationem, nec denuntiatus fuerit, tunc solummodo dicit, que haze parecencia, y pide copia y termino para responder al pedimiento contra el fecho, o que le mande à la parte contra-

ria ponga demanda, ut in dicta petitione comparitionis diximus. Sed si reus citatus habuerit aliquam exceptionem dilatoriam, & fuit excommunicatus, quia in termino citationis non comparuit, tunc comparitionem facit forma sequenti.

Comparitio rei citati habentis exceptionem dilatoriam.

S Vltimo con protestacion, que anre todas cosas hago de no atribuyr à v. m. mas à mayor jurisdiccion de la que de derecho le compete, o

ten,ò competer pueda, por este auto,ò por otros que en esta causa ante V.m. haga,ò diga por escrito,ò por palabra, y sola dicha protestaciõ hago parecencia a la carta por V.m. dada conera mi, à pedimiento de fulano: à V.m. pido me aya por parecido, y purgando las costas menma de dar absolucion de la excomunion en que estoy, y copia de lo cõtra mi pedido, y termino para alegar de mi justicia, para lo qual, &c.

El juez dize q lo ha por parecido, y q purgando las costas se le de absolucion, y copia de lo pedido, y que para la primera audiencia responda.

7 Si verò reus citatus habens exceptionē dilatoria in termino citationis, cõparuerit, ita quod non fuerit denuntiatus, tunc comparitionem faciet dicendo, que haze parecencia à la protestaciõ de no atribuyr jurisdiccion, y que pide se le de copia, y termino para alegar de su justicia, la qual pide se le faga, &c. Y el juez dize, que lo ha por parecido, y que se le de copia de lo cõtra el pedido, y se le notifique, que à la primera audiencia responda. Et hoc obseruatur quando in mandato citatorio fuit insertus libellus petitionis actoris, ceterum si non fuit insertus libellus petitionis in mandato citatorio, sed solummodo fuit citatus, para verse poner demandā, tunc iudex precipit auctori que para la primera audiencia ponga demandā al dicho citado: el qual presenta su libello de demandā: & ideo videndum erit de libelli ablatione.

Ex Capite Quinto.

SVMMARIA.

1^a **R**eo citato comparente in iudicio, si libellus actoris non fuerit insertus in mandato citatorio, mandatur iudex ipsi actori, ut libellam suae actionis ad primam audientiam offerat, qui illum producere debet.

2^a Censura ecclesiastica est gladius ecclesiastica disciplina.

3^a Libellus in causa decimali ab auctore in foro ecclesiastico presentatus.

4^a *Conditio ex canone datur pro exactione decimarum.*

5^a *Decimas Ecclesie particulari tribuit ius canonicum, vniuersali vero ius dicendum.*

6^a *Decima aut sunt praediales, aut personales, aut mixtae.*

7^a *Decimae praediales solui debent vbi praedia sita sunt, nisi consuetudo aliter se habeat.*

8^a *Decimae personales solui debent, vbi quis audit diuina officia, et recipit sacramenta.*

9^a *Decimae personales sunt praestandae illi ecclesiae, in cuius territorio est domus istius, qui praestare eas debet.*

10^a *Decima diuiditur equaliter, si quis in hyeme in vna Ecclesia, et in state in alia audierit diuina, si rebus fuerit aequale alias pro rata temporis.*

11^a *Decimas personales quis soluere debet, si plura domicilia habuerit, vbi principalis habet domiciliū.*

12^a *Domus ianua attendi debet, vbi sita est, ut sciat cuius parochiae sit, et si duas ianuas habuerit, quae principalis sit, et anterior.*

13^a *Decimae animalium, vbi solui debeant remissiū.*

14^a *Decimae praediales, et personales ex omnibus bonis debentur.*

15^a *Decima ex omni frumento, et legumibus terrae solui debet.*

16^a *Decima*

- 16 Decima de pallea etiam solui debet, quia palled in fructu dicitur esse.
 17 Consuetudo efficere potest, ut decima non solvatur de minutis.
 18 Minuta quae dicantur remissive.
 19 Decima etiam debetur de fructibus arborum.
 20 Decima debetur ex pluribus fructibus collectis in uno anno ex eodem praedio.
 21 Decima debetur de molendinis, siue ad ventum, aut in aqua constitutis, siue de his quae tractu hominum aut bestiarum.
 22 Decima debetur de furnis.
 23 Decima debetur de piscariis, siue ratione pensionis, siue ratione lucris.
 24 Decima debetur de pascuis, id est, de pretio quo pascua vendita sunt.
 25 Pascua si gratis comedantur, dominus gregis tenetur soluere decimas ex tali estimatione.
 26 Decima debetur ex farno, et lamenis caseo, et butyro, quod ex lacte fit, non tamen ex eo quod fit de pinguedine animalium.
 27 Decima debetur ex fructibus animalium.
 28 Fructus triplex considerari potest in animalibus, ut ex eis decima solvatur.
 29 Decima fructuum animalium quando solui debeat remissive.
 30 Decima agnorum soluenda non est statim cum nascuntur, sed cum iam sint lactari, et nutriti, ita quod congrui sunt ad usum.
 31 Decima debetur ex praedijs de novo ad cultum reductis.
 32 Noualia quae sine remissione.
 33 Decima debetur ex omni negotio artificio, et militia.
 34 Consuetudo viget Hispania, ut decima non solvatur ex lucris operis, et negotiatorum.
 35 Consuetudo est legitime praescripta fere toto orbe Christiano, ut decima personales non solvantur exceptis salariorum famulorum, et famularum in aliquibus Hispaniae regionibus.
 36 Decima ex fructibus integre solui debet, non deductis expensis operis, vel pensionis, aut seminis.
 37 Decimas integre non soluens mortaliter peccat.
 38 Impense deducendae sunt ex decima personali, ubi deficit consuetudo non soluendi eam.
 39 Decimas integre non soluens pluribus poenis afficitur remissive.
 40 Rapere, et detinere iniuste id est.
 41 Decimas non soluens est infamis, et in peccato dicitur esse constitutus, etiam si non soluat, antequam sibi petantur.
 42 Copia libelli aduersario dari debet, ut ad primam audientiam respondeat.
 43 Iudex quid facere debet cum reus libello actoris non respondet, et quae praxis circa hoc obseruetur in tribunali Episcopali Salmantino.
 44 Reo confitente quod in libello actoris petitur, iudicium finitur, cum pro condemnato habeatur ipse nisi sit causa in qua pericula animarum versetur, ut si agatur ad dissolutionem matrimonij.

Capitulum.

Cap. 5. de libelli oblatione.

Quoniam reus citatus comparere in iudicio, si in mandato citatorio libellus petitionis non fuit insertus, iudex mandat actori, quod libellum sue actionis ad primam audientiam offerat quillum, producere debet. Et qualiter, & quibus clausulis illum componere debeat, explicamus in 1. par.

1. tomi in quarto tempore. Que omnia circa eius compositionem erunt obseruanda in isto foro ecclesiastico, praterquam, quodum in fine libelli fori secularis dicitur. Por todo rigor, y remedio d derecho, &c. in libello fori ecclesiastico post prædicta verba sunt adijcienda alia, scilicet, Y censure ecclesiastica, y otras penas q para ello le por ga: quia censura ecclesiastica est gladius ecclesiasticæ disciplinæ, vt in cap. dilecto, de sententia excommunicationis in 6. & in Concilio Tridentino ses. 25. de reformatione, cap. 3. Et exempli gratia formabis libellum modo sequenti.

Libellus in causa decimali.

FVLANO Clerigo presbytero, beneficiado de la Iglesia parrochial de tal lugar desta diocesi de Salamanca, como mas aya lugar de derecho pareço ante vuestra merced, y me querello de fulano vezino del dicho lugar, al qual pongo demanda, y digo que asy es, que siendo como soy beneficiado de la Iglesia parrochial del dicho lugar, y por el configuiente fer me devidos de derecho canonico los diezmos, asy prediales, como personales, y mistos de los frutos que se cogen de todos los predios, y heredades sitas en el distrito, y dezmarorio del dicho mi beneficio, y de las personas que son mis feligreses, y administro los santos Sacramentos: el dicho fulano, siendo como es mi feligrés, y oyendo los diuinos oficios, y recibiendo los santos Sacramentos cada año en la dicha mi Iglesia, y teniendo como tiene muchas heredades de pan lleuar, pastos de yerua, rios de mucha pesca, molinos, huertas, ganados, y otros muchos tratos, y grangerias: y siendo obligado de ley natural, diuina, y humana, a pagar diezmos de los dichos frutos de todos sus bienes, con poco temor de Dios, y en grave daño de su consciencia contra todo derecho, de dos años a esta parte, sin titulo, ni causa que bastate sea, se ha subtrahido, y subtrae, de pagarme los diezmos del trigo, ceuada, centeno, paja, garuanços, garrovas, y otras legumbres que en las dichas sus heredades ha cogido, y de las pescas, y moliendas que en su rio, y molinos se han hecho, y de las rentas de sus yeruas, y de los ganados, y de las lanas, manteca, y queso q de los ha facado, y de la hortaliza de sus huertas, y del pan q ha cogido en las nuevas roturas que en sus dehesas ha fecho, y de las ganancias que en sus tratos, y grangerias ha tenido. Y aunque por mi muchas vezes ha sido requerido a que me acuda con los diezmos de todas las dichas cosas, y los trayga a la cilla del dicho mi beneficio,

por me ser devidos conforme à derecho, y estar en costumbre vsada, y guardada de diez, y synte, treynta, quarenta y mas años à esta parte, de lleuar diezmo de todas las dichas cosas, el dicho aduerso no lo ha querido ni quiere hazer sin contienda de juyzio: porque pido à V.m. que del sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia, y si otro mas y mayor pedimieto es necessario, auido aqui por expreso, y pronunciando mi relacion por verdadera en la parte que baste al vencimiento desta causa, por su sentençia que en este caso lugar aya, conde ne al dicho fulano à q me de y pague los diezmos de todas las dichas cosas de los dichos dos años que ha dexado de dezmar, que eslimo en duzientos ducados cada vn año, mandandole que de aqui adelante me pague los dichos diezmos los graues penas: y assi condenado à ello, le compela, y apremie por todo rigor, y remedio de derecho, y césuras eclesiasticas, y otras graues penas que para ello le imponga sobre q pido justicia, y costas, y el oficio de V.m. imploro, y juro en forma de derecho, que esta demanda no pongo de malicia, &c.

Otro si, à V.m. pido mande dar su mandamiento cō insercion desta demanda, en que mande al dicho aduerso parezca à responder, y contestar, y que nombre procurador con poder bastante aceptado, y en su defecto le asseñale los estrados de su auditorio con quien se hagan los autos, y para ello, &c.

Ista clausula apponitur quando à principio fuit porrecta petitio antea quā reus simpliciter citaretur.

- 4 In supradicto libello fuit intentata à beneficiario auctore cōditio ex Canone, quæ dicitur pro exactione decimar, secundum gloss. in capit. tua, el segundo, de decim. & ibi Panormitan. numero 12. & 13. & in capit. commissum, nūm. 4. eodem titul. & Probum in rubric. de decimis, lib. 6. & late resoluit Rebuffus in tractat. de decimis, quæstio. 9. & ad ibi resoluta est redigenda, gloss. in capit. moderamine, verbo, Sibi vendicent, 16. quæstio. 1. & gloss. in capit. reuertimini, verbo, Suas, 16. quæstio. 1. & ad text. in l. 2. §. fin. ff. de pollicita, est addendus Rebuffus in dict. tractat. de decimis, quæstio. 3. nūm. 16. Et cum in prædicto libello agitur contra debitum solvere decimas, intentatur actio personalis condicione ex Canone, quia Canon tribuit
- 5 Ecclesie particulari decimas, ius autem diuinum Ecclesie vniuersali tribuit easdem, vt notat Panor. in dict. cap. tua, nū. 13. in fine. Quinimo in Concil. Trident. sess. 25.

de reform. præcipitur, quod qui decimas, aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, neque absoluantur, nisi restitutione plena facta, quod intelligendum est secundum Nau. in Man. Latino, cap. 21. & 32. & ob id dictum fuit in libello. Y por el cōsiguiente ser me devidos de derecho canonico. Quæ decimæ sunt in triplici diffinitione: aut enim est prædialis, aut personalis, aut mixta, vt docet Nauar. in Manu. in cap. 21. nūm. 29. & ob id dictum fuit in libello: Assi prædiales, como personales, y mixtas, & si fuerint prædiales solui debent, vbi prædia sita sunt, nisi consuetudo aliter se habet, nam in decimis soluendis semper standum est consuetudini, vt probat text. in cap. cum sint homines, & in capit. ad Apostolicæ, de decimis, & ideo in d. libello dictum fuit: De los frutos que se cogen de todos los predios, y heredades sitas en el distrito, y dezmatorio del dicho mi beneficio, & etiam ob id dictum fuit in dicto libello: Estar en costūbre vsada, y guardada, &c. Si vero decimæ fuerint personales, ibi, solui debent, vbi quis audit diuina officia,

officiis, & recipit sacramenta, vt probatur
in cap. quazst. 1. §. 6. quazst. 1. & in dicto
cap. ac Apostolica, & ita personales deci-
mae praestantur illi Ecclesiae in cuius terri-
torio sita est domus, in qua quis habitat,
quo ibi tenetur diuina audire, vt in cap. 2.
de parochijs, & in cap. cum quis, §. 1. de se-
pulturis, in 6. & ob id dictum fuit in libello:
9 Y de las personas que son mis feligreses, y
administre los Santos Sacramentos, el dicho
fulano sicdo mi feligres, y oyendo los diui-
nos officios, y recibiendo los Santos Sacra-
mentos cada año en la dicha mi Iglesia, &c.
Sed si quis in hyeme audiret diuina officia
in vna parochia, & in estate in alia, tunc
aequaliter decima diuideretur, si eum fue-
rit tempus, aliis pro rata temporis erit di-
uidenda, secundum Innocent. & Anton. in
cap. 2. de decimis. & si quis plura domicilia
10 habuerit in pluribus parochijs, ibi soluere
debetur, vbi principale domicilium habue-
rit, secundum Henricum in capitu. peruenit,
de decimis, & si dubitaretur cuius pa-
rochia esset domus, tunc inspiciedus erit
situm ianuar, & illius parochiae erit in qua
ianua sita fuerit, secundum Bart. in Lquod
conclue, ff. de damno infect. num. 6. Et si
domus haberet duo ostia, illud erit inspi-
ciendum, quod est anterior, & tanquam
nobilius, & principalis iudicabitur esse
ex illa parochia, vbi situm fuerit, argu-
mento tex. in leum in diuersis, ff. de reli-
giosis domibus, & in Lquaritur, ff. de sta-
tu homin. & additator Bart. in dicta l.
quod conclue, & Corsetus de potestate Re-
gis, quazstio. 37. Decima vero animalium
ipsi solui debent, vbi docet glof. in dict. cap.
11 ad Apostolica, & Henricus in dicto
cap. peruenit, colum. 1. Mathaeus de Af-
flicteis in consil. Neapoli lib. 1. Rubric. de
decimis, num. 13. & Boerius in consuetu.
Bitoris, §. 13. Quod ita accipiendum est, ni-
sicaliter, consuetudo praescripta se habeat,
quae in hac materia attendi debet, vt supra
diximus. Quae decima tam praediales, quam
14 personalis ex omnibus bonis debetur, vt
colligitur ex capitu. non est, capit. nuntios,
& capi. ex parte, el. 2. cum alijs, de decimis,
& in cap. reuertimini, de decimis, §. 6. quaz-
stio. 1. & notant Hostiensis in Summa, titu-
lus de decimis, §. de omnibus, nu. 5. DD. in
dict. cap. non est, & Henricus in dict. cap.
peruenit, col. 1. Marcus Mantua, in consil.
1. num. 31. S. Thom. 2. 2. quazst. 87. artic. 2.
Syluester in Summa, verbo. Decima quaz-
stio. 16. Soto lib. 9. de iustitia & iure, quaz-

stio. 4. artic. 2. & Rebuff. in tractat. de deci-
mis, quazst. 8. 1. a. num. 1. Quo fit quod ex
15 omni frumento, & ex omnibus leguminibus
terrae decima solui debet, iuxta text. in
capit. 3. capit. non est, capit. ex parte, el.
2. de decimis, & ita de palea soluenda est
16 decima, quia palea dicitur esse in fructu, vt
in l. adeo, v. r. f. u. o. cum quis, ff. de acqui-
ren. rer. domin. & in capi. multi, 2. quazst. 1.
17 & tradunt Panor. in dict. cap. peruenit, ni-
3. & Rebuff. in d. q. 8. nu. 3. dummodo con-
suetudo non sit in contrarium, nempe quod
decima non soluatur de minutis, secundum
sanctum Thomam, 2. 2. quazst. 87. artic. 2. &
18 Antonium in dict. cap. ad Apostolica, in
fine, & Felin. in cap. causam quaz, col. 1. de
praescriptionibus. Et quae dicantur minu-
ta, explicat glof. in cap. cum in tua, de decimis,
in quo tamen standum erit consuetudini,
secundum Hostiens. in cap. ex multiplici,
19 col. 2. versic. minutis, de decimis. Simili-
ter de fructibus arborum decima debetur,
vt in cap. decimaz, in fin. §. 6. quazst. 1. & in
dict. cap. non est, & in dict. cap. cum homi-
nes, & tradit Bertrandus in consil. 247. vol.
3. Et intellige, quod ex pluribus fructibus
collectis, in vno anno ex eodem praedio
decima debetur, vt probatur in dict. capitu.
ex parte, el. 2. & ibi notant Angharum, &
20 Doctores, & glof. in capitulo reuertimini,
verbo, Annus, §. 6. quazstio. 1. Insuper de
cima debetur de proventibus molendinorum,
siue sint in aqua, vt in capitulo peruenit,
& in capitulo Pastoralibus, de decimis,
siue sint ad ventum, vt in capitulo ex
transmissa, siue sint quae tractu hominum,
aut bestiarum mouentur, secundum DD.
in d. c. ex transmissa, & probatur in l. 2. tit.
20. part. 1. Praeterea decima debetur de fue-
21 nis, secundum DD. in d. c. peruenit, & in
d. cap. Pastoralis, & in dict. l. 2. tit. 20. part.
1. & Rebuff. in dict. quazstio. 8. numer. 28.
Quas decimas personales esse, contra non
nullos, DD. per quinque fundamenta con-
tendit Abulenfis 6. tomo super Mathae.
capit. 23. quazstio. 1. 63. colum. 2. Rursus de
cima debetur de piscarijs, in dict. cap. per-
uenit, quod intelligi potest dupliciter,
vno modo, vt quis habeat flumina, & stag-
na in quibus piscatur, vel permittit pesca-
23 ri, & inde percipiat aliquam pensionem,
tunc ex illis proventibus decima debetur,
& censetur praediales. Secundo mo-
do intelligitur, quando quis piscatur in
flumine publico, vel priuato, ex conces-
sione Domini: tunc enim decima debe-
tur, ex

sur, ex lucro, & non ex protientibus, quia in piscando nō est aliquis redditus, sed potest esse lucrum, & ita decima censetur personalis, secundum Abulensem ubi supra, quæstione 164. post Innocent. Ioannem Andream, Henricum, & Panormitan. in dict. cap. non est. Et iuxta hanc resolutionem est intelligenda gloss. fin. in capit. licet, de feriis. Pari modo de piscuis decima debetur, id est de pretio quo pascua vendita sunt, iuxta text. in cap. commissum, de decimis, & ibi Innocent. Ioannes Andr. & Panormitan. & tradit late Abul. ubi supra, quæst. 155. columna 1. & probatur in l. 2. tit. 20. part. 1. Si tamen gratis pascua concedantur, dominus gregis tenetur decimas soluere ex illa estimatione, secundum Innocent. Panormitan. & omnes, in dict. capit. commissum, standum tamen erit in hoc consuetudini, secundum Rebuff. in d. quæst. 8. num. 22. De forno etiam decima debetur, ut in dict. capit. peruenit. Insuper de lanis decima debetur, ut in dict. cap. peruenit, & in dict. l. 2. titulo 20. part. 2. Et de lacte, & caseo, ut probat Abulensis ubi supra, quæst. 164. & probatur in dict. l. 2. tit. 20. part. 1. Quinimo est butyro, quod fit ex lacte decima debetur, non tamen ex butyro, quod fit ex pinguedine animalium, quia non est fructus pecoris, sed pars substantiæ eius, & cum animaliam sit decimatum, non debet iterum decimari, secundum Abul. ubi supra, quæst. 166. Item ex fructibus animalium decima debetur, ut in dict. cap. non est, & in dict. l. 29. & 10. tit. 20. part. 1. & in Clement. 1. & ibi Cardin. quæst. 15. de decimis. Et aduerte quod in animalibus triples ex fructus, nempe lac, & quod ex lacte conficitur, fectus, & lana, seu pillus, ut in 6. in pecudum, institutis de rerum diuisione. Et quando decima horum seu trium solui debeat, docet gloss. in dict. cap. reuertimini, verbo, Annus. Panormitan. in dict. cap. peruenit, num. 3. & Rebuff. in tract. de decimis, quæst. 12. Quia in re aduertendum est, quod decima agnorum soluenda non est statim cum nascuntur, sed tunc demum quando agnus est lactatus, & nutritus, ita quod congruus sit ad usum, secundum Ioann. Andr. in additio ad Speculator, tit. de decimis, & Oldral. in cons. 236. & Greg. Lupus in l. 9. verb. Vn mes, tit. 20. part. 1. & in l. 10. cod. tit. & part. in glo. 1. Item decima debetur ex prædijs de nouo ad culturam redactis, iuxta text. in cap. commissum, & in cap. ad au-

dientiam, de decimis. Et quæ fiat noualia probatur in capit. quid per nouale, de verbor. significat. & notat gloss. fin. in dict. capit. commissum, Speculator in tit. de probat. 6. 1. versiculo, sed quid si vna pars, & late Rebuff. in tract. de decimis, quæstione 14. Debetur denique decima ex omni negotio, artificio, & milia, ut probatur in cap. non est, de decimis, & in cap. decimæ 16. quæstione 1. & in l. 3. tit. 20. part. 2. In Hispania vero viget consuetudo non soluendi decimas ex lucris opificum, & negotiatorum, secundum Sotum libro 9 de iustitia & iure, quæst. 4. part. 2. colu. 3. Quinimo Nauarrus in Manuali cap. 2. l. n. 31. testatur consuetudinem legitime præscriptam esse, non soluendi decimas personales in toto Orbe Christiano, exceptis salariorum, famulorum, & famularum aliquarum regionum Hispaniæ. Et intellige, quod decima ex fructibus prædiorum solui debet integre, non deductis expensis operis, nec deducto semine, vel pensionem, quæ domino prædij soluitur, sed prius solui debet ex integro aceruo, ut probatur in dicto cap. cum homines, cap. ex parte 2. capit. non est, & capit. tua nobis, de decimis, & conuenit. l. 18. & 14. tit. 20. part. 1. & firmat Matthæ. de Afflict. in constitut. Neapol. lib. 1. Rubric. 7. num. 19. & Corsetus in singulari 167. verbo, Integre, & Tiracquel. de vtroque retract. lib. 1. §. 15. gloss. 1. aliter enim decimas soluens moraliter peccat, ut notat Nauarrus in Manuali, capit. 21. num. 31. At verò ex decima personali, quæ ex negotio, vel artificio soluitur, ubi deficit consuetudo nō soluendi eam, impense deducendæ sunt, iuxta text. in cap. Pastoralis de decimis, & notat gloss. in dict. cap. non est, & probatur in l. 25. tit. 20. part. 1. & firmat Abulensis ubi supra, quæst. 205. cum pluribus alijs resoluit Didacus Perez in l. 1. tit. 5. lib. 1. Ordinationi, columna 207. in fin. Et quia ex omnibus supra dictis decima debetur, dictum fuit in libello. Y teniendo como tiene muchas heredes de pan llevar, pastos de yeruas, rios, &c. Præterea decimas integre nō soluens pluribus penis afficitur, ut colligitur ex dicto cap. reuertimini, dicto cap. decimæ, cap. decimas, el primero, 16. quæstione 7. & res alienas dicitur inuadere, iuxta text. in dict. capit. decimæ, & in Concilio Tridentino, sessio 25. de reformatio ne, cap. 12. & per consequens eas rapere, cū idem sit iniuste detinere, & rapere, iuxta text. in

tex. in cap. x. p. de restitutione spoliator. & notat gloss. in dicto cap. decim. ac ideo infamis censetur. secundum Hostiensium in summa. de decimis. §. & quare. diciturque esse constitutus in peccato mortali. ut notat gloss. in dicto cap. cum homines. verbo. fructibus collectis. ob idque excommunicatur. ut in dicto cap. peruenit. cap. ex parte. el segundo. & cap. non est. de decimis. & in dicto cap. 12. Concilij Tridentini. Quinimo non solvens decimas. est in peccato mortali antequam sibi petantur. quia non soluit quando solvere debebat. secundum Anselmum. & Panormitanum. nume. 3. in dicto capitulo peruenit. & in dicto capitulo cum homines. Syluester in summa. verbo. decima. qua. ff. 3. & Nauarum in manuali Hispano. cap. 21. num. 32. & in Latino eodem cap. 1. numer. 31. versic. tertio. tametsi Cardinalis. in dicto cap. peruenit. & in dicto capitulo non est. & Archidiaconus in cap. 1. de decimis. in 6. & Felinus in capitulo. si autem. nume. 5. de scriptis. & Baldus in tractatu de prescriptionibus. 1. part. 5. partis. qua. §. 7. nume. 1. tenent. non solventes decimas tempore debito. non esse in peccato. donec ab eis petantur. Et plures alias penas. & incommoda aduersus non solventes decimas. congerit Rebus in tractatu de decimis. qua. §. 1. vltima.

42 Oblato praedicto libello actionis coram iudice. el juez dize que lo ha por presentado. y que se de copia del a la otra parte. quia copia libelli aduerlari dari debet. secundum Angelum in l. 1. §. edere. ff. de ed. do. per textum in Authent. offeratur. C. de lris contestatione. & probatur in l. 4. titulo 2. part. 3. Y mas dize el juez. que se le notifique. que para la primera audiencia responda. quod procedit ex glo. in l. de pupillo. §. meminisse. verbo. eum. ff. de oper. noui nunciation. & ibi Alexander. & Iaf. & ex gloss. finali. in cap. ex parte 1. de verborum significatione. & ibi Panormitanus. Y dize mas el juez. que se notifique al reo. que nombre y dexe procurador. co acceptacion de la causa. con quien se hagan los autos. donde no. que se le asseñala su auditorio. ad donde le seran notificados los autos tocantes a esta causa: los quales le pararan tanto per iur. zio. como si en persona le fuesse notificados. y asilo prouee y manda. y lo firma de su nombre. Testigos fulano. y fulano.

43 Y a la siguiente audiecia parece el actor. o su procurador. y acusa la rebeldia al reo. porque no responde a la demanda. y el juez manda por otro termino que responda a la primera audiecia. a la qual el actor parece. smo. ha respondido el reo. y le acusa la rebeldia. porque no responde a la demanda. y el juez manda por otro termino que responda a la primera audiecia peremptoria mete. donde no. que proceda a hazer justicia: a la qual parece el actor. y le acusa la rebeldia. diziendo. que ha llenado tres terminos. y no ha respondido. ni responde. y pide se proceda per iur. ex remedio. pero nos traditis in secunda parte iuris secundum. In tribunali tame. Episcopi Salmantino. & in trib. de los oficio. quando reus in dilationibus a iudice assignatis non respondet. nec littera contestatur. procedit aduersus eum. vel eius procuratorem per cesuras. donec respondeat. & littera contestetur. Y assi el actor. o su procurador. pasado el tercer termino peremptorio. que el juez dio al reo para responder. parece ante el reo. acusando la rebeldia al reo. porque auiedo llenado tres terminos. no ha respondido. y pide se de carta declaratoria. y las demas agruadas. fassa que responda. y el juez manda dar carta con costas contra el reo. o su procurador. en que le manda. que para primera audiecia parezca a responder derechamente a la demanda sapena de excomunio mayor. E por no azer respondido en los terminos que le auian sido dados. sola dicha pena de excomunio mayor. le manda que pague las costas de aquel mandamiento. y su notificacion. y que pasado el dicho termino. no auiedo respondido ni cumplido el dicho su mandamiento. fechas y repetidas las canonicas moniciones que el derecho manda. le descomulga en aquellos escritos. y por ellos. Y sino responde en el dicho termino. dase carta declaratoria. y las demas agruadas hasta el brazo legar. si es lego. o clerigo persona poderosa. Y si es clerigo. tal que con su familia. y ministros lo puede prender el juez ecclesiastico. lo prede. y si toda via perseverare en su contumacia. y no quiere responder. entonces el actor elige vno de dos remedios. o pedir q sea metido en la posesion de los bienes del reo. o que se proceda hasta la sentencia definitiva. Sed si reus in aliqua ex dilationibus a iudice assignatis. statim respondeat. vel postquam fuerit excommunicatus.

tus respondeat cõfiteudo id quod in libello actoris continetur, iudicium finitur cū pro condemnato habeatur, vt in l. 1. ff. de Cude confessis, nisi sit aliqua causa, in qua periculum animarum versetur, nec sit standum partium confessioni, sed necessaria sit alia indagatio veritatis, vt si agatur ad dissolutionem matrimonij, vel ad quid simile. Cæterum si reus cõcetera in libello actoris negare velit, tunc aduertere debet an aliqua exceptio dilatoria sibi competat, quia ante lris contestationem tenetur ea opponere, ac ideo de exceptionibus dilatorijs opportune dicendum erit.

Ex Capite Sexto.

SVMMARIA.

- 1 Exceptioes dilatoria in foro ecclesiastico proponi debet intra terminum a iudice assignatum.
- 2 Exceptio recusationis prius opponi debet ab eo, qui plures exceptiones dilatorias habet, & super ea est prius procedendum, protestando de alijs dilatorijs.
- 3 Exceptio dilatoria fori ante alias exceptiones dilatorias, præter recusationes, est opponenda.
- 4 Suspicionis causa alleganda, & exprimienda est de iure canonico in libello recusationis, licet secus de iure ciuili, siue iudex recusatus sit ordinarius, siue delegatus.
- 5 Causa, ob quas iudex ecclesiasticus recusari possit, quot sint remissiuè.
- 6 Recusatio in foro canonico ante lris cõtestationem proponi debet, nisi causa suspicionis de nouo venerit a d notitia recusantis, post lris cõtestationem tunc enim iuramentum præstito, quod de nouo ad noticiã peruenit, admittitur.

7 Recusatio admittitur etiã post conclusum in causa, quãdo causa, recusationis oria fuit post lris cõtestationem, præsertim si causa suspicionis erat notoria, & post conclusum in causa peruenit in notitiam recusantis.

8 Restitutio in integrũ cõceditur aduersus probationem ordinariã causa recusationis, non proposita ante lris contestationem, sed post conclusum in causa.

9 Restitutio in integrũ non cõceditur de iure regio aduersus præsidem, vel auditorem regij quãdo recusatio eorum fuit proposita post cõclusionem in causa.

10 Recusatio iudicis ecclesiastici corã eodem est proponenda, nõ tamen probanda.

11 Delegatus iudex recusatus potest cõpellere litigãtes ad eligendos arbitros coram quibus causa recusationis probetur, & decidatur, & si fuerint discordes, quod tertium sibi aduocet.

12 Delegatus recusatus potest procedere in causa principali, si arbitri de causa recusationis cognoscẽtes intra terminũ sibi prefixum eam non terminauerunt.

13 Arbitri postquã intra terminum causam recusationis terminauerint legitimã esse, nõ poterunt in negotio principali procedere.

14 Delegatus a Papa recusatus, si arbitri causam recusationis legitimã esse pronũtiauuerint, debet negotium principale ad superiorem remittere, nec poterit alteri cõmittere.

re terminandum etiam de consensu recusantis.

- 15 Iudex ordinarius ecclesiasticus recusatus potest de consensu recusatoris negotium principale alteri committere, vel ad superiorem remittere.
- 16 Si delegatus a Papa cum clausula quod si non omnes fuerit recusatus, non est causa recusationis ab arbitris, sed a collega delegato terminanda.
- 17 Recusationis causa contra delegatum a legato Papa non coram arbitris, sed coram ipso legato a Papa est tractanda.
- 18 Recusationis causa contra delegatum ab Episcopo, vel eius vicarium generalem proposita, non coram arbitris, sed coram ipso Episcopo est examinanda.
- 19 In tribus casibus non potest iudex recusatus assignare terminum addicendam causam recusationis.
- 20 Arbitrorum electio a litigantibus fieri potest addicendam causam recusationis, nisi in tribus casibus.
- 21 Arbitri electi ad decidendam causam recusationis assignant litigantibus terminum ad eam probandam, non etiam iudex recusatus.
- 22 Intellectus cap. legitima, de appella. lib. 6.
- 23 Recusatus iudex potest in negotio principali procedere, quando recusationis causa coram eo proposita est manifeste iniusta et trivialis.
- 24 Ordinarius iudex recusatus potest ante electionem arbitrorum negotium principale alteri non suspecto committere, vel ante probationem cau-

sa recusationis.

- 25 Recusatio quid sit, et quo iure inuenta, et an tolli possit per principem, remissum.
- 26 Recusatio in scriptis proponi debet.
- 27 Libellus recusationis iudicis, tam ordinarij, quam delegati a Papa Hispano sermone conceptus.
- 28 Praxis que observatur postquam libellus recusationis est coram iudice presentatus.
- 29 Libellus in exceptione declinatoria Hispano sermone formatus.
- 30 Interrogatorium in articulo declinatoria Hispano sermone conceptum.
- 31 Scholaris, ut gaudeat privilegio fori, requiritur, quod sit descriptus in matricula Scholarium.
- 32 Scholaris, ut gaudeat privilegio sui fori, requiritur, quod ante quibus sit mota, sit matriculatus per maiorem partem unius anni secundum ius regium.
- 33 Sententia interlocutoria, qua iudex pronunciat, se iudicem esse Hispano sermone formata.
- 34 Praxis que observatur cum Ecclesiasticus iudex denegat appellacionem interpositam a sententia super declinatoria lata.
- 35 Replicatio et duplicatio hodie etiam conceditur, licet olim triplicatio locum haberet.
- 36 Leges Regie de replicatione et duplicatione loquentes etiam in foro canonico observantur.
- 37 Interrogatorium actoris in negotio principali Hispano conceptum in causa Ecclesiastica.

38 Praxis quæ obseruatur postquam interrogatorium actionis fuerit presentatum coram iudice ecclesiastico in causa principali.

39 Interrogatorium ex parte rei Hispanè conceptum in causa ecclesiastica.

40 Praxis quæ obseruatur postquam interrogatorium ex parte rei fuerit presentatum coram ecclesiastico iudice in causa principali.

41 Terminus probatorius est arbitrius.

42 Praxis, quæ obseruatur in tribunalibus ecclesiasticis circa dilaciones dandas ad probationes.

43 Restitutio in integrum conceditur in foro ecclesiastico minori, vel Ecclesie aduersus probationem omisam in termino.

44 Praxis quæ obseruatur post probationes factas a litigantibus in foro ecclesiastico.

45 Interrogatorio ad fundandam in remotionem interrogari petentis, seu ad litis decisionem fieri non potest, etiam ex solo iudicis officio post sententiam interlocutoriam qua causa pro conclusa habetur.

46 Sententia interlocutoria, qua causa pro conclusa habetur, habet eundem diffinitiuam, & executionem secum trahit, & ideo reuocari non potest.

47 Praxis quæ obseruatur postquam sententia interlocutoria, qua causa pro conclusa habetur lata fuerit in foro ecclesiastico.

Cap. 6. de exceptionibus dilatorijs.

E diffinitione exceptionis, & de eius generibus & quando & qualiter exceptio dilatoria opponi debeat, latè diximus in 1. par. 1. tomi, in 7. Tempore. Nunc autem est

aduertendum, quod in foro ecclesiastico exceptiones dilatoriæ proponuntur intra terminum ad id iudice assignatū, vt probatur in cap. Pastoralis, de exceptio, & tradit Bart. in l. 2. ff. de re iudic. & Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. col. 401. Est etiam aduertendum, quod si quis plures & diuersas exceptiones dilatorias habuerit, opponere debet primo loco exceptionē recusatōis iudicis, vt probat tex. in cap. quoniam contra falsam, de probationib. & firmat gloss. 1. in cap. exceptionem, de exceptionib. assignas huius rei rationem, & gloss. in c. inter monasterium, verb. Subeundo, de re iudic. & resolu. Couar. in pract. quæst. cap. 26. num. 2. & Alciat. in tractat. de recusatōibus, art. 1. gloss. 3. † Resoluit Iosephus Mascard. de probationib. volum. 2. conclusio. 95. 2. num. 34. † & ita dispositum etiam est in ordinatione Lusitanorum, lib. 3. tit. 22. §. 2. & tit. 37. §. 1. Et super illa exceptione recusatōis erit tantum procedendum, protestando de alijs dilatorijs in libello recusatōis, dicendo, Saluis alijs dilatorijs, quæ tales sunt, illas non ruinando & probando suo loco, & tempore. Et deinde opponenda erit exceptio de elinatoria fori ante alias exceptiones dilatorias, protestando de alijs, vt in l. fin. C. de exceptionib. & diximus dicto quinto Tempore. Insuper est aduertendum, quod licet de iure ciuili, & iure regio causa recusatōis non sit exprimenda (vt resoluimus in prima parte, primi tomi, de iure Tempore, prope medium) tamen in foro ecclesiastico causa legitima suspiciōis alleganda & exprimenda est in libello recusatōis, siue iudex recusatus sit ordinarius, vt probatur in capit. cum speciali, & ibi gloss. verbo, Coram, de appellatōib. siue iudex sit delegatus, vt probatur in capit. secundo requiris, §. 1. & ibi gloss. verbo, Coram, de appellatōibus, & in capit. si contra vnum, & ibi gloss. verbo, Probati, de officio delegat. in 6. & in capit. 2. de appellatō-

pellationibus in 6. Et sex causas suspitionis, ob quas iudex recusari potest enumerat glossa in c. causam q. de offi. delegat. & quadraginta causas enumerat Peru. in c. postremo, a. n. 7. de appellationibus. & Marant de ordin. iud. 6. part. act. 3. a. n. 27. & sexaginta causas congerit Bertrachi. in verbo, iudex suspectus, & nonaginta Betros cumulat Ausser. in tractatu de recusatio. Et Mendoch. lib. 2. de arbitrar. centuria 2. casu 173. resoluit, quod iudicis arbitrio re inquitur, que sit iusta causa recusandi iudicem, sed ubi alias iure expressas. Et Rebus. in 3. tomo. commentat. tit. de recusatio. 9. gloss. vnicia. a. n. 9. Et praterea aduertendum, quod licet in foro seculari in quacunque parte litis recusatio proponi possit, ut resoluitur in dicto 10. tempore tamen in foro Ecclesiastico proponenda est ante litis contestationem, ut probatur in d. c. cum specialibus, & tenet glossa recepta in c. Pastoralis, verbo, protestatur. de exceptionibus. & notat Rebus. in tract. de recusatio. art. 1. glossa. n. 1. & est communis opinio, secundum Aretin. c. de iud. col. 6. & De ciu. lib. 1. c. 1. in causa suspensionis de non uenerit ad notitiam recusantis post litis contestationem: nam tunc cum iuramento quod de nouo in eius notitiam uenerit predicta causa bene admittitur recusatio secundum glossam in error. verbo, facti. C. de iuris & facti ignorantia. recepta communiter. Et lib. 1. tit. 16. & Dec. in d. c. pastoralis, num. 18. & Couar. in pract. quest. 2. 20. n. 2. & Rebus. ubi supra in d. c. 1. n. 2. Quoniam e contrario in uelut glossa in d. c. Pastoralis, & glossa. ubi qui procuratorem, §. 1. verbo, o auferit, si de procurat. & Intel liget tamen huiusmodi adiuvantiam praestandum fore si deo requirente, & mandante, quod deferatur, nec operari, si allegans ex ipso fecerit, ut resoluit Masae. ubi supra. nu. 39. Quoniam post conclusum in causa recusatio admittitur, quando causa recusationis orta fuit post istam conclusionem, iuxta text. in c. insinuante, de officio delegat. ubi notat Felin. num. 17. & Fran. in d. c. cum specialibus, n. 20. si causa suspensionis orta esset ante conclusionem, poterit obijci in duobus casibus. Primo, si causa suspensionis erat in iudicio antequam Felin. & Fran. cum ubi supra. Secundo, si post conclusionem in causa peruenit ipso iudicio recusatio, secundum Fran. cum ubi supra, de cuius tamen opinione dubitat Couar. in pract. q. 2. 20. n. 2. ubi, Sed ubi, in fine,

Quamuis reliquae aliae exceptiones dilatorie ortae ante conclusionem, quae post conclusionem uenerint in notitiam partis, vel quae fuerint ortae post conclusionem, nec obijci, nec admitti debent, secundum Butr. Panor. & Felin. n. 16. in d. c. Pastoralis, & Couar. ubi supra. ubi huius autem, cum vers. sequenti, quo in loco refert Dec. d. c. Pastoralis, num. 9. Roderic. Suarez in allegat. 5. contrarium tenentes, ex eo quod post conclusum in causa non est locus probationi, ut in c. cum dilectus, de fide iur. praterquam in exceptione recusationis, quando causa suspensionis fuit orta post conclusionem, quia tunc est admittenda, & argumento text. d. c. in insinuante, per quem ita tenent Felin. ibi n. 17. & in d. c. pastoralis n. 17. & ibi Decius n. 9. intelligit tamen, quod statim quod orta fuit causa suspensionis erit proponenda recusatio. antequam ad alium actum procedatur, alioquin, si prius alius actus gestus fuerit, non erit admittenda, quia per illum actum exceptionis censetur recessisse, iuxta text. d. cap. insinuante, verbo, quo circa, & ibi Panor. in fine. Decius, num. 17. & Mantua. n. 42. d. c. pastoralis. Rursus aduerte, quod in foro Ecclesiastico si minor Ecclesia, vel alia persona privilegia recuset iudicem ex causa orta ante conclusionem in causa, & proposita post conclusionem, petendo restitutionem in integrum, aduersus probationem ordinariam causae suspensionis bene admittitur, & conceditur sibi restitutio, ut resoluit Couar. d. c. 26. n. 4. quamvis de iure Regio in foro seculari, si hoc contingat in reculatione praefata, vel auditoris Regii minor, vel Ecclesia non restituatur, iuxta text. in l. 16. tit. 10. lib. 2. recap. Aduertendum deinde est, quod causa suspensionis proponenda est coram ipso iudice recusato, non autem coram eodem probanda, ut probatur in d. c. 2. & 10. quia in fin. Quia in re animaduertendum est, quod si iudex recusatus delegatus fuerit a Papa poterit ipse compellere lingantes ad eligendos arbitros, eorum quibus causa recusationis probetur, & decidatur, & assignabit eisdem arbitris terminum, intra quem causam repulsionis determinent, & compelletque ipsos arbitros, ut aduocent sibi certum, si suspensio discordes fuerint, ut probatur in c. suspensionis, de officio delegat. & in d. c. secundo requisi. §. 1. in c. legitimis, de appellat. lib. 6. Idemque obseruandum erit si recusatus fuerit Episcopus, vel alius ordinarius, ut probatur in cap. cum specialibus, de appel.

Primæ partis Secūdi Tomi.

lat. & notat gl. in c. si cōtra vñ. verb. Episcopi, de offi. deleg. in 6. & vtrobique DD. notant. Et si intra terminum ad decidendam causam recusationis arbitris p̄fixū eam non terminauerint, tunc iudex recusatus poterit in negotio principali procedere, non obstante recusatione, vt probat tex. in c. legitima, vers. alioquin, de appel. lib. 6. vbi super gl. fin. ita notant Ioan. An. d. r. Anchar. Domini. & Perusi. si vero arbitri causam recusationis intra terminum terminauerint, proferendo eam legitimam esse, tunc ipse arbitri nō poterunt procedere in negotio principali: secundum Ioannē And. Anchar. Domini. & Perusi. in d. c. legitima, & si contrarium velit Hostiensis, cuius opinio procedit de iure ciuili per tex. in l. apertissimi, C. de iudic. secundum Doctores in dicto cap. legitima, ac proinde causa legitima recusationis probata coram arbitris, si iudex recusatus fuerit legatus à Papa, debet negotium principale ad superiorem remittere, nec poterit illud alteri committere, etiam de consensu recusatoris, vt probat textus in cap. iudex, de offi. deleg. in 6. Si vero iudex recusatus fuerit ordinarius, vt puta Episcopus: vel eius delegatus, siue vicarius generalis, aut alius ordinarius, bene poterit negotiū principale ad superiorem remittere, vel de cōsensu recusatoris alteri committere, vt probatur in d. c. cum speciali, ad quam commissionem necessarius est consensus recusatoris, vt per tex. in d. c. cum speciali, tenent cōmuniter DD. ibi ex Imol. n. 10. Perusino, n. 16. Præposito, n. 17. & Decio n. 18. in d. c. cum speciali. Aretin. col. 4. Barbatia n. 43. & Felin. n. 3. in cap. si quis contra clericum de foro compet. Quidquid contrarium velit Panor. ibi numero 14. asserens, absque consensu recusatoris hanc cōmissionem fieri posse. Cuius intellectus valde singularis & sustentabilis est, secundum Marian. ibi, num. 11. cum probans sub dubio tamen, & dicit defensibilem De eius in d. c. cum speciali, n. 8. in Lusitania tamen ad prædictam commissionem consensus vtriusq; partis requiritur, vt in Ordil. lib. 3. tit. 22. §. 4. Pro qua decisione est doctrina glos. verbo, recusatoris assensu in d. c. cum speciali, quæ tamen ibi communiter rejicitur. Supra dictam verò resolutionem intellige veram esse, nisi delegatus à Papa esset cum clausula. Quod si non omnes procedat alter, nam tunc si recusatur, non essent eligendi arbitri ad cog-

noscendum de causa recusationis, sed erit examinanda apud collegam, vel iudicem non recusatum, iuxta textum in cap. si cōtra vñ. de offi. deleg. in 6. & tradit *Coar.* vbi sup. cap. 26. n. 1. Similiter, si recusatus fuerit subdelegatus delegati Papæ, causa recusationis examinanda erit coram delegato Papæ, & nō coram arbitris, vt probat text. in cap. super quæstionum, §. quæ vero, de officio delegat. Pari modo supra dictam resolutionem intellige veram, nisi recusatus esset delegatus Episcopi, vel esset eius officialis generalis: nam tunc non erunt eligendi arbitri, sed coram Episcopo causa recusationis erit probanda, vt probatur in d. c. si contra vñ. Et in his tribus casibus exceptis recusatus iudex non poterit assignare terminum ad decidendam causam recusationis, secundum glossam in dicto capitulo legitima, verbo, iudicē, receptam à Dominico, numero 12. & Perusino, numero 3. ibi: præter hostres casus exceptos electio arbitratorum à litigantibus fieri debet ad decidendam causam recusationis, vt supra resoluiimus, qui arbitri non debent esse laici, secundum glossam in dicto capitulo, legitima, verbo, formam iuris. Quam probant ibi Archidiaconus, & alij, & ita arbitri electi procedunt in causa recusationis, & assignant terminum partibus ad probandam causam suspicionis: quem terminum iudex recusatus assignare non potest, iuxta textum in dicto capite, suspicionis, ita intellectum à glossa, ibi, verbo, terminum, & à glossa in dicto capite, legitima, & probant ibi Dominicus, num. 13. & Perusinus numero 6. Quamvis glos. in d. cap. cū speciali, verbo, terminum, dicat text. in dicto cap. suspicionis, correctū esse per textum in dicto capite legitima, vbi probatur videtur, terminum ad probandam causam recusationis assignandum esse partibus ab ipso iudice recusato, & non ab arbitris electis, nam textus ille in dicto capitulo, legitima, loquitur solummodo, de termino assignando ipsis arbitris ad decidendam causam recusationis, non verò loquitur de termino assignando partibus ad probandam causam recusationis: & ita per illum textum non remanet correctus textus, in dicto capitulo, suspicionis. Rursus, supradictam resolutionem intellige veram esse, nisi causa recusationis proposita coram iudice recusato esset manifestè iniusta, & inuoluta: nam tunc

enhe recusatus poterit in negotio principali procedere, non obstante recusatione, secundum Joannem Andream, Archidiaconum, & Perusinum in cap. legitima, de appellacionibus in 6. per tex. sic intelligendum in cap. cum olim, de causa possess. & propter. Denique praedictam resolutionem intellige vera esse, nisi iudex recusatus esset ordinarius, & ante electionem arbitrorum vellet negotium principale alteri non suspecto committere: nam bene hoc facere poterit, idemque poterit facere etiam post electionem arbitrorum, ante tamen probationem cause recusationis, iuxta text. in c. si quis contra clericum, de foro competent. quem ita intelligit Panorm. ibi nu. 12. 14. & 19. Marianus n. 8. & 9. Arctinus colu. 2. & 4. Imol. n. 3. & Felin. n. 3. improbo intellectu, glo. 1. ibi afferentis tex. illum correctum esse per tex. in d. cap. cum speciali, quamvis intellectus illius glo. sit communiter receptus secundum Panorm. ibi n. 13. Arctin. nu. 8. & Marian. nu. 9. Delegatus vero à Papa si recusatus fuerit, praedictam

comissionem facere non poterit, etiam de consensu recusationis: ceterum si nollet expectare electionem arbitrorum, bene poterit negotium principale ad superiorem remittere, ut probatur in c. iudex, de offic. delega. in 6. Et quid sit recusatio, & quo iure sit inuenta, & an possit per Principem tolli, resolutum Panor. n. 9. Felin. n. 8. & Decius n. 11. in c. cum inter, de exceptio. & Rebuffi, in tract. de recusationibus, in praefatione à n. 4. vbi & in articulis sequentibus plura notata digna in materia recusationis congerit. Denique advertendum erit, quod praedicta recusatio in scriptis proponi debet, iuxta tex. in d. l. apertissimi, & tenet glo. in d. c. quoniam contra falsam, verb. Recusationes, & gl. in dict. cap. secundo requirit, §. 1. verb. Coram Praeposito in dict. cap. cum speciali, nu. 18. Didac. Perez in l. 1. tit. 5. lib. 3. Ordin. vers. 4. Avend. in cap. praeceptorum, par. cap. 23. num. 12. in fine, & Rebuffus in tractat. de recusationibus, articulo 5. numero quovio, & libellus recusationis erit concipiendus modo sequenti.

Libellus recusationis iudicis, tam ordinarij, quam delegati à Papa.

EVLANO con protestacion que ante todas cosas hago por auto, o autos que ante Vuestra merced haga, no sea visto atribuyrle mas, ni mayor jurisdiccion, de la que en este caso de derecho le compete, y essa no declinable: digo, que en la causa, y pleyto que entre mi y fulano sobre tal cosa ante Vuestra merced se ha movido y trata, que Vuestra merced, hablando con el devido acatamiento, no puede, ni deve ser juez, ni conocer della; por quanto V. m. tiene y trata semejante pleyto, y causa, y pretende cõseguir en ella el mismo derecho que mi adversario pretende en esta contra mi: la qual trata V. m. con fulano ante tal juez: y por esta causa y razon tengo à Vuestra merced por sospechoso en esta causa, y por tal le recuso. E pido, y requiero à V. m. las vezes que puedo y deuo, se exonere del conocimiento desta causa, y no proceda en ella, antes la remita à quie de derecho remitir la deve. Y en caso que no quiera Vuestra merced hazer esto, pido à Vuestra merced, que mande, y compela al dicho fulano, parte adversa, so graves penas, y censuras, à que dêtro de vn breue termino nombre de su parte juez arbitro, que yo de la mia desde luego nombro al Doctor fulano, que es Lerrado de sciencia, y conciencia, para que ante ellos se prueue y determine la dicha causa de recusacion. Y en defecto de no

abombrosos, Vuestra merced de su oficio lo nombre, y asseñale à los dichos arbitros nombrados, tiempo, y lugar, para que conozcan de la dicha causa, y la determinen, y les compela à que si estuviere en discordia, tomen vn tercero consigo. Y si asî V. merced lo hiziere hara justicia, y lo que es obligado. En otra manera lo contrario haziendo, protesto la nulidad de todo ello, y de lo demas que protestar me conuiene, sobre que pido cumplimiento de justicia, y costas, y el oficio de V. merced imploro, y juro en forma de derecho, que esta recusacion no hago de malicia, &c. Y pidolo por testimonio, con protestacion que hago de alegar las demas excepciones dilatorias que me competen en su tiempo, y lugar devido, &c.

38 Predicto libello recusationis oblato coram iudice, mandat iudex copiam eius parti aduersæ exhiberi: & si viderit causam recusationis manifestè iniustam, vel frivola esse procedit in negotio principali, nõ obstante recusatione. Pero si le pareciere justu, y quisiere antes de la eleccion de los arbitros ò despues antes que la causa sea provada, remitir el negocio principal al superior, ò cometerlo à persona sin sospecha, como el tal juez recusado no sea delegado del Papa, asî como arriba diximos. Empero sino quisiere remitir, ni cometer el negocio, sino q le elijan arbitros, entonces manda à la parte contraria que nombre de su parte arbitro, para que con el nombrado por esta parte conozcan y determi-

nen la causa de recusacion, y asî a la termino à los arbitros, para que conozcan y determinen la causa, y les manda q en caso de discordia tomen vn tercero consigo. Los quales arbitros: señalan termino à las partes, para prouar la dicha causa, y ençesto se procede en este articulo de la recusacion, segun acabamos de dezir arriba. Et si causa recusationis nõ fuerit probata coram arbitris, vel si intra terminu eam non terminauerint, iudex recusatus reslunit negotiu principale, & in eo procedit, & si reus alias exceptiones dilatorias habuerit, eas opponere poterit: quas etiã potent proponere coram alio iudice quãdo causa recusationis fuit prolata, pro legitima. Et libellum concipiet forma sequenti.

Libellus in exceptione declinatoria fori.

39 EN LA NO con protestacion que ante todas cosas hago, de no arrebujar à V. m. mas jurisdiccion de la que en tal caso de derecho le compete, parezco ante Vuestra merced y digo, que à pedimiento de fulano yo fuy citado, y me fue puesta demanda ante V. m. y hablando con el devido acatamiento, V. m. no es juez desta causa, ni puede conocer contra mi, por quanto soy lego, y reo de la jurisdiccion seglar: y en caso que el dicho aduerso me quiera pedir alguna cosa, me ha y deve conuenir ante la justicia Real desta ciudad: porque pido à V. m. se pronuncie por no juez desta causa, y remita el conocimiento della aquiẽ de derecho le competa, sobre que pido cumplimiento de justicia, y costas, y el oficio de V. m. imploro, y sobre este articulo de la declinatoria, pido devido pronunciamiento, y juro à Dios, y à esta Cruz que esta excepcion no pongo de malicia, &c.

Oblaro

Obiit supradicto libello iudex mandatur, quod copia eius detur actori, qui respondet iudice non obstante prædicta exceptione deberet pronuntiare se iudicem, cum de consuetudine præscripta introductum sit in illo tribunali, laicum à clerico posse conveniri. Vel dicendo, quia ista est una ex causis,

in quibus Ecclesiasticus cognoscit contra laicum. Y luego el juez recibe las partes à prueva sobre el artículo de la declinatoria, con termino de tres dias, y notifica su sentencia à las partes, y cada vna dellas presenta su interrogatorio, principalmente el actor, en la manera siguiente.

Interrogatorio en el artículo de la declinatoria.

P Reguntas por parte de fulano, en la causa que trata con fulano sobre el artículo de la declinatoria, &c.

i Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimiento de las partes litigantes, y si tienen noticia desta causa, &c.

ii Iten si saben, &c. que de diez, veynte, treynta, quarenta, y mas años à esta parte ha auido, y ay costumbre vsada, y guardada en esta Audiencia Episcopal de Salamanca, que los clerigos puedan pedir, y conuenir à los legos ante el Prouisor de la dicha Audiencia: el qual puede conocer, y conoce de la tal causa, y procede por sus censuras hasta el braco leglar, contra el tal lego: y assi del dicho tiempo à esta parte se ha vsado, y guardado, sin contradicion alguna, digan los testigos lo que saben, &c.

iii Iten si saben, &c. que todo lo susodicho es verdad, publico, y notorio, publica voz y fama, y comun opinion, &c.

Si actor fuerit scholarius Salmantinus, & conuenit aliqui laicu coram suo indice scholastico, & laicus opposuerit prædicta

exceptione declinatoria, prout quotidie in illa audientia fit: tunc loco secundi articuli suprapositi ponitur articulus sequens.

iii Iten si saben, &c. que el dicho fulano es estudiante ordinario en esta Vniuersidad de Salamanca, y hama de seys meses que cursa en la facultad de Canones, y tiene camara, y libros, y oye ordinariamente lecciones à los Preceptores della, y està matriculado en las matriculas del Rector, y Rectores, que es y han sido, como consta de las dichas matriculas, à que pido se remitan los testigos, digan, y declaren, &c.

In articulo ab actore scholari positus procedit ex dispositione tex. in l. 3. capit. 6. tit. 2. lib. 1. Recopilatio. & vltra probatione huius articuli scholaris tenetur producere testimonium suæ matriculæ signatum à notario vniuersitatis, quo constat illum scholarem descriptum esse in matricula rectoris sex ab hinc mensibus ante

notā licet: nam ad hoc, vt scholaris gaudeat priuilegio sui fori, requiritur quod descriptus reperiat in matricula scholarum, secundum Barba. in procemio Clementin. verbo, Salutem, folio 6. columna 3. Palacium Rubeum in repetitione rubricæ, §. 38. numero 3. & Didacum Perez in l. 3. titulo 2. libro 1. Ordinament. column.

Primæ partis Secundi Tomi.

32 **A**dversus fletu, Aduerte tamen, & per prædictam l. 8. tit. 7. lib. 1. Recopilat. requiritur quod si descriptus in matricula Rectoris antea non litem moueat per maiorem partem annis, & facta prædicta probatio summaria secundi articuli, tam in foro Episcopali, quam in audientia scholastica per duos testes oblatos; testimonio prædictæ matriculæ elapsos; termino probatorio trium dierum, tunc ex parte actoris petitur à iudice, vt publicationem testium faciat in prædicto articulo declinatoriæ. Y el juez dize, que para la primera audien-

cia se notifique à la parte contraria; diga por do no se deue hazer la dicha publicacion, à la qual audientia de parte del actor se acusa la rebeldia al reo, porq̃ no dize contra la dicha publicacion, y se pide al juez que la mande hazer, el qual la haze con termino de tres dias con toda carga de conclusion, y citacion para sentècia, y pasados se parece à la primera audientia, y se pide sentècia al juez por parte del actor, y el juez manda se lleue el processo, y à la primera audientia pronuncia sentècia en la manera siguiente.

§. 1. De sententia interlocutoria, qua iudex pronunciat se iudicem esse.

33 **E**N Salamanca à tantos dias de tal mes, y de tal año. El señor Licenciado fulano Prouisor general en todo el Obispado de Salamanca, auiendo visto este processo, dixo, se deuia pronunciar, y pronunciò por juez competente desta causa, en cuya consecuencia mandaua, y mandò al dicho fulano para la primera audientia, cumpla lo que por su merced le ha sido mandado, respondiendo derechamente à la demanda que le ha sido puesta por fulano. Afsi lo pronunciò, y mandò, y firmò de su nombre, y referuò la condenacion de costas para la definitiva. Testigos fulano, y fulano.

34 Prædicta sententia intimatur vtrique parti, à qua solet aliquando reus laic⁹ appellare, & appellatione nō obstat ecclesiasticus procedit per suas cēsuras aduersus appellante, qui per viam violentie cū prouisione regali refert processū ad chancellariā regiā: nā auditores regi⁹ (cū cognoscit de causis ecclesiasticis, & clericorum per viā violentiæ, vt (uo loco dicemus) mandat prædictā prouisionē regiā exhibere appellati in qua iubent ecclesiastico absoluerē excommunicatum appellante per spatium sexaginta dierū, & quod processum originalem mittat, & tunc viſo processu ab auditoribus regi⁹ si eisdem cōsulerit, iudicē ecclesiasticum non intulisse vim appellanti in non deferendo appellationem, negotium principale remittunt ad iudicē ecclesiasticū qui cēsuras in reum latis reualidat, & aduersus eū procedit eas aggravando, & tūc reus reſuls expensis absoluitur ab excommunicatione, & libello actoris respondet, litem contestando, & suas exceptiones peremptorias, si quas habet, opponendo: que

responsio, litis cōtestatio, & oppositio exceptionū simul fieri potest, & coniunctim in vno, & eodem libello, vel segregatim de per se potest fieri contestatio, & deinde oppositio exceptionū, & postmodū responsio, vt sup. resoluius in l. 1. par. 1. to. in 6. & 7. Tēp. Et tunc reus mutatis mutandis cōcipit libellū responsorij, vt annotauimus in d. 7. Tēp. Et libello responsorio à reo producto actor replicat aduersus eū, satisfaciendo suis allegationibus, & deinde reus duplicat respondendo replicationi actoris, que replicatio, & duplicatio cōcipienda erit, sicut diximus in d. 7. Tēp. mutatis mutandis. Et tūc cū duob⁹ libellis ab vtraq; parte porrectis cōcluditur ad probationē recipiendā in negotio principali: nā licet olim dabatur triplicatio, & quadruplicatio iuxta tex. in l. 2. ff. de except. & in princ. instit. de restitut. de replic. hodie verò de iure regio solū modo datur replicatio, & duplicatio, iuxta tex. in l. 9. tit. 6. lib. 4. recop. & in l. 4. tit. 16. lib. 2. recop. & in l. 2. tit. 5. lib. 4. recop. quæ l. Regiæ etiam in foro ecclesiastico sunt obser-

obseruande, etum in hoc nihil iure cano-
nico repetatur statutum: & ita ad leges
regias, & non ad ius ciuile erit recurren-
dam, vt resoluít Didac. Perez in y. quæst.
36 proœmiali in lib. Oedib. Prorectistaque
duobus libellis ab vtraque parte, index
tunc proferet sententiam interlocutoriã,
quã partes recipiunt ad probationem cum
preshione germani, quæ sententia formã

oderit modo, quò diximus in i. part. 2.
Tomi in 8. Tempore, & dantur dilator-
nes vtrique parti, vt resoluimus in præ-
dict. 8. Tempore, præterquam quod in fo-
ro Ecclesiastico non conceditur protroga-
tio de quarto plazo, vt ibi annotauimus. Et
prolata prædicta sententia interlocutoria
probationis, vtraque pars producit inter-
rogatorium forma sequenti.

§. 2. De interrogatorijs Actoris Rci.

Interrogatorio del Actor en el negocio principal.

37 **P** Reguntas por parte de fulano clérigo, beneficiado de la Iglesia pa-
rochial de tal lugar, deste Obispado de Salamanca, en la causa q̃
trata con fulano vezino del dicho lugar, sobre los diezmos que le pi-
de de su hacienda, tratos y grangerias, &c.

Primeramente sean preguntado los testigos, por el conocimien-
to de las partes litigantes, y si tienen noticia de las heredades de pan
lleuar, dehesas de yerua, huertas, rios, y ganados que el dicho fulano
tiene y posee, y ha tenido y poseydo: de mas de dos años à esta par-
te, en el furo y distrito, y dezmatorio del beneficio del dicho fulano, y
si tienen noticia desta causa, &c.

i. Iten si saben, &c. que el dicho fulano es clérigo, presbytero, y be-
nificiado de la Yglesia parrochial del dicho lugar, y como à tal los
vezinos y feligreses de la dicha Yglesia le acuden con los diezmos de
sus bienes cada año, y en tal posesion, vel qual, como tal beneficiado
está de llevar los dichos diezmos, &c.

ii. Iten si saben, &c. que el dicho fulano siempre ha sido y es vezi-
no y morador del dicho lugar, parrochiano y feligres de la dicha
Yglesia del dicho fulano, y como tal todos los años ha recibido en
ella los sanctissimos Sacramentos, y ha oydo y oye los diuinos of-
ficios, &c.

iii. Iten si saben, &c. que el dicho fulano tiene y posee, y demas de
dos años à esta parte, ha tenido y poseydo en el distrito y dezmato-
rio del dicho beneficio, tantas yugadas de heredad de pan lleuar,
tantas dehesas y prados de yerua, tantas huertas, tal rio, y tal moli-
no, y tales y tales ganados, y tal trato y grangeria, y diga declare ca-
da testigo en particular lo que sabe acerca de lo contenido en esta
pregunta, &c.

d 3

Iten

Secundi Tomi

v. Iten si saben, &c. que el dicho fulano, en los años próximos pasados de 80. y 81. en cada vn año dellos, cogio en sus heredades tantas fanegas de trigo, y tantas de cevada, y tantas de centeno, y tantas de garrouas, y tantas de yeruos, y tantas carretadas de paja, y de sus ouejas tanto tantos corderos, y de sus vacas tantas crias, y acogio en sus dehesas tantas cabeças de ganado à tal precio cada vna, y le valio la frura y hortaliza de sus huertas tantos mil marauedis, y la pesca de su rio tanto, y las moliendas de sus molinos tantas fanegas de harina, y las ganancias de tal trato y grangeria le valdrian tantos mil marauedis, digan y declaren los testigos en particular lo que saben acerca de cada cosa de las en esta pregunta contenidas, &c.

vj. Iten si saben, &c. que el diezmo de las cosas contenidas en la pregunta antes desta, en cada vno de los dichos dos años, valio dozientos ducados antes, mas que menos, digan y declaren en particular los testigos lo que valdria el dicho diezmo, &c.

vij. Iten si saben, &c. que de 10. 20. 30. 40. y mas años à esta parte ay costumbre usada y guardada en el dicho lugar y beneficio, que los feligreses diezmen y paguen diezmo al beneficiado, que es y ha sido de diez vnos de todos los frutos de las cosas contenidas en la quinta pregunta, &c.

vij. Iten si saben, &c. que el dicho fulano en los dichos dos años de ochenta, y ochenta y vno, se subtraxo de pagar el diezmo de todas las cosas contenidas en la dicha quinta pregunta deste interrogatorio, y no las diezmo, ni pagò el dicho diezmo, y si lo ouiera pagado los testigos lo supieran y entendieran, o lo oyeran dezir, y no pudiera ser menos, &c.

Iten si saben, &c. que todo lo susodicho es verdad, publico y notorio, y publica voz y fama, y comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por posiciones al dicho fulano, y a cada uno de ellos le mande que los jure, absuelva y declare conforme à derecho, y so la pena del, y para ello, &c.

Otro si, presento por testigos à fulano, y fulano, pido pues, estan presentes juren y se cometa al escriuano desta causa la recepciò y examen dellos, y de los demas testigos que por mi fueren presentados, pido se cometa el juramento y examen dellos al dicho escriuano, o à su oficial, y en caso que lugar no aya la dicha comission, à V.m. pido se fiale hora y lugar para que ante V.m. declaren, y se me de mandamiento para ello, sobre que pido justicia, &c.

Otrofi, atento que mi prouança la tengo de hazer con hombres vezinos del dicho lugar de mi beneficio: los quales muchos dellos son viejos enfermos e impedidos, a V.m. pido mande dar comission para el Vicario de la villa de Auila, o para el beneficiado, o cura del lugar mas cercano al lugar del dicho mi beneficio, y para ello, &c.

38. Oblatis supradictis articulis coram iudice, el juez dize que se reciba el dicho interrogatorio, salvo iure impertinentium, & non admittendorum, y que por el sean examinados los testigos, y que se de copia a la parte, y que a la primera audiencia de repreguntas.

Y quanto al primer otrofi, si la causa es grave deniega la dicha comission que se pide para el escriuano, y manda que los testigos vengán a jurar y declarar ante el, o cometelo a alguna persona fidedigna, para que ante el escriuano los examine, y si la causa no es de las graues conceda la dicha comission. Y quanto al yltimo otrofi de pedirle comission para fuera del lugar del Audiencia, si ay causa para ello la concede, o la deniega, como a el mejor le parece, quod facere poterit, & debeat iuxta ea, quae solumus in i. parte. tom. i. in octauo tempore, post expositionem interrogatorii ex parte actoris. Y la practica que en particular en la Audiencia Episcopal de Salamanca, y en la del juez Metropolitano de Santiago que alli reside, y en la del estudio, y en la de otros juezes Apostolicos, que por breues como cen de algunas causas en la dicha ciudad, acerca dello se guarda, es, que quando se pide comission por alguna de las partes para hazer su prouança en algun lugar, o villa del Obispado, el juez manda dar traslado a la otra parte, y que para la primera Audiencia venga concordando de juezes. Y si la otra parte tiene por sospechosos a los de aquel lugar, o villa donde se ha de hazer la prouança, parece por peticion, y dize que recusa a tales clerigos, y tales notarios, de la tal villa, o lugar, o a quanto los tiene por sospechosos. Y el juez entonces conuerda en vno de los que quedaron por recusar en aquella villa, o lugar, y si ninguno quedo por recusar, comete a otro lugar mas cercano (salvo iure recusandi) o embie receptor de su Audiencia, o manda que los testigos vengán

a declarar ante el, quod sit secundum qualitatem negotij. Est ista praxis potuit habere ortum a doctrina Bart. in authent. apud eloquentissimum, C. de fidei instrum. vbi consultit, quod hae commissio testium fiat de consensu ambarum partium. Y si la comission se pide para hazer prouança fuera del Obispado donde la causa se taata, no se conuerda de juezes, por que siempre se da para los ordinarios donde se pide, &c.

Y a la primera Audiencia despues de presentado el dicho interrogatorio, y mandado por el juez que se de copia del a la otra parte, y auendole sido notificado, la parte del actor parece, y acusa la rebeldia al reo, porque no da repreguntas, y pide que sus testigos sean examinados sin ellas. Y si el reo en aquella Audiencia no las presenta, el juez manda que se examinen los testigos del actor sin repreguntas, pero si en qualquier de los terminos probatorios despues desto el reo diere repreguntas, los testigos del actor que ya estuuieron examinados, no han de volver a ser repreguntados por ellas, pero ser juran para los que de ay adelante se examinare. Quia praxis procedit ex his, quae resoluimus in dict. 8. Tempore, post expositionem interrogatorii actoris, in versicul. porrectio interrogatorii, ibi, & adueniente quod licet de iure, &c. Et in hoc confulendus est stylus cuiuslibet tribunalis, & in tribunali Episcopali Salamantino obseruatur stylus, quem diximus in praedicto 8. Tempore, & ibi etiam resoluimus praxim, quae in hoc obseruatur in audiencia Metropolitana Salamanticae existenti, & si reus produxerit praedictum interrogatorium super articulis ab actoris re productis illud concipiet

forma sequenti.

Interro

Interrogatorio de repreguntas por parte del Rco, à las preguntas presentadas por el Actor.

Repreguntas por parte de fulano, que han de ser fechas à los testigos que hubieren de ser examinados por las preguntas presentadas por parte de fulano, sobre los diezmos que pide, &c.

Primeramente el testigo que fuere preguntado por la primera pregunta del interrogatorio del dicho fulano, si dixere que no la sabe, no sea mas repreguntado, y si dixere que la sabe, sea preguntado, como y de que tiempo à esta parte conoce à las partes litigantes, y de que heredades suyas, dehesas, huertas, rios, y ganados tiene noticia, y como sabe que el dicho fulano posee los dichos bienes, y por que titulos, y en que limites estan, y qual es el distrito y dezmatorio del dicho beneficio, y que linderos tiene, y declare particularmente cada cosa destas, &c.

j Item el testigo que fuere preguntado por las preguntas generales de la ley, si dixere que le comprehenden, no sea mas repreguntado, y si dixere que no le comprehenden, sea repreguntado, si es dadinado, ò atemorizado, ò sobornado, ò si le han promerido algo, ò si es dezmero, ò lo ha sido de los diezmos del dicho lugar, ò si diere su dicho por otra causa, ò respecto alguno, ò si le puede venir algun prouecho del venenimiento desta causa, y si antes de venir à decir su dicho se le han mostrado las preguntas por donde ha de decir, y que diligencias han hecho con el para que diga su dicho, trayendolo à la memoria la pena del testigo falso, y de infamia, y perdimiento de bienes, y como condena su alma, no diziendo verdad, y quitando la justicia à la parte contraria, y como Dios no le perdonará el pecado: no restituyendo todo el interese que à la parte contraria se le siguiere de su dicho, y que siendo le prouado ser testigo falso, le daran dozientos açotes, y quitaran los dientes, y demas de la ofensa que à nuestro Señor haze, &c.

ij Item el que fuere preguntado por la segunda pregunta del dicho interrogatorio, si dixere que la sabe, sea repreguntado como sabe que el dicho fulano es clerigo presbytero, y beneficiado de la dicha Yglesia, y si le ha visto sus titulos, de que Obispo son, y quien le ordenó, ò hizo colacion del dicho beneficio, y à que vezinos ha visto que le acuden con los diezmos, y porque à el mas que à otro, &c.

iiij Item el que dixere por la tercera pregunta, sea repreguntado como la sabe, y q años ha visto recibir los santos Sacramentos en la dicha Yglesia al dicho fulano, y que Sacramentos le vio recibir, y quando, y que diuinos oficios le ha visto oyr, y q personas estauan delante, &c.

Item

iiiij Iten el que dixere por la quarta, sea repreguntado como la sabe, y que cosa es yugado de heredad, y que simientes le ha visto sembrar y coger en sus heredades, y como sabe que los bienes que posee son suyos, y porque titulo, y con que personas le ha visto tratar y gran gear, &c.

v Iten el testigo que dixere por la quinta, sea repreguntado como la sabe, y si se halló a ver medir las fanegas de pan y semillas q cogio en sus heredades, y quantas cogio mas vn año que otro de los dichos dos años, y si contó las cabeças de ganado que se acogio en las dichas dehesas, &c.

vi Iten el que dixere a la sexta pregunta, sea repreguntado como la sabe, y si vio el coger y vender los dichos frutos, y quantos marauedis se hizieron dellos, y a que precios se vendieron, &c.

vij Iten el que dixere por la septima pregunta, sea repreguntado como la sabe, y que cosa es costumbre usada y guardada, y que actos son necesarios para introducirse, y a que feligreses ha visto el pagar los diezmos de diez vno, y a que beneficiados, y quantos han sido los beneficiados que en el dicho beneficio el ha conocido, &c.

viii Iten el que dixere por la octaua pregunta, sea preguntado como la sabe, y porque causa sabe que el dicho fulano dexó de pagar los dichos dos años el diezmo de las dichas cosas, &c.

ix Iten el que dixere por la vltima pregunta, sea repreguntado como sabe que es publico y notorio, y publica voz, y fama, y qual se dize la publica voz y fama, y que es comun opinion, &c.

Similiter ex aduerso reus porrigitur interrogatorium iuxta libellum responsorum suorum exceptionum mutatis mutandis, & si lis est super aliquo ex causis in quibus copia interrogatorii datur parti aduersæ, tunc iudex præcipit quod copia dicti interrogatorii detur actori qui si voluerit, similiter poterit producere interrogatorium de repreguntis forma de qua dictum fuit supra. Et productis ab utraque parte articulis, testes producuntur, iurant, & examinantur intra dilationes à iudice datas, ut diximus in dict. 8. tempore, ubi resolvimus terminum probatorium arbitrium esse, secundum qualitatem causæ, personarum & distantiam locorum, argum. tex. in cap. cum sit Romana, de appell. in principio, & nos diximus in dict. 8. Tempore, in expositione sententiæ interlocutorie versis. con. plazo y termino, & ibi tradita erunt consideranda in præsentis. Et praxis, quæ

magis frequentatur in tribunali Ecclesiastico circa has dilationes datas, est, quod prima dilatio detur cum termino novem dierum si causa gravis est, si vero est mediocris, datur dilatio sex dierum, si vero minima trium dierum. Secunda & tertia dilatio unaquæque datur cum eodem termino, quo data fuit prima dilatio, quarta vero dilatio quæ vulgo quarto plazo dicitur, datur cum termino triginta dierum, vel cum maiori, vel minori, secundum iudicis arbitrium habito respectu ad supradictas tres causas. Prorrogatio autem huius quartæ dilationis in foro Ecclesiastico nõ datur, licet in foro seculari contrarium observetur, ut resolvimus in dicto 8. Tempore. Si vero aliqua ex partibus litigantibus fuerit minor viginquinque annis, Ecclesiæ, seu aliqua persona, cui de iure cõpetat restitutio in integrum, & aduersus probationem omissem restitutionem

petent, danda sibi erit iuxta text. in capitulo
auditis, de integ. rest. & quæ nos re-
soluimus in dicto 8. tempore, vbi posui-
mus formam, qua libellus petitionis res-
tationis concipiendus est, quam in isto fo-
ro inutatis mutandis obseruabis. Et post-
quam termini probatorij fuerint transa-
cti, altera ex partibus cuius magis inter-
44 sit, comparet coram iudice, petendo
publicationem testium fieri, & iudex præ-
cipit copia illius petitionis alteri parti da-
ri, intimarique eidem, vt ad primam audien-
tiam compareat dicendo, quare publicatio
fieri non debeat: & tunc altera pars in il-
la audientia comparet, in secundo contuma-
ciam suo aduersario, ex eo quod non dix-
it contra prædictam publicationem, pe-
tendoque iterum, quod publicatio fiat, &
iudex tunc publicationem facit eum ter-
mino sex dierum, vt soluimus in d. 8. tem-
pore. Quæ omnia ibi resoluta obseruanda
erunt in isto tribunali. Intra quem termi-
num sex dierum vnaquæque pars produ-
cit libellum suarum allegationum, qui vul-
go dicitur, Eserito de bien prouado, & si re-
pulsas aduersæ personæ & dicta testium
habuerit, eas opponet, & in isto articulo
proceditur eodem modo quo diximus in
1. par. 1. tomi, & petitur ab aliqua parte
legitimationis, quod concludatur ad diffiniti-
uam sententiam, cuius petitionis copia da-
tur alteri parti præcipiendo eidem, quod
ad primam audientiam respondeat, & con-
cludat, & tunc conclusionem petens com-
paret in illa audientia, in casum contuma-
ciam aduersario, ex eo quod non conclu-
dit, petensque iterum, quod conclusa pro co-
clusa habeatur, & tunc iudex profert sen-
tentiam interlocutoriam, qua causa pro co-
clusa habet. Postquam sententiam, quam
interlocutoriam annotat esse Felinus, in
c. cum Ioannes, n. 12. de fide instrum. in-
terrogatio ad fundandam intentionem in-

45

terrogari petentis, seu ad lites decisionem
fieri non potest etiam ex solo iudicis officio,
secundum Ripam in c. 1. n. 2. de iudic. &
plures alios quos refert & sequitur Me-
noch. libr. 2. de arbitrar. centur. 1. casu 52. a
n. 19. Nam licet prædicta sententia con-
clusionis interlocutoria sit, quæ sui natu-
ra reuocari possit, vt in l. quod iussit, ff. de
re iudic. tamen, quia prædicta sententia ha-
bet vim diffinitiuæ, & executionem secū
trahit, vt ex notatis à Bart. Aret. & alijs
colligitur Menoch. in d. casu 51. n. 30. &
31. talis enim sententia reuocari non po-
test, & per consequens post conclusionem
in causa iudex interrogare non potest. Et
in prædicta sententia interlocutoria con-
clusionis iudex mandat, quod partes cite-
tur ad audiendam sententiam diffinitiuam
ad primam audientiam, & ad quamcumque
diem quæ feriat non fuerit. Quæ omnia
procedunt & fieri debent iuxta ea quæ re-
soluimus in 1. p. 1. tomi 10. tempore. Et
tunc intimata prædicta iussione, vtrique
parti iudex viso processu, & attentis, & co-
sideratis omnibus ijs quæ diximus in 1. p.
1. tomi 11. tempore, profert sententiā dif-
finitiuam, à qua si appellatum non fuerit,
tunc iudex executioni mandabit eam, pet-
tendo prius parti, in cuius fauorem lata fuit,
quod prædicta sententia detur sibi signa-
ta in publica forma, vt virtute eius execu-
tio fiat in persona & bonis condemnati, cuius
petitionis copia mandatur iudice dari
parti aduersæ, & quod ad primam audien-
tiam respondeat. Et in hoc obseruanda erit
praxis, quam resoluimus in d. 1. p. 1. tomi
12. tempore, vbi etiam diximus, quid ob-
seruandum esset, si de nullitate sententiae
esset agendum, quod etiam in isto foro lo-
cum habebit. Caterum si à prædicta senten-
tia fuerit appellatum, tunc consideranda
erunt quæ resoluimus in quintaparte huius
secundi tomi.

46

SECVNDA

47

*vide Consilium
libel 2. ubi
3. item d. 1.
libel 1. vbi d.
sententiæ*

SECUNDA PARS HUIUS SECUNDI TOMI, DE forma procedendi contra contumaces in causis ciuilibus.

Ex capite Vnico Summaria.

1 Nemo nemo agere, vel accusa
re tenetur.

2 Iudicium in iniuriam redditur.

3 Actor agere non compellitur, reus
vero suscipere iudicium debet.

4 Regula iuris, quod nemo iniurus
agere compellitur, & altera, quod
iudicium in iniuriam redditur,
qualiter conciliantur.

5 Contra reum contumacem varie
a iure prodantur remedia.

6 Contra contumacem proceditur
per remedium sequstrationis, &
per remedium excommunicationis.

7 Excommunicatio est neruus Ec-
clesiastica discipline ad compes-
cendos contumaces.

8 Excommunicationis remedio, ut
hodie vti possit, quae Concilium
Tridentinum requirit.

9 Excommunicatus persistens in ex-
communicatione si fuerit clericus
in carcerem detinendi potest, & si
laicus post censuram per inobedien-
tiam brachij, secularis ab eo capi
potest.

10 Actor aduersus contumacem duo
b. remedia vti potest, vel quod
praedatur aduersus eum usque

ad diffinitiuum, si liquere possit
de causa, vel quod mittatur in
possessionem.

11 Remedium actori concessum, ut
possit aduersus eum contumacem
procedere usque ad diffinitiuum
solum habet locum, quando reus
fuit contumax post licentiam contesta-
tam licet secus de iure Regio, ut
infra num. 14.

12 Ante licentiam contestatam non pro-
cedatur ad receptionem testium,
nec ad sententiam diffinitiuam.

13 Intellectus Authentice, qui se-
mel, C. quomodo & quando in-
dex.

14 Intellectus, c. quoniam frequen-
ter, §. potro, ut licet non contesta-
ta cap. cum olim, de testib. & ca-
pitulo vnicui de eo qui mittitur in pos-
sessionem lib. 6.

15 Aduersus contumacem proceditur
usque ad primum, & secundum
dictum, & tertio affectus ve-
niat responsarius.

16 Actor potest digere alterum
ex remedijs sibi competentibus
aduersus reum contumacem, si
per alium sibi non sit satis consul-
tum.

Secundæ partis Secundi Tomi.

68

- 17 Decretum varijs modis accipitur in iure.
- 18 Decretum sumitur in iure pro modo dato iudicis de mittendo aliquem in possessionem bonorum ob contumaciam rei.
- 19 Decretum est duplex.
- 20 Decreti variae sunt diffinitiones, remissive.
- 21 Decreti primi, & secundæ, quæ sint aptiores diffinitiones.
- 22 Ut possit perueniri ad primum, & secundum decretum plura requiruntur.
- 23 Decretum primum, ut interponi possit, requiritur, quod reus fuerit peremptorie citatus, & si non venerit, vel misere, quod in suo in possessionem contra eum fiat.
- 24 Citatio peremptoria dicitur quâdo in citatione apponitur verum peremptorie, vel cum factæ sunt tres citationes, aut unica pro tribus, & alijs modis remissive.
- 25 Intellectus l. c. post edictum, ff. de iudicij.
- 26 Citatio noua post peremptoria plerumque de equitate canonica fit.
- 27 Intellectus l. 2. C. quomodo, & quando iudex.
- 28 Intellectus c. si. de eo, qui mittitur in possessionem.
- 29 Intellectus l. ignorare, C. de restit. militum.
- 30 Citatio peremptoria non est necessaria de iure Regio ad interpositionem primi decreti, sed sufficit unica citatio.
- 31 Citatio peremptoria quæ de iure communi requiritur ad interponendū primum decretum debet fieri in persona rei, si inueniri potest, alias ad domum eius.
- 32 Intellectus l. scire etiam, §. qui autem, ff. de excusator.
- 33 Conciliatur opinio Innoc. & Panor. cum communi.
- 34 Citatio unica, quæ sufficit de iure Regio ad interponendum primum decretum, fieri debet in persona rei contumaci.
- 35 Decretum primum, ut interponi possit, requiritur, quod actor coparet in termino citationis coram iudice inculsans contumaciam rei.
- 36 Decretum primum, ut interponi possit, etiam requiritur, quod post peremptoriam citationem libellus ab actore offeratur in causa principali.
- 37 Libellus, in quo actor peccat se mitti in possessionem ex primo decreto, non est necessarius, postquam præfuit citatio, & alius libellus in causa principali, sed sufficit qualisqualis petitio, a notario in actis recepta.
- 38 Quantitas pro qua petitur primum decretum, debet excedere summam sexcentorum marapetinarum, quod si non excedat, proceditur per captionem pignorum.
- 39 Decretum primum, ut interponi possit, requiritur etiam, quod constet semplene de debito, vel saltem, quod actor præstet iuramentum de calumnia antequam in possessionem mittatur.
- 40 Iuramentum, quod actor præstare debet antequam in possessionem mittatur, non sufficit, quod præstet sic in li-

in libello cause principalis, sed praestandum est in ipsa misione.

41 Misio in possessionem iudicis officio nobili expeditur.

42 Iuramentum de calumnia in missione possessionis praestitum, an sufficiat ad totam causam principalem, si antea praestitum non sit remissione.

43 Actor agens actione reali mittendus est in possessionem rei petite, si vero agat personali in possessionem bonorum debitorum pro modo, et quantitate debiti.

44 Misio in possessionem prius fieri debet in bonis mobilibus, et his defectibus in mobilibus, et in bonis defectu in iuribus, actionibus, et nominibus debitoris.

45 Misio in possessionem ex primo decreto cessat, si reus compareat coram iudice expensis reficiendo, et praestando cautionem de stando, et pariendo, dummodo compareat intra annum a die missionis, vel intra terminum eidem praefixum.

46 Reus ut possit recuperare possessionem in qua actor ob eius contumaciam fuit missus, debet comparere intra mensem, si fuit facta misio ex actione personali, et intra duos si ex actione reali, secundum ius regium.

47 Iudex potest ex causa abbreviare omnes dilaciones a iure praescriptas, vel prorogare etiam sine ministerio iudicis concessas.

48 Intellectus capituli, cum venissent de eo qui mittitur in possessionem.

49 Misio in possessionem post legitimam appellationem nulla est, et venit reuocanda per viam attentatorum.

50 Reo non coparente intra terminum iuris praestando cautionem, et expensas potest procedere iudex ad missionem, ex secundo decreto.

51 Ad interpositionem secundi decreti requiritur, quod reus iterum citetur, ut fuit citatus ad primum decretum, quae noua citatio de iure Regio non est necessaria.

52 Ut secundum decretum interponi possit, etiam requiritur, quod reus latitet, quod praecedat cognitio semiplena de debito, quae cognitio de iure Regio non est necessaria.

53 Ut secundum decretum interponi possit, etiam requiritur, quod terminus a iure, vel a iudice praescriptus sit elapsus.

54 Missus in possessionem ex secundo decreto efficitur verus possessor, et potest longo tempore dominium acquirere.

55 In actione reali non est locus missionis in possessionem ex secundo decreto, secus vero in personali.

56 De iure Regio missus in possessionem ex primo decreto elapso uno mense in actione personali, et duobus in reali, statim efficitur verus possessor sine interpositione secundi decreti.

57 Misio in possessionem fieri potest in repetita, si agatur actione reali, et in bonis omnibus debitoris, si agatur actione personali.

58 Misio in possessionem fieri potest etiam

Secundæ partis Secundi Tomi.

- etiam in bonis alienari prohibitis
in vita possessoris.
- 59 Missio in possessionem ex primo,
& secundo decreto non habet lo-
cum in beneficio ecclesiastico, &
que sit ratio.
- 60 Tituli beneficiales sunt perpetui.
- 61 Missio in possessionem ex primo
decreto est annalis.
- 62 Res prophana etiam absque ticu-
lo haberi non possunt.
- 63 Autoritas iudicis excusat possi-
dentem.
- 64 Sententia iudicis in beneficiis
transit in auctoritatem rei iudi-
cata.
- 65 Dominium rerū profanarum regu-
lariter non acquiritur, nisi per
traditionem, & acquisitionem
possessionis.
- 66 In beneficiis ius, & dominiū
eorū non acquiritur ex sola pos-
sione, & traditione.
- 67 Beneficia ex sola canonica institu-
tione, & prelatorum promissione
non etiam ex sola possessione ac-
quiruntur.
- 68 Iudicis auctoritas de mittendo quē
in possessionem beneficii ex primo
decreto non excusat, nec ticulum
canonicam tribuit.
- 69 Missio in possessionem non solū non
habet locum in beneficiis obtem-
dis, sed etiam in iam obtemis.
- 70 Missio in possessionem ex primo de-
creto etiam fieri non potest in fru-
ctibus beneficii.
- 71 In fructibus percipiendis magis ac-
ceditur ad ius corporis, ex quo per-
cipiuntur, quam ad ius seminis.
- 72 Missio in possessionem ex primo de-
creto fieri potest in fructibus bene-
ficii separatis, & perceptis non
etiam in pendentibus.
- 73 Missio fieri potest in proprietate
Ecclesie.
- 74 Executio fieri potest in fructibus
beneficii iam perceptis.
- 75 Fructus beneficii iam percepti as-
signari possunt æconomis causa
custodie.
- 76 Decretū primum, & secundū inter-
poni debent per iudicē merū, vel
mixtum imperium habentem, a
quo etiam reuocari debet missio
facta nisi causa damni infecti.
- 77 Damni infecti causa celeritatem
desiderat.
- 78 Missio in possessionem ex primo de-
creto delegari non potest ab infe-
riori Principe secundum ius ciuile,
secus autem secundum ius ca-
nonicum.
- 79 Missionis in possessionem ex pri-
mo decreto plures sunt effectus, re-
missiue.
- 80 Missus in possessionem ex primo de-
creto, intra annum verus possessor
fit in actione reali reuocabiliter,
& post annum irrevocabiliter secu-
du communem legistarum.
- 81 Missus in possessionem ex primo de-
creto in actione reali, secundum
communem canonistarum non
fit, intra annum possessor, sed tan-
tum custos.
- 82 Missus in possessionem causa rei
seruande non possidet, sed tantum
detinet.
- 83 Actor missus in possessionem ex pri-

mo decreto in actione reali expellitur cum contumacia de possessione rei, ut reus eius de penationem amittat, & ipse actor ea potiri possit.

84 Missus in possessione ex primo decreto in actione personali non expellitur contumacia possessione rei, in qua fuit missus, quia non est denegator, sed tantum custos.

85 Missus in possessione ex primo decreto, tam in actione reali, quam personali expellitur reus a possessione rei secundum ius regium.

86 Missus in possessione, ex primo decreto in actione personali, non fit intra annum verus possessor, sed tantum est custos.

87 Missus in possessione ex primo decreto intra annum, non facit fructus suos, siue sit missus ex actione reali, siue personali.

88 Reo contumaci coparenti intra annum prestati expensas, & cautione tenetur actor qui missus fuit in possessionem ex primo decreto, in actione reali, constituitur possessionem rei cum fructibus perceptis.

89 Missus in possessione ex primo decreto in actione personali, tenetur coputare fructus preceptos in sortem principalem reo coparente intra annum, prestando expensas, & cautionem.

90 Missus in possessione ex primo decreto non potest intra annum intertare remedium possessorium, uti possidetis.

91 Actor missus in possessione ex primo decreto in actione reali verus

efficitur possessor intra annum, si reus fuit contumax post litem contestatam.

92 Missus in possessionem in actione reali, ex primo decreto verus efficitur possessor intra annum, si ob noxiam rei contumaciam missus sit in possessionem.

93 Missus in possessione ex secundo decreto, verus efficitur possessor, & dominus, quando bona erant debitoris, alias transcurrit in eum usucapiendi conditio.

94 Missus in possessionem ex secundo decreto, ita demum efficitur dominus, si per longum tempus usus ceperit.

95 Intellectus §. Iulianus l. si finita, ff. de damno infecto.

96 Missus in possessionem, ex secundo decreto, facit fructus suos.

97 Fructus ratione possessionis acquiruntur.

98 Actor missus in possessione ex secundo decreto efficitur reus, & reus contumax efficitur actor.

99 Missus in possessionem ex secundo decreto non tenetur reo respondere super possessionem, sed tantum sua per proprietate.

100 Missus in possessionem ex secundo decreto non tenetur respondere reo super proprietate in causa damni infecti, & in causa noxali, & de peculio.

101 Missus in possessione, ex secundo decreto potest facere, ut vendatur res debitoris in quarum possessionem fuit missus, ut ei satisfiat, & si minus debito valeant, quod reus

reus supplicat de alijs bonis.

102 Praxis, qua obseruatur in subin-
nando processum via primi, &
secundi decreti, Hispano sermo-
ne conscripta.

103 Petitio qua actor petit in foro
Ecclesiastico mitti in possessione
ex primo decreto, ob contumacia
rei, Hispano sermone concepta,
postquam libellus actionis iam erat
praesentatus.

104 Libellus, quod actor simul petit se
mitti in possessione ob contumaciam
rei, & proponi actione aduersus
eum in foro Ecclesiastico.

105 Praxis, quae obseruatur in foro Ec-
clesiastico postquam actor porrigit
libellum in quo petit se mitti in pos-
sessionem ob contumaciam rei.

106 Sententia, qua iudex pronuntiat
actore mittendum esse in possessione
non ex primo decreto, est interlocu-
toria, & non diffinitiva, unde ab
eoreuocari potest, si constiterit in
debitum petit.

107 Missio in possessione ex primo de-
creto non est reuocanda, nisi ita-
to eo qui rem detinet.

108 Appellari non potest a sententia,
qua iudex pronuntiat actore mitte-
dum esse in possessionem ex primo
decreto.

109 Sententia interlocutoria missionis
in possessionem ex primo decreto
Hispano sermone concepta.

110 Praxis, qua obseruatur postquam
iudex pronuntiat actore mitten-
dum esse in possessionem ex primo
decreto describitur.

Caput Vnicum.

Icet enim regula iuris
sit, quod nemo inuitus
agere, vel accusare com-
pellatur, vt in l. vnica,
C. vt nemo inuitus, &
in l. 4. tit. 2. p. 3. altera
tamē iuris regula est, qd
iudicium in inuitu reddatur, vt in l. inter
stipulante, §. 1. ff. de verborum obligatio.
& in l. colesentium, C. quomodo & qua
do iudex, & in cap. 2. de delictis cōtest. in 6.
ibi iudicium suscipiat omnino. Quae regu-
la ita componitur, quod prima in actore
locum habeat, qui compelli ad agendum
non debet, secunda vero procedat in reo,
qui compellendus est actori respondere,
secundum Alexandrum, numer. 5. & l. 1.
numer. 5. in dicta l. inter stipulante, §. 1.
quam compositionem testatur communē
esse Bologninum, numero 78. & Michael
Vircurus nu. 90 in l. si finita, §. Iulianus,
ff. de damno infecto, & ea probat lex 10.
titulo 3. par. 3. & ibi Gregor. Lupus in gl.
2. Oppositam tamen sententiam, imo prio-
rem regulam etiam in reo obtinere, tenet
Glos. in d. l. vnica, verbo, inuitus, & Glos. in
Authen. quiescel. C. quomodo & quan-
do iudex, verbo, locum, & ibi Bort. nu. 19.
& in dicto §. Iulianus, numer. 16. Augēda
in responso t. nu. 21. & communiter alij
secundum Bologninum, in dicto §. Iulian.
nu. 78. Quae tamen opiniones conueniri
possunt, nempe, quod prior intelligatur,
reum esse compellendum iudicium susci-
pere causatue, & conditionaliter, hoc est,
quod illud suscipiat, nisi maluerit pati
remediocotra eum a iure prodita, posterior
verò intelligatur, nempe, quod nō sit pra-
cisē, & omnino compellendus iudicium sus-
cipere, ita praedictas communes opinio-
nes adinuicem contrarias componunt Bo-
lognin. & Vircurus vbi sup. Vnde cū va-
rijs artibus rei conuerti subterfugerent iu-
dicia, & dilationibus vterentur, vt actores
ius suum consequi non possent, & ob id
se cōtumaciter absenterent, varia remedia
a iure Casareo & Pōtificio aduersus reū
contumacem prodita sunt, vt dolus, & ma-
litia eidem non patrocinarentur, & finis
libus citius imponeretur. Et ita contra
reum contumacem proceditur per reme-
dium secessationis, iuxta text. in c. 1. de 2.
de secessatione possell. & fruct. & in cap.
2. de

de dolo & contumacia, & etiam per remedium excommunicationis, ut in cap. 1. de iud. capitulum 1. cap. quoniam frequenter, §. in alijs, ut lite non contestata, excommunicatio enim est neruus Ecclesiasticæ discipline ad compellendo contumaces, ut in cap. certum est, 1. q. 3. & in Concilio Trid. sess. 25. de reformatione, cap. 3. quod remedium in tribunalibus Ecclesiasticis magis frequentatur. Sed hodie in dicto cap. 3. Concilij Tridentini, sess. 25. mandatur omnibus iudicibus Ecclesiasticis, quod in causis iudicialibus se abstant tam in procedendo, quam in definiendo à censuris Ecclesiasticis, quando excoctio realis, vel personalis fieri poterit, sed quod per multas pecuniarias procedat, siue per captionem pignorum, vel personarum, vel alia iuris remedia, & tunc demum ad censuras perveniant, quando supradicta fieri non possunt, & ita tutum non erit à remedio censurarum incipere, nisi alijs præcedentibus, alioquin causa ad supremum consiliū regium deferri posset, tum in derogatione Concilij Trid. & contra eius prohibitionē sit ex his que notavimus in ultimo præiudicio huius secundi tomij interposita pri^a appellatione à talibus censuris ad iudicem Ecclesiasticum superiorem: nam ad solos Ecclesiasticos cognitio huius rei pertinet, non vero ad secularēs, ut in dicto c. 3. Concilij Trid. dicitur. Sed si iudex cēsuras proferre noluierit de ferre appellationi, per viā violentiæ poterit negotium ad consiliū Regium deduci, de qua violentia consiliū Regium cognoscit, & ita est intelligendū quod paulo superius resoluim^{us}. Et si in excommunicatione reus persistat, si clericus fuerit, in excoctioem deruditur, si vero laic^{us} post cēsuras, per invocationem auxilij secularis iudicis seculari capitur, & si adhuc in suis cōtumacia perseveret, nec per supradicta remedia satis cōsultum sit ad optinendum poterit actor eligere vnum ex duobus remedijs, vel quod procedatur vsq^{ue} ad sententiam diffinitivam adversus cōtumacem, si liquet, vel liquere possit de causa, iuxta text. in l. cōsentaneum, C. quomodo & quando iudex, tex. in cap. quoniam frequenter, §. in alijs, ut lite non contestata, & in c. vnic^o, de eo qui mittitur in possessionem rei servandæ in l. §. Quod remedium de iure cōmuni procedat, quando reus fuit contumax, vel sit in contestata à iudice recedendo à contumacia, iuxta textū in d. l. cōsentaneum, sic intellectum à gl.

fin. ibi recepta communiter à Bartol. & alijs ibi, ex Boerio in repetitione dict. l. cōsentaneum, numero 44 & resolut glos. in cap. prout, verbi diffinitiva, de dolo & contumacia, quam dicit magistrum Panorm. ibid. num. 18. Et ita intelligi debet text. in d. §. in alijs, & reliqua iura mentionem faciētia de isto remedio, & ratio est, quia ante litem contestatam, nec ad receptionem testium, nec ad sententiam diffinitivam proceditur, ut in toto titulo, ut lite non contestata, & in propria specie expresse probat text. in cap. tuar, ut lite non contestata, & in l. quia absente, iuncta glos. 1. C. de procurat. & in cap. prout, de dolo & contumacia. Cui vero intellectui non obstat tex. in Authent. qui semel, C. quomodo & quando iudex, nam respondetur, illum textum loqui in actore contumace, adversus quem lite non contestata ad diffinitivam proceditur, secus autem est quando adversus reum contumacem proceditur, secundum glossam in dicta authentica, qui semel, verbo locum, & gloss. in dicto capitulo, causamque, verbo, ad domum, & glossa 3. in capitulo, quicunque, 11. questione 3. & communiter omnes ex Gregorio Lup. in l. 9. tit. 22. part. 3. verbo, Començado, & tradit Cuius in expositione novellarum, in novella 69. Cui interpretationi non obstat tex. in dicto capitulo quoniam frequenter, §. porro, & in cap. cum olim, de testibus, & in dicto capitulo vnic^o, de eo qui mittitur, in 6. quibus in locis ad sententiam diffinitivam lite non contestata proceditur adversus reum contumacem. Nam respondetur in prædictis iuribus illud specialiter inductum esse propter periculum fornicationis, & propter favorem libertatis, & propter periculum vacationis beneficii, ut colligitur ex d. §. porro, & tradit Dominicus in dicto c. vnic^o, dumer. 5. & Doctores in dictis iuribus, de iure autem regio in isto remedio proceditur adversus reum contumacem ante litem contestatam, iuxta text. in l. 1. titulo 1. lib. 4. recopil. & idem de stylo observatur in Gallia teste Boerio vbi sup. n. 33. & quando hoc remedium ab actore eligitur in eo proceditur forma qua in via ordinaria diximus in 1. parte huius secundi tomij. X. entonces el juez haze los autos con los estrados del auditorio, vel poterit actor eligere alterū remediū. l. §. ad primū & secundū decretum procedatur ad cōgendi cōtumacem, ut se representet & radio affectu

Secundæ partis secundi Tomi.

veniat responsurus, vt probatur in d.l. consentaneum, & in d.c. quoniam frequenter, §. in alijs, & in c. 1. de prout, contingit, de dolo & contumacia, & in tit. de eo qui mittitur in possessionem, & in l. 1. tit. 11. lib. 4. Recop. quod remedium iure regio appellatur, Assentamiento, vt in l. 1. & toto tit. 11. lib. 4. Recop. & in tit. 8. part. 3. & in l. 2. tit. 4. lib. 2. fori. Et est aduertendum, quod si actor elegerit vnum ex prædictis remedijs, & per illud non fuerit sibi satis consultum, poterit ad alterum redire, argu. text. in l. 1. §. quid ergo, ff. de inspicendo ventre, & docet Bart. in d.l. consentaneum, numer. 17. & Panor. in d.c. prout, numer. 10. & Decius conf. 460. numer. 9. vol. 2. etiam si procedatur aduersus minorem contumacem, vt in l. 3. tit. 11. lib. 4. Recop. Sed quia remedium missionis in possessionem ex 1. & 2. decreto difficilius est, ideo latius à nobis de eo agendum erit. Ad cuius facilitatem explicationem nonnulla erunt prænotanda: primo quibus modis accipitur decretum, quod duplex sit, & quid sit secundo quæ requirantur ad hoc vt perueniatur ad 1. & 2. decretum, tertio in quibus rebus & causis interponi possit: quarto quis possit missionem in possessionem ex 1. & 2. decreto facere: quinto quos effectus habet primum, & secundum decretum, sexto quæ sit forma & ordo fulminandi processum in primo & secundo decreto.

37 Ad primum deueniendi dicendum est, decretum varias acceptiones habere, vt resoluit Ias. in l. ne quicquam, §. vbi decretum, ff. de offi. pro consulis, & Vircurrus in d. §. Iulianus, nu. 29. & plures alij quos refert, & sequitur Did. Perez in l. 1. tit. 9. lib. 3. ordin. gloss. 1. in princ. in nostra tamen specie decretum sumitur pro iussu iudicis de mittendo aliquem in possessionem bonorum contumaciam rei, vt probatur in l. cum proponas, & in authen. ei qui, C. de bonis auctoritate iud. possid. & notat glo. in d.l. finita, §. si plures, verbo, Prius, & vtrouque DD. Et in hac acceptione decretum sumptum duplex est, nempe primum & secundum, iuxta text. in d.l. finita, §. Iulianus, quem ibi dicit vnicum Imolanus: licet si dare, 1. & 2. decretum, nullus tamen trahit, est in iure mentionem secundi decreti faciens præter §. Iulianus, vt notat etiam ibi Bologninus, numer. 8. & Vircurrus num. 28. Et omnia definitione gl. in d. §. si plures, verbo, prius, quam reprobande ibi Bar. & alij communiter, etiam cum de-

ferat Bologninus in d. §. Iulianus, numer. 32. cuius definitionem impugnatur ibi Vircurrus num. 37. omissa etiam alia definitione Bart. quam improbant Bologninus, & Vircurrus vbi supra, licet eam defendat Menoch. lib. 2. de arb. centu. 1. casu 6. num. 1. reiectisque alijs definitionibus traditis à Bolognino, & Vircurro vbi supra, exillimo aptiorem definitionem esse, quod primum decretum est primus iussus iudicis contra reum contumacem ad eius contumaciam compescendam in fauorem actoris, super missione in possessionem de liberate factus, secundum decretum est secundus iussus iudicis contra reum in priorem contumaciam perseverantem in fauorem actoris deliberate factus, vt verus fiat possessor. Quæ definitio colligitur ex Speculatore in Rubric de 1. & 2. decreto Salice to in dict. l. cum proponas, Maranta de ordine iudiciorum 6. part. memb. 2. num. 12. & Did. Perez in l. 1. tit. 9. lib. 3. ordin. in gloss. 1. quest. 3.

22 Ad secundum dicendum est, plura requiri ad deueniendum ad 1. & 2. decretum.

23 Primo enim requiritur ad interponendum 1. decretum, quod reus peremptorie fuerit citatus, & si non venerit, vel miserit, quod missio in possessionem contra eum fiat, vt tædio affectus veniat responsurus, iuxta textum in l. cum legati, ff. quibus ex causis in possessionem eatur, & in dicto cap. quoniam frequenter, §. in alijs, & glo. in dict. l. si finita §. si plures, verbo, Prius, receptam communiter ex Alexan. ibi, numer. 8. & Bolognino, vbi supr. num. 37. & Boerio in dict. l. consentaneum. 113. & idem firmat gloss. in capit. quoniam contra falsam, verbo, Dilaciones, de probat. & glo. in cap. 1. de milite vasa. qui contu. in vlt. feud. & probatur in l. præfenti, §. cum autem, C. de his qui ad eccles. confug. & ind. l. consentaneum, ibi tamen literis, vel vno peremptorio, & notat Didacus Perez in dict. l. 1. tit. 9. lib. 3. Ordin. quaestione 9. & Menochius lib. 2. de arbit. centu. 1. calu 6. num. 3. & citatio peremptoria dicitur, quando in citatione opponitur verbum. Peremptorie, vt in l. ad peremptorium, ff. de iudic. & idem est quando facta fuerunt tres citationes, vt in l. tres denunciationes, C. quo modo, & quando iudex, vel quando vnica pro tribus facta esset, secundum gloss. in dict. cap. quoniam contra falsam, verbo, Dilaciones, & ibi Panor. mit. & Gregorius Lupus in l. 1. tit. 8. part. 3. in gloss. verbo, No quæritur

querendo, & idem est, quando in ipsa citatione dicitur, quod aliter termino elapso iudex procedet in causa, secundum Bartol. receptum communiter in dicto §. Iulianus. Dicitur etiam alijs modis. peremptoria citatio, vt notat Didacus Perez vbi supra, columna mihi 1179. Nec huic veræ resolutioni obstat text. in l. & post editum, ff. de iudicijs, vbi probatur, aliam quartam citationem requiri post editum peremptorium, ergo videtur non sufficere citationem peremptoriam, sed post eam esse necessariam aliam citationem, nam respondetur, quod illud quod dicitur in dicta l. & post editum, intelligi debet ex veritate, non tamen ex necessitate, secundum glossam, ibi, verbo, debet. receptam à Bartol. ibi, num. 1. & ab alijs relictis per Boeriu in dicta l. consentaneum, num. 64. & eandem solutionem assignat glossa in cap. de illicita, verbo, peremptoria, 24. questione 3. Quæ tamen interpretatio corrupta literarum illius textus, quia verbum, debet, magis ad necessitatem, quam ad voluntatem refertur, vt notat Decius, & alij communiter in cap. in telleximus, de iudic. Quare text. in d. l. & post editum, aliter interpretantur Duarenus in lib. 1. disput. cap. 7. Antonius Costanus, & Concius in d. l. & post editum, & ita non obstat text. illæ prædictæ veræ opinioni, quæ habet post citationem peremptoriam ad interponendum primum decretum aliam nouam citationem necessariam non esse, à quæ veræ opinione difficile esset recedere, secundum Vcurrus in dicto §. Iulianus, num. 48. in fine. De æquitate tamen canonica plerumque in foro Ecclesiastico post peremptoriam citationem alia noua citatio fit, secundum Panormit. in cap. cum dilecti, num. 18. de dolo, & contra iur. & Angulium Beroniu in dicto capitulo, quoniam contra falsam, num. 143. Non etiam supradictæ veræ solutioni obstat text. in l. 2. §. quomodo, & quando iudex vbi probatur, quod cessante peremptoria citatione ad sententiam id est, ad decretum peruenitur, ergo videtur, necessariam non esse peremptoriæ citationem ad interponendum primum decretum. Nam respondetur, quod in duobus primis solutionibus, glossa, verbo, editi, quia diminutionem continent, & illum textum restringunt, omnia glossa alia interpretatione Decij in cap. consilium, nu. 10. de offic. deleg. quam sibi inquam vocum vendicat Vcurrus in dicto §. Iulianus, n.

53. quia multum restringit illum textum generaliter loquentem in quacunque causa tam plenaria, quam summaria. Reiecta, quæ alia solutione Decij vbi supra, quam sibi tanquam nouam ascribit Bologninus in dicto §. Iulianus, num. 60. & eam optime impugnat Vcurrus vbi sup. num. 51. Existimo melius dicendum esse cum glossa, in dicta l. 2. verbo, editi, in fine, scilicet, quod textus ille loquitur quando ipsemet iudex monuit reum, vt ad se veniat, quæ monitio à iudice facta vim peremptoriæ habet. Quam interpretationem communiter receptam esse testantur Panormit. num. 2. in cap. quoniam Abbas, de offi. deleg. Bologninus nu. 8. & Vcurrus num. 48. in d. §. Iulianus, & eandem interpretationem assignat glossa in dicta l. & post editum, verbo, debet, & glossa in c. consilium, ver. terminauit, tametsi eam refutet Bolog. vbi sup. n. 59. per plura fundamenta, quibus satisfacere poteris ex notatis à Decio in d. 4. c. consilium, & Vcurrus vbi sup. nu. 49. Ex qua veræ resolutione nouè intelligens textum in cap. fin. de eo qui mittitur in possessionem, ibi, post citationis editum, scilicet, quod text. ille probat, quod si ante citationem reus abfuerit, non habet locum missio in possessionem, ex i. decreto, nam certi iuris est necessariam esse citationem peremptoriam ad interponendum primum decretum, vt supra resoluiimus, & ita non est necessaria suppletio glossæ ad illud textum, nec alia interpretationes Panormitani, ibi. Cui intellectui non obstat textus in lignotare, C. de restitutione miltitum, nam respondetur ibi citationem præcessisse, saltem ad domum, quia absens inueniri non poterat, vt notat Panormitanus in cap. causamque, num. 6. de dolo, & contumacia. Ceterum in foro seculari, de iure huius regni ad primum decretum necessaria non est peremptoria citatio, sed sufficit vnica citatio, nempe, quod reus citatus sit in causa principalis, vt ad libellum respondet iuxta textum in l. 1. tit. 1. lib. 4. de copulationis, per quem textum subleuata sunt verba illa, quæ olim apponebantur in lege 1. titulo 9. lib. 3. ordinamenti ibi, por tres emplazamientos. Et iuxta predictam legem Recompilationis intelligi debet lex 108. tit. 18. par. 3. & per eandem legem comprehenditur opinio Bolognini in dicto §. Iulianus, num. 45. allentis ad primum decretum nullam citationem necessariam esse, sed sufficere citationem perempto-

Secundæ partis Tomi secundî.

- nam in causa principali factam. Quæ citatio peremptoria ad deveniendum ad i. decretum fieri debet de iure communi, in persona rei, si inveniiri possit, alias si non inveniiretur, nec certum esset procuratorem dimisisse, sufficeret citationem ad domum rei fieri, secundum glossam in capitul. causamque verbo, Ad domum, de dolo, & contumacia, & ibi Antonium de Butrio, numero 7 & Panormitan. numer. 121 per text. in capit. venerabilis, de dolo, & contumacia, & in capit. finalis, de eo qui mittitur in possessionem, cuius gloss. opinio nem communem esse testatur Alexander in l. 4. §. prætor sit, nume. 2. de damno infecto, quamvis Innocentius, & Panormitan. in dict. capit. fin. in dist. in aliter habent, prædictam citationem sufficeret ad domum rei fieri, per text. in l. scire etiam, §. qui autem, ff. de accusationibus tutorum, ubi dicitur citationem fieri debere in faciem, vel ad domum rei, ergo videtur sufficere, si ad domum rei fiat, quamvis reus inveniiri possit, cum in alternatiis alterum adimplere sufficiat, ut in cap. in alternatiis, de regulis iuris in 6. Sed sustinendo prædictam communem opinionem dicendum est, quod opinio Innocentij, & Panormitan. non suffragatur text. in dicta l. scire etiam, §. qui autem: nam alternatiua istius text. potius est ordinis, quam electio nis, & ita quod sensus istius text. sit, quod citatio primo fieri debeat in persona, si inveniiri possit, alioquin ad domum fieri debeat, secundum communiter omnes, ex Panormitan. in dict. cap. causamque Cardinal. & Doctor. in Clementina 1. nota. 10. de foro competentis, Tiraqueus de viroq; retracta, tit. 2. §. 6. gloss. 2. num. 44. Tamen Gregorius Lupatius in l. 3. titulo 8. par. 3. iusti gloss. 7. in fine, receptus à Didaco Perez in dict. l. 1. tit. 9. lib. 3. ordinamenti, colum. na 1122: prædictas opiniones in hunc modum componit, scilicet, quod opinio Innocentij, & Panormit. procedat in missione in possessionem, ex i. decreto, nam cum modici præiudicii sit, sufficere si citatio ad domum fiat, ceterum opinio communis, procedat in missione in possessionem, ex i. decreto, vel quando procedendum esset in negotio usq; ad sententiam diffinitivam. In foro tamen seculari de iure regio ad interponendum i. decretum requiritur, quod illa vicia citatio, quæ in causa principali fieri debet in persona ipsius rei fiat, per text. in dict. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recop. Secundo ad interponendum primum decretum requiritur, quod actor compareat in termino citationis coram iudice incursans contumaciam rei, alias contumax non reputabitur, argu. text. in l. properandum, §. & si quide, C. de iudi. & in specie firmat Bart. num. 9. receptus ab Alex. nu. 24. & ab alijs communiter, & Bolognino num. 71. in d. §. Iulianus. Quinimo debet licentiatu actor à iudice recedere, secundum Barto. num. 10. Alex. nu. 25. d. §. Iulianus, & ita in praxi observatur in quocunq; tribunali. Tercio ad primum decretum requiritur, quod post illam peremptoriam citationem offeratur ab actore libellus in causa principali, nec necesse est libellum præcedere citationem, vel tenorem eius in citatione inseri, secundum Alexand. in d. §. Iulianus, nume. 20. receptum à Didaco Perez in dicto lib. 1. tit. 9. lib. 3. ordinamenti, colum. 1122: quæ sione 1. nec etiam necesse est, post prædictam citationem, & libelli oblationem in causa principali alium libellum offerri, in quo debitor petat se mitti in possessionem ex primo decreto, secundum Barto. numer. 20. & alios communiter ex Bolog. num. 89. in dict. §. Iulianus. Quod verum est, si de libello solemniter in scriptis intelligimus, tamen aliquis petitio fieri debet à notario in actis redacta, qua actor petat se in possessionem mitti ex primo decreto, secundum Imolam in dicta l. si finita, §. si plures, & Alexand. in l. 1. ff. de eden. do, & in dict. §. Iulianus, nume. 36. & pro hac opinione facit text. in l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopilat. ibi Ysidore. Quarto requiritur, quod quantitas pro qua petatur primum decretum excedat summam sexcentorum marapedinorum, nam pro minori summa peti non potest, sed proceditur per captionem pignorum, ut probat text. in l. 1. tit. 8. lib. 1. Recopilat. Ultimo requiritur, ad primum decretum, quod præcedat semiplena cognitio de debito, vel summa, quod actor præstet iuramentum de ealumnis antequam in possessionem mittatur secundum gloss. in dicto capitulo quoniam frequenter, §. in alijs verbo, Summatim, receptam à Panormitan. ibi num. 41. & probatur in l. 2. tit. 8. par. 1. Quod iuramentum ab actore præstandum erit in ipsa missione ante quam mittatur in possessionem, etiam si prius in libello cause principalis illud præstasset, secundum Cinum in l. cum præponas, C. de bonis auctorit. iudi. possid. Panormitan. in dict. §. in alijs, nu. 31. &

41. Et ratio est, quia missio illa noua instantia videtur distincta ab instantia causae principalis, causa principalis iure actionis expellitur, vero missio in possessionem iudicis officio nobili, vt resoluti lason, in l. i. iudicis cauere, num. 1. o. ff. de iurif. omnium iudicium. Et in hoc iuramentum de calumnia in ipsa missione praestitum sufficit ad totam causam principalem, si antea praestitum non erat, docet glossa in d. cap. quoniam frequenter, §. in alijs, verbo, summam, recepta à Panorm. ibi, numer. 3. in fine, praecedentibus supradictis iudex profert sententiam interlocutoria, qua pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem rei petita, si actione reali actum esset, si vero actione personali actor ageret, mitti deberet in possessionem bonorum debitoris pro modo, & quantitate debiti, iuxta textum in authent. ei qui, C. de bonis auctoritate iudicis possid. & in d. capitulo, quoniam frequenter, §. in alijs, & in l. 2. titulo 8. part. 5. & in l. 1. titulo 12. libro 4. recopil. Quamuis olim agens actione personali intendens erit in possessione omnium bonorum debitoris, vt probatur in l. 1. ff. quibus ex causis in possess. eatur. Quae missio primo fieri debet in bonis mobilibus, & ceteris deficientibus in immobilibus, & in eorum defectu in iuribus, actionibus, & nominibus debitoris, argum. tx. in l. d. Paulo, §. in venditione, ff. de re iudic. & hunc ordinem preferbit text. iuncta glossa ibi, verbo, immobilium, in d. c. quoniam frequenter, §. in alijs, & in l. 2. titulo 8. part. 3. & l. 1. tit. 12. libro 4. Recop. & Aue. dicto primo & secundo decreto, 3. parte, nume. 12. & nos infra latius dicemus in 3. praenotatione. Quae missio in possessionem ex 1. decreto cessaret, si reus coram iudice compareret, & expensas reficeret, & praestaret sufficientem cautionem de stando, & parendo, recuperaret enim tunc possessionem simul cum fructibus illius rei, in qua fuerat nullus actor, vt probat text. in d. capitulo, quoniam frequenter, §. in alijs, & ibi glossa, verbo, cautione, text. in cap. 1. & 2. de eo qui mittitur in possess. & tradunt Doctores in dicto §. Iulianus, & probatur in l. 6. tit. 8. par. 3. quae comparitionem, solutionem expensarum, & satisfactionem reus tenetur facere intra terminum vnius anni à die missionis connumerandum, vt in l. 6. quis emptionis, §. penult. C. de praescriptione triginta, vel qua-

draginta annorum, & in cap. 7. caput. contingit, de dolo & contumacia, & in cap. 1. & 2. de eo qui mittitur in possessionem, vel verius intra terminum à iudice suo arbitrio praefixum, potest enim iudex arbitrari de iure communi, intra quem terminum reus comparere debet ad praestandam cautionem, & expensas, & ad recuperandam possessionem, vt cum communi resoluti Didacus Perez in dicta l. 1. titulo 9. lib. 3. ordin. glossa 1. q. 20. versic. sed hodie, & Menoch. lib. 2. de arbitrarijs, centuria 2. casu 6. numer. 13. De iure tamen Regio in foro seculari reus tenetur comparere intra vnum mensem cum expensis, & cautione quando actor fuit missus ex actione personalis: quando vero fuit actor missus in possessionem ex actione reali, reus comparere debet intra duos, iuxta textum in l. 1. titulo 11. libro quarto Recopilationis, quem etiam terminum vnius mēis, vel duorum mensium, à iure Regio praescriptum reus ad recuperandam possessionem, iudex ex causa breuiare, & prorogare poterit, argum. ex l. 1. in capitulo cum venissent, de eo qui mittitur in possessionem, iuncta l. à quo fundus, ff. de damno infecto, & notat Gregorius in Clementina septe, quastione 8. de verborum significatione, & Romanus in singulari 49. Pro qua vera opinione facit, quod iudex ex causa breuiare, & prorogare potest omnes dilationes à iure praescriptas, etiam sine ministerio iudicis, secundum Panormitem, Felinū, & Decium, num. 13. in cap. cum sit Romana, de appellatio. Alexandrū num. 5. in fine, & Vincentium num. 27. in l. 2. ff. de re iudicata, ceteri contrarium tenent Didacus Perez in loco proxime citato. Nec supra dictae resolutioni obstat textus in dicto capitulo, cum venissent, de eo qui mittitur, ubi reus comparens intra annum, & cautionem praestans absque solutione expensarum possessionem recuperat, ergo videtur necessum non esse, quod cautionem, & solutionem expensarum simul praestet: nam respondetur, quod ibi reus negabat se contumacem fuisse, asserens iussu per appellationem à iudicio recessisse. Ac ideo cum à principio non constaret de legitimitate appellationis, praestita cautione de stando, & parendo, & dilata solutione expensarum in eventum probationis contumaciae, vel non contumaciae, reus recuperat possessionem, si vero à principio constaret de illegitimitate appellationis reus comparens te-

Primæ partis Tomi secundi.

neretur præstare cautionem, & expensas etiam si ab actore non peterentur, secundum Alex. num. 76. & Bolog. num. 172. in dicto §. Iulianus. Ceterum si à principio cõstaret de legitimatate appellationis reus neutrum facere deberet, sed recuperare posset suam possessionem, cum missio in possessionem post legitimam appellationem nulla esset, sed veniret revocanda per viam attentatorum, ut in capitul. non solum, de appellat. in 6. & facit text. in capit. 1. de sententia excommunicationis, libr. 6. Sed si reus ultra terminum à iure, vel à iudice præfixum non comparuerit præstans cautionem, & expensas iudex tunc procedere poterit ad missionem in possessionem ex secundo decreto ad quam plura requiritur. Primo enim requiritur, quod reus iterum citetur, sicut ad primum decretum citatus fuit secundum glo. in dict. l. si finita, §. si plures, verbo, prius, cõmuniter receptam ex Alexand. num. 72. & Vicuro num. 73. in dict. §. Iulianus. De iure tamen regio, & in foro seculari hæc secunda citatio necessaria non est, ut colligitur ex dict. l. 1. tit. 1. libr. 4. Recopilat. Secundo requiritur ad interponendum secundum decretum, quod reus latitet, iuxta text. in l. Fulcinius, ff. quibus ex causis in possessionem. Tercio requiritur, quod præcedat cognitio semiplena de debito secundum Bartolum in dict. §. Iulianus, nu. 36. cõmuniter receptam ex Vicuro ibi col. 103. de iure tamen regio, & in foro seculari ista cognitio necessaria non est, quia ipsa iuxta lex hanc missionem ex secundo decreto facit, ut constat ex dict. l. 1. tit. 1. libr. 4. Recopilat. Quarto requiritur, quod elapsus sit terminus à iure vel à iudice præscriptus ad interponendum hoc secundum decretum, quibus requisitis præcedentibus iudex profert sententiam, qua pronunciat actorem mittendum esse in possessionem ex secundo decreto, ut efficitur verus possessor, & post longum tempore dominium acquirere, iuxta text. in l. pratoris, & in dicta l. si finita, §. Iulianus, ff. de damno infecto, & in dicto capitulo quoniam frequenter, §. in alijs, & in capit. 1. cum alijs, de eo qui mittitur, & in l. 1. tit. 1. libr. 4. Recopilationis. Est tamen advertendum, quod in actione reali non est locus missio ni in possessionem, ex 1. decreto, nam per solum lapsum termini vnius anni à iure cõcessi missus, ex 2. decreto efficitur verus possessor, sed tantum in actione personali

secundum gloss. in dict. §. Iulianus, & communiter omnes, quod verum est quando in actione reali actor peteret, post annum mitti in possessionem ex secundo decreto: ut verus efficeretur possessor. Tamen ad maiorem interponi, vel ad hunc effectum, ut iudex præstinet certum terminum reo contumaci intra quem egere debeat de proprietate realias imponat ei perpetuum silētium super illare, vel ad hunc effectum, ut efficiatur verus possessor ante lapsum anni, quando à iudice terminus vnius anni fuit restrictus, ut intra illum reus debet comparere cum expensis, & cautione, secundum Panorm. in dict. §. in alijs, num. 42. & 43. & Bolog. in d. §. Iulianus, col. 73. ubi testantur hanc esse cõmunem opinionem. De iure tamen regio, & in foro seculari elapso vno mense in actione personali, & duobus mensibus in actione reali sine interpositione 2. decreti, missus ex 1. decreto statim efficitur verus possessor, iuxta text. in l. 6. tit. 8. part. 3. & in l. 1. tit. 1. libr. 4. recopilat. Ad tertium deveniendo dicendum est missionem in possessionem fieri posse, si agatur actione reali in re petita, ut in toto titulo de eo qui mittitur in possessionem, & in dict. capit. quoniam frequenter, §. in alijs, & in dict. l. si finita, §. Iulianus, & in l. 1. tit. 8. part. 2. & in l. 1. tit. 1. libr. 4. Recopilat. Si verò agatur actione personali, in omnibus bonis debitoris fieri potest, dum modo primo fiat in mobilibus, & eis deficientibus in immobilibus iuribus actionibus, & nominibus debitorum, argumeto text. in l. 2. Diuo Pio, §. in venditione & ibi cõmuniter omnes, ff. de re iudicata, text. iuncta gloss. in dict. capi. quoniam frequenter, §. in alijs, verb. immobilium, & notat Gregor. Lup. in dict. 1. verbo, Et tantos bienes, quinimo etiam in actione hypothecaria, secundum Alexand. & l. 1. nu. 24. in l. 3. §. ff. de acquirenda possessione, & Menochium in consil. 104. numer. 71. Præterea missio fit in feruis, vasallis, & in bonis alienari prohibitis in vita possessoris, nam successor prae dicta missio non nocebit, ut cum Bald. Saliceto, & Gregor. Lopez. tenet Didacus Perez in dicta l. 1. tit. 9. libr. 3. ordin. in gloss. 1. questione 26. in beneficio tamen ecclesiastico non est locus missioni in possessionem, ex primo, & 2. decreto, ut in cap. vnicò de eo qui mittitur in possessionem, libr. 6. & notant

notant communiter DD. Et inter alias rationes huius prohibitionis illa potissima est ne detur vitiosus ingressus cum absque titulo, & canonice institutione beneficiū obtineri non possit, vt in cap. 1. de regulis iur. lib. 6. & in capit. ex frequentibus, de institutionibus, sed missio in possessione, ex 1. vel 2. decreto non est titulus beneficiālis, nec canonicus: nam titulus beneficiālis sunt perpetui, vt in capit. praecepta, 36. distinct. & in cap. sanctorum, 70. distinct. & in cap. 1. de capellis monachorum in 6. & notat Panormitanus in capit. si constituitur, de accusationibus, Gomezius de expectatiui, num. 94. & Casadorus in decisione 12. de praebeendis, num. 3. missio autem ex primo decreto Annalis est, iuxta text. in cap. contingit, de dolo & contumacia, & in dict. capi. quoniam frequenter, & in alijs, ergo in beneficiālibus non habebit locum missio ex primo decreto. Cui resolutioni ob stare videtur, quod eadem ratione in rebus profanis non esset locus missioni in possessionem, ex primo decreto, cum absque titulo haberi non possint, vt in l. nullo, C. de reuendicatione, & in l. fin. C. vnde vi, nec sit satis si respondeatur in rebus profanis auctoritatem iudicis loco tituli haberi, iuxta text. in l. iuste possidet, & ibi communiter DD. ff. de acquirenda possessione: nam idem videtur dicendum esse in beneficiālibus, quod auctoritas iudicis excuset, iuxta textum in capit. cum dilectus, in fine, de electione, & gloss. in cap. 1. verbo, repellendi, de concessione praebeendae, afferentem sententiam iudicis, in beneficiālibus transire in auctoritatem rei iudicatae, quam dicit communiter receptam Couarruias in 4. decretalium, 2. par. §. 2. num. 4. Quare pro resolutione huius difficultatis dicendum est, quod in rebus profanis ius, & dominium eorū sua natura regulariter non acquiruntur, nisi per traditionem, & acquisitionem possessionis, vt in l. nunquam nuda traditio, ff. de acquirendo rerum dominio, & in l. traditionibus, C. de pactis, nam cum ab initio omnia bona essent communia dominium eorum non acquirebatur, nisi per apprehensionem rei, vt in l. 1. ff. de acquirenda possessione, & in §. singulorum, instituta, de rerum diuisione. Ceterum in beneficiālibus secus est, quia ius, & dominium eorum non acquiritur ex sola possessione, & traditione, sed ita ab initio a Christo sunt instituta, vt fidelissime a suis vica-

68 carijs, & praelatis dispensarentur, iuxta illud Luc. cap. 12. Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, &c. Idcirco ex sola canonica institutione & prouisione praetorum beneficia acquiruntur, & non ex sola possessione. Quo fit auctoritatem iudicis de mittendo quem in possessionem ex primo decreto in beneficiālibus non excusare, nec titulum canonicum tribuere cum titulus beneficiālis perpetuus debeat esse, vt supra diximus, & haec est vera ratio, glossae fin. in capite contingit, de dolo & contumacia, in versicul. sed nunquid, in qua tantopere laborant DD. vt videre est per Felinum in capit. sicut, num. 31. de re iudicata. Solum in titulo de beneficio, 3. part. quaest. 2. Cosmam de pacificis possessoribus, verbo, Triennium, & Gomezium in regula de triennali pos. quaest. 26. Quae vera resolutio nedum locum habet in beneficijs obtinendis, verum etiam in iam obtentis, in quibus non erit locus missioni in possessionem ex 1. decreto secundum gloss. in dict. capit. vnic. verbo, obtinendis, receptam communiter ex Panormitano in dict. cap. contingit, num. 16. & Perusino in dict. capi. vnic. nu. 4. Tametsi praedicta gloss. in fine dicat literam illius text. in contrarium facere, & quamuis Panormit. vbi supra contra communem tenent, cuius fundamentis faciendum erit ex notatis per Perusino. vbi supra. Quia imo nec fructibus beneficij missio in possessionem, ex 1. decreto fieri potest cum fructus sint accessorij ad beneficium, vt in capit. fin. de rescript. l. 6. & ita sequi debent naturam sui principalis, vt in cap. accessorij, de regul. iur. lib. 6. Praterea facit, quia in percipiendis fructibus potius attenditur ad ius corporis ex quo percipiuntur quā ad ius seminis, vt probat text. in l. qui scit, Galieno, ff. de viur. & in specie ita firmit Dominicus, num. 7. Perusino numer. 1. & alij communiter in dict. capit. vnic. quod verū est, & procedit in fructibus beneficij pendentibus, at vero in fructibus separatis, & perceptis missio, ex 1. decreto fieri potest, quia tunc considerantur, vt proprietates, argument. text. in l. fin. §. penult. ff. qua in fraud. credit. ita etiam in proprietate Ecclesiae missio fit, vt in capit. vnde eo qui mittitur in poss. scit etiam quia in fructibus beneficij perceptis executio sententiae fit, vt probatur in cap. peruenit, de fidei iussuribus, & notant ibi Panormit. num. 12. & Barba, num. 13. Praterea si fructus beneficij

Secundæ partis Tomi secundi.

- percepti causa custodia assignantur economico, vt in cap. cum vos, de offic. ordina.
- 75 & facit text. Concil. Trident. sessio. 23. de reformatione, cap. 1. in fin. & in specie, ita firman, & prædictam opinionem intelligunt Speculator in titulo de 1. decreto, §. restat, num. 9. & Bald. in dict. cap. contingit, num. 28.
- 76 Ad quartum dicendum est 1. & 2. decretum interponi debere per iudicem merum, vel mixtum imperium habentem, vt probatur in l. i. ubere cauere, ff. de iurisdic. omnium iudic. vbi hanc testatur communem opinionem, Orosio, num. 7. & ab eodem iudice habenti merum, vel mixtum imperium prædicta missio reuocari debet iuxta text. in l. 4. §. si forte, ff. de damno infecto. & ibi notant Alexand. & Angel. & Paul. in l. i. ubere cauere, quod verum est, nisi in causa damni infecti, quæ celeritatem desiderat, iuxta text. in dict. l. 4. §. 1. & nota Didac. Perez in d. l. 1. tit. 9. libr. 3. ordin. gloss. 1. quæst. 4. ex qua resolutione videtur cognitionem de mittendo in possess. ex 1. decreto delegari non posse ab inferiori Principe cum ea quæ sunt meri, vel mixti imperij non delegentur, vt in l. 1. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. & ibi Oroscio, num. 4. cuius tamen contrarium probari videtur in l. cognitio. §. vt possessio bonorum, ff. de offi. eius, quam difficultatem soluit Ias. in dict. l. i. ubere, numer. 7. 20. & 22. & Oroscio, num. 4. & 7. At verò de iure canonico omnes causas meri, & mixti imperij delegabiles esse resolumus in principio 3. præludij huius 2. tom. & ita in foro ecclesiastico missio ex 1. & 2. decreto delegari poterit à quocunque iudice ecclesiastico merum vel mixtum imperium habente.
- 79 Ad quintum deuenièdo dicendum est, quod effectus 1. decreti plures sunt, quos congerit Guido Papa in tit. de 1. & 2. decreto, num. 17. Vt recurrit in dicta l. si finit, §. Iulianus à numer. 256. & Alciat. in sua practica fol. 62. col. 1. inter quos ille præcipuus est, quod missus in possessione ex 1. decreto in actione reali intra annum efficitur verus possessor, iuxta text. in l. si quis emptionis, C. de præscript. 30. & 40. annorum, dum ibi Imperator videtur illis verbis (prior possessor) quibus indicat secundum missum in possessionem in detrimentum primi possessoris verum effici possessorē, cum prior supponat secundum eiusdem conditionis, primus enim præsup-
- ponit secundum, vt in cap. Ioseph de verbor. signifi. ad idem est text. in l. à quo, ff. de damno infecto, quem ad hanc opinionem citant glo. in dict. l. si quis emptionis, §. sed & si quis, verb. possessor, facit etiam text. in l. consentaneum, C. quomodo & quando iudex, & text. in cap. pastoralis, §. præterea, de offic. ordin. ibi (recuperare potest possessionem amissam) quam opinionem probat glo. verb. possessor, in dict. l. si quis emptionis, §. sed si quis, & Bart. in d. §. Iulianus, num. 49. & communem, & veram esse testatur Alexand. numer. 11. Ios. num. 20. in l. 3. §. genera, ff. de acquir. possess. Deci. in cap. consultationibus, nu. 11. de offic. deleg. Negusanc. in tit. de pignoribus, 3. par. memb. 2. nu. 6. vers. 6. quid asserentes nullum in possessionem actione reali intra annum effici possessorē regocabilem tamē, post annum vero irrevocabilem, quam opinionem communem le gillarum esse firman Vireurus, numero 222. & Bolog. numer. 181. in dict. §. Iulianus. Oppositam tamen sententiam, immo nullum in possessione, ex 1. decreto actione reali intra annum non effici verum possessorē, sed tantum custodem, probat text. in cap. 1. in cap. cum venissent, de eo qui mittit, in possess. vbi dicitur, quod qui ex 1. decreto mittitur in possessionem actione reali causa custodia, & rei seruandæ missus censetur: sed qui causa rei seruandæ missus est in possessionem non possidet, sed tantum detinet, iuxta text. in l. si duo, §. creditores, ff. vt possidetis, & in l. cum lega. ff. quib. ex causis in possess. ergo non est verus possessor. eandē opinionem probat text. in d. c. quoniam frequenter, §. in alijs, dum equiparat missionē factā actione reali, & missionē factā actione personali, sed missus actione personali intra annum non est possessor, sed tantū custos, vt statim dicemus: ergo nec missus actione reali. Probat etiam text. ille in d. §. in alijs prædictam opinionē dū dicit missum in possessione actione reali post annum effici verum possessorē: ergo intra annum non est possessor, quod idem probat text. in cap. contingit, de dolo, & contumacia, & hanc opinionem tenent gloss. Canonistarum Pannormita. & reliqui Canonistæ communiter secundum Vireur. in dicto §. Iulianus, num. 223. quam ipse ibi sequitur: eandem probat Bolog. ibi numer. 181. Didac. Pet. in l. vnica, titulo 9. libr. 3. ordin. in gloss. 2. Iacob. Menoch. in tract. de retinenda pos-
- sels. re-

33 *ges. remed. 3. numer. 1. 12. & Jacob. Cuiaci. lib. 9. observationum. capite 32. & 33. & lxxvltima opinio. comprobatur de iure Regio. per text. in l. 2. tit. 8. par. 3. ibi: En tenencia. vbi Gregor. Lup. eam sequitur. & per text. in l. 1. tit. 1. r. lib. 4. reeopit. Et sustinendo hanc vltimam opinionem tanquam comuniorē fundamentis pro priorī opinione Legistarum adductis satis facies ex traditis per Menoch. in dicto tractat. de retinen. posses. remed. 3. num. 2. 1. 1. & 2. 1. 2. Expellit tamen actor reum contumacem de possessione rei. vt reus detentationem eius amittat. & actor ea potiri possit secundum glof. verb. tradia. in dict. §. in alijs. & ibi Panormitan. num. 2. 4. At verò missus ex actione personali non expellit contumacem à possessione rei. in qua fuit missus. quia non est detentator. sed tantum custos. secundum d. glof. & Panor. ibi. de iure autē regio. & in foro seculari actor missus tā actione reali. quā personali expellit reū à possessione rei. & auferitur de manu eius. & traditur actori. vt colligitur ex verbis dicta l. 1. tit. 1. lib. 4. reeopit. ibi: Que sea puesto el mandador en tenencia de tantos bienes. &c. & hanc differentiam inter ius comūne. & regū agnoscat Aucend. in tit. de r. & 2. decreto 3. part. num. 5.*

86 *Ceterum missus in possessionem. ex 1. decreto actione personali. absque controuersia dicendum est. quod. intra annum non est possessor. sed tantum custos. vt probat text. in l. 3. §. fin. ff. de acquir. posses. & in l. si duo. §. eredit. res. ff. vt possidetis. & in l. cum legati. ff. quib. ex causis posses. & huius conclusionis rationem assignat Menochius in dicto remed. 3. à num. 168. Ex qua vera resolutione consequitur missum in possessionē ex 1. decreto. siue actione reali. siue personali intra annum non facere fructus suos illo. um bonorum. in quibus fuit missus: quia fructus ratione possessionis acquiruntur. vt in §. si quis à non domino. in l. i. de rerum diuisione. & in capit. consultationibus. de iure patronat. quam tamen possessionem missus non habet. Quo circa reo comparenti intra annū prestandi expensas. & cautionem de stando. & parēdo actor missus actione reali tenebitur possessionem rei cum fructibus perceptis restituere. missus verò actione personali tenebitur cōputare fructus perceptos in sortem principalem. 2. glof. in dicto cap. quoniam frequēter. §. in alijs. verbo. T. ad affectus. glof. fin. in cap. contin-*

90 *git. & ibi Panorm. num. 16. de dolo & contumacia. Bolog. in dict. §. Iulian. num. 194. & Felin in cap. consultationibus. col. 4. de offi. deleg. & comprobatur ex l. fin. tit. 8. part. 7. Secundo consequitur. missum in possessionem. ex 1. decreto intra annum non posse intentare remedium possessionis. vt possidetis. vt resoluit Menoch. dicto remed. 3. à num. 208. & plures alios effectus huius inuestigationis an missus in possessionem intra annū sit possessor. nec ne congerit Alexand. in dict. l. 3. §. fin. ff. de acquir. posses. Supradictam tamen veram resolutionem limitabis. quando post litem contestatam reus contumax esset. & actor actione reali ex 1. decreto in possessionem missus esset. nam tunc verus possessor intra annum efficeretur. iuxta text. in dict. cap. consentaneum. sic intellectum à communi Canonistarum. & Legistarum. vt resoluit Menoch. in dict. remed. 3. num. 2. 17. vbi num. 2. 18. idem esse resoluit. quando post litem quasi contestatam hoc contingeret. per text. in dict. cap. quoniam frequēter. §. in alijs. quamuis Bolog. nu. 184. & 185. & Viccurus. num. 2. 25. in dict. §. Iulia. hanc limitationem improbet. Secundo prædictam resolutionem limitabis quādo actor missus esset in possessionē actione reali ob nimiam contumaciam rei. nam tunc intra annum verus possessor esset. iuxta text. in l. Fulcinius. §. fin. ff. quib. ex causis in posses. eatur. qui text. ita intelligitur. 2. communiter omnes. ex Zafio ibi. & Viccurus in dict. §. Iulia. num. 2. 14. & Menoch. in dict. remed. 3. num. 186. quidquid aliter text. illum intelligat Bolog. in dicto §. Iulia. num. 171. cuius intellectum refutat ibi Viccurus. num. 2. 15. & 2. 16. Limitabis denique supradictam resolutionem. vt per Menoch. in dict. remed. 3. num. 177. Effectus autē 2. decreti plures sunt inter quos ille potissimus est. quod missus in possessionem ex 2. decreto efficitur verus possessor. & dominus quando bona erant debitoris. alia transferuntur in eum vfucapiendi conditio. 1. glof. verb. Capere. & ibi DD. commu. in l. pratoris. ff. de dam. infect. gl. & DD. commu. ex Bolog. ibi num. 19. & Viccurus nu. 28. in dict. §. Iulia. & commu. DD. in l. 3. §. fin. de acquir. posses. & hanc opinionem testantur communem Didac. Perez in dict. l. vnic. tit. 9. lib. 3. ord. glo. 1. quæst. 27. ve. si. 2. effectus. Bologne. in l. 1. num. 149. ff. de acquir. posses. quam tamen communem opinionem neruose impug-*

Secundæ partis secundi Tomi.

nant Vnde in *l. si quis*. *§. Iulian.* & *Ioanna*
Bap. var. q. lib. 1. cap. 37. contententes
 nullum in possessionem, ex 2. decreto nō
 efficitur dominum em bonorū ipsius debi
 toris, quare omīssa interpretatione Viret
 ri in dict. *§. Iulian.* ad text. in *l. si de fund.*
 dotat. & in *l. pratoris*, & in *l. si finit.* *§. Iu*
lia. ff. de donat. in *l. si in l. 3. §. fin. ff. de acqui*
pos. & in l. si de fidei. ff. de com. diuid. qui
 bus iuribus probari videbatur supradicta
 communis opinio, omīssa etiam ad prædi
 cta iura alia interpretatione Conani lib. 1.
 commentarij. c. 6. Cuius in *l. si de vfu*
cap. & Rebar. lib. 2. var. cap. 1. supradic
 ta iura intelligi poterunt, secundū Ioan.
 Bap. in d. q. 73. scilicet, missum in possessio
 nē ex 2. decreto verā possessionē consequi
 qua possessione mediante per longum tē
 pus conficit vscapionem, & per conse
 quens dominus efficitur, & ita omnes su
 pradictæ leges concedentes dominium ex
 2. decreto intelligende sunt mediāte vscapione
 per longum tempus, vnde prædictus
 effectus 2. decreti intelligi debet, scilicet,
 quod missus in possessionem ex 2. decreto
 efficitur verus possessor, & ex inde
 per longum tempus dominium consequi
 tur, & in hūc sensum est accipiendus text.
 in dict. *§. Iulian.* vt dum inquit, missum in
 possessionem non efficit dominum per lō
 gum tempus priusquam 2. decreto à pre
 tore dominus constituitur intelligi debet, q
 ex 2. decreto dominus à pratore constitua
 tur, scilicet per longum tempus, nam ante
 2. decretum incipere nō potuit capere do
 minium, etiam per longum tempus, sed 2.
 decreto interposito à pratore per longum
 tempus constituitur dominus. Secundus
 effectus 2. decreti est, quod missus facit
 fructus suos 2. *glos. Bart.* & reliquos com
 muniter in dict. *§. Iulia.* nam ex 2. decre
 to verus possessor efficitur, vt supra dixi
 mus, & ratione possessionis fructus acqui
 runtur, vt in *§. si quis à non domino*, in
 sit. de rerum diuis. Tertius effectus est, q
 actor originarius efficitur reus, & reus effi
 citur actor, quod est magnæ vtilitatis, vt
 probat text. in *§. conuodum*, in sit. de in
 terd. & in *l. is qui destinauit*, ff. de re uen
 dicat. & in specie firmat Panorm. in d. *§. in*
alijs, num. 4. Quartus effectus præcipuus
 est, quod missus in possessionem ex decre
 to non tenetur respondere reo super posses
 sione, sed tantum super proprietate, vt in
 dict. cap. quoniam frequenter, & in alijs, ta
 men in aliquibus casibus, nec dum super

possessione, verū etiam, nec super proprie
 tate tenetur nullus respondere reo, vt pu
 ta damni infecti, & in causa noxali, & in
 causa de peculio, secundum *glos.* in cap. cō
 tingit, verb. constituitur, de dolo & con
 tum. & *glos.* in dict. *l. si finit.* *§. si plures*,
 verbo, prius, & *glos.* in *l. 2. C. ubi in re actio*,
 & docet Bart. in *l. iubere cauere*, ff. de iur
 isd. omn. iudic. Et alius effectus 2. decreti
 de iure regio, scilicet, quod per illud res de
 bitoris in quarum possessionem fuit mis
 sus actor vendi possint, & creditori satisfie
 ri, & si minus debito valeant reus teneatur
 ex alijs bonis supplere, & soluere, iuxta tex.
 in *l. 6. tit. 8. part. 3.* & *l. 6. tit. 2. 7. part. 3.* iun
 cta *l. 1. tit. 1. lib. 4. recopil.* Quibus omni
 bus supradictis constitutis deueniendum
 est ad formam, & praxim fulminandi pro
 cessum in primo, & secundo decreto, &
 sic ad sextam prænotationem.

Ad sextum deueniendo dicendum est
 quod forma, & praxis fulminandi proces
 sum in hac via primi, & secundi decreti
 quæ vulgo dicitur de asentamiento, est se
 quens.

Después que el reo fue citado para que
 respondiese à la demanda que le fue pue
 sta por el actor, ò à tal demanda que sobre
 tal cosa le querria poner y le fue mandado
 por el juez y por tres terminos, que respon
 diesse, y no respondió, y le fueron acusadas
 las tres rebeldias por el actor. En las mas au
 diencias eclesiasticas es estylo, que se pro
 ceda por censuras contra el reo, hasta que
 responda, y se dà mandamiento de prision
 contra el si es clérigo, y si es lego, se pren
 de con braço seglar. Y fino se pudo pren
 der, ò ya que està preso persevera en su cō
 tumacia, entonces el actor puede escoger
 vno de dos remedios, ò que se proceda cō
 tra el por la causa adelantte, pidiendo se le
 assenalen los estrados con quien se hagan
 los autos hasta sentencia definitiva. Y en
 tonces assenala selos el juez. y procede en
 la causa por sus terminos, de la forma y ma
 nera que en la via ordinaria se procede cō
 tra el presente, ò escoge el otro remedio, q
 se proceda por via de asentamiento, que
 es de ser metido en la possession de la cosa
 que pide si intenta accion real, ò en la pos
 session de los bienes del reo, hasta la quan
 tia de su deuda, y cosas, si intēta acciō
 personal, como resolvimos en el principio de
 sta segunda parte: y lo mismo podrà hazer
 el actor, luego q le son acusadas las tres re
 beldias arreo, quando en el tribunal ecle
 siastico

fiático dñe pide, no ay estylo de que primero se proceda cōtra el reo por censuras. Y en el vno y otro caso, la practica q̄ en el proceder se tiene en el processo hecho por via de assentam̄to, es, que donde ay estylo de que primero se proceda por cēsuras, luego que el reo estā preso, ò no puede ser

auido, y persevera en su cōtūmacia. Y dō de no ay este estylo de primero proceder por censuras, luego que le son acabadas de acusar las tres rebeldias al reo, el actor parece ante el juez, y presenta su pedimiento en la manera siguiente, quando tenia puesta demanda al actor antes, y dize así.

EN la ciudad de Salamanca, à tantos dias de tal mes, y de tal año en audiencia ordinaria, ante el señor Licenciado fulano, Prouisor general de todo el Obispado de la dicha ciudad, y en presencia de mi el presente notario, y testigos infra escritos, parecio presente fulano clerigo, y dixo: Que el tenia puesta demanda à fulano clerigo destadioces, para que le pagasse cien ducados que le deuia, por razon de se los auer emprestado, la qual le auia sido notificada en su persona, è mandando por su merced por tres plazos y termino peremptorio, que la contestasse y respōdiessse à ella: el qual no parecio à ninguno de los terminos, y le fueron acusadas tres rebeldias, y por ello estā descomulgado, agrauado, y reagruado, y preso en esta carcel Episcopal, como todo ello constaua de los autos hechos ante mi el presente notario, que en la mejor via y forma que de derecho podia y deuia, ponía al dicho fulano por demanda lo contenido en la demanda que le tenia puesta, ò en el mandamiento de su merced que le auia sido notificado. Y jura uo y jurò en forma de derecho in verbo sacerdotis, por las ordenes de san Pedro, y san Pablo, que los marauedis cōtenidos en la dicha demanda, ò mandamiento, que le eran devidos, y no pagados, y que si presente estuuiere el dicho fulano, le pusiera la misma demanda. Por ende q̄ pedia y pidio à su mēd el susodicho le hiziesse entero cūplimiento de justicia. Y por mayor breuedad pedia y pidio, escogia, y escogio via de assentam̄to, y le mādasse meter en la possessiō de los bienes dī dicho fulano, por la quātia de su deuda, de principal, y costas, y mādado assenalar vn breue termino al dicho fulano, para q̄ si dentro del pareciere y diere fñas de estar à derecho, y purgar las costas, serà oydo, donde no, q̄ pasado el dicho termino procederà à hazer justicia conforme à derecho, y para ello mandasse dar su mandamiento en forma, y pidio justicia, y costas, y el oficio de su merced implorò, &c. Testigos fulano y fulano.

Empero si el actor no tenia puesta antes demanda al reo, sino le auia citado à que pareciesse à verse poner demanda sobre cien ducados que le auia emprestado, y le deuia por tres terminos y plazo peremptorio, como de estylo de todas las audiencias se dan las citationes, y man-

damientos citatorios, entonces despues de auer acusado la rebeldia al reo, y procedido por censuras donde ay el tal estylo, y donde no lo ay, luego despues de acusada la rebeldia, el actor parece ante el juez, y pone su demanda, en la forma siguiente.

Fulano

Secundæ partis secundi Tomi.

64 **F** Vllano clérigo vezino de tal lugar desta diócesis, parezco ante V. m. y pongo demanda à fulano clérigo vezino del dicho lugar, y digo: Que por el mes de Março proximo passado deste presente año, yo empreñé al dicho fulano cien ducados en dinero de contado, y quedó de me los boluer y pagar para demediado el mes de Abril passado deste presente año: y aunque el plazo es passado, y por mi fue requerido que me los pague, no lo ha querido, ni quiere hazer sin cōtienda de juyzio; antes auriendole citado para que pareciesse ante Vra merced, à verse poner demanda sobre lo arriba contenido, y auiendo le sido notificada la dicha citatoria en persona por el cursor desta audiencia Eptiscopal, no ha parecido, y le fue acusada la rebeldia, y por ello està descomulgado, agravado, y reagruado, y dado mandamiento de prision contra el, y por no auer podido ser auido no està preso, como todo ello consta de los autos dello, hechos ante el presente notario. Porque pido à Vuestra merced, del sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia: y si otro mas y mejor pedimiēto es necesario el auido aqui por expreso, y pronunciando mi relacion por verdadera en quanto baste al vēcimiēto desta causa, por su sentencia, que en tal caso su lugar aya, condene al dicho fulano à que me dê y pague los dichos cien ducados y costas. Y por mayor breuedad, à V. m. pido condene al dicho fulano por rebelde y contumaz, y me mande meter y meta en la possession de los dichos bienes del dicho fulano, por la quantia del principal, y costas, por quanto yo quiero y escojo esta via de saneamiento. Y asì mismo mãde V. m. assenalar al dicho aduēso vn breue termino, para que pareciendo dentro del, y purgando las costas, y dando caucionde estar à derecho conmigo, serà oydo, donde no, passado el dicho termino procederà en la causa à hazer justicia cōforme à derecho, y para ello mande dar su mandamiento en forma: so bre q̃ pido cūplimiento de justicia, y las costas pretesto, y el ofeio de V. m. imploro, y juro en forma de derecho in verbo sacerdotis, por las ordenes de san Pedro, y san Pablo, q̃ los dichos cien ducados me son devidos, y no pagados, y que lo susodicho no pido de malicia, &c.

205 Presentado este escripto ante el juez, si en su audiencia ay estylo de que se buelua à citar al reo, lo qual de equidad del derecho Canonico se fuele hazer, como arriba diximos en la primera anotacion, en el primer requisito del primer decreto, entonces el juez manda que se notifique al reo, o en su casa, sino pudiere ser auido, que para la primera audiencia peremptoriamente parezca y responda. Y sino parece, o no

ay estylo de que se buelua à citar al reo, o el juez no quiere vsar de essa equidad, presentado el dicho escripto, dize que se lleue el processo, y que hará justicia. Y si mandò citar al reo el actor, ha de parecer à quella audiencia, y acusar la rebeldia al dicho reo de que no parece, ni respòde, y el juez dize que la ha por acusada, y manda que se le lleue el processo, y lo verà y hará justicia, y auiendo se le lleuado el processo, y visto en el

En el azer precedido todos los requisitos
necessarios que arriba diximos para poder
se interponer el primer decreto, y hazerse
assentamiento, pronúncia su sentenci
interlocutori, por la qual manda hazer el d
cho assentamiento. *Qua sententia inter*
locutori est, & non diffinitiva, & ob id
ab ipso iudice reuocari poterit quandiu cō
siterit in debitum fuisse, vt resoluit Panor
ma. in c. t. n. 10. de eo qui mittitur in pos
sessionem, & probat l. 2. titu. 8. part. 3. non

tamen missio erit reuocanda, nisi citato eo
qui rem detinet, secundum Panorm. ubi su
pra, col. 5. & Auend. in titu. de r. & a. de
creto, 3. par. num. 18. Et hinc est, quod a ta
li sententia appellari non potest, iuxta Co
cilium Tridentinum, sess. 24. de reformat.
cap. 20. & firmat Auend. ubi supra, nu. 10.
In fin. a denegatione tamen missionis be
ne appellatur secundum eadem, ibi nu. 11.
Y el juez da la dicha sententia en la forma
siguiente.

Sentencia interlocutoria de assentamiento, ex 1. decreto.

109 **E**N Salamanca a tantos dias de tal mes, y de tal año, el Licéciado fu
lano Prouisor general en todo el Obispado de Salamanca, auiedo
visto este processo, y lo pedido por parte de fulano clérigo contra fu
lano clérigo, dixo: Que atento que el dicho fulano auia sido citado pe
rsonalmente en persona, y le auia sido acusada la rebeldia, y se auia
procedido contra el por censuras, hasta dar mandamiento de prisión
conforme a derecho, y al estylo desta audiencia, y que el dicho fulano
le auia puesto su demanda, y auia hecho la solemnidad del juramento q
el derecho requiere, y que auia pedido, y escogido la via de assenta
miento, que su merced conforme a derecho le auia y huuo por rebel
de al dicho fulano, y le condenaua y condenò a que diesse y pagasse al
dicho fulano los cien ducados que en su demanda le pide, y mas le cō
denò en las costas, y mandaua y mandò meter en possession al dicho
fulano de los bienes del dicho fulano, por su rebeldia y contumacia,
hasta en quantia de los dichos cien ducados, y costas, para que los ten
ga en tenencia y custodia. Y mandò que se notificasse al dicho fulano,
si buenamente pudiesse ser auido, o sino en su morada, que si quisiere
parecer ante su merced dentro de quatro meses, que purgando las co
stas, y dando caucion de estar a derecho, le oyria, y guardaria su justi
cia: donde passado el dicho termino procederia conforme a derecho.
Y mandò dar su mandamiento, para que el alguazil desta audiencia
hiziesse el dicho assentamiento, y metiesse en la tenencia actual de los
dichos bienes del dicho fulano conforme a derecho al dicho fulano.
Asi lo pronunciò y mandò, y firmò de su nombre, siendo testigos fu
lano, y fulano.

110 Conforme a esta sentenciã, el notario
de mandamieto al alguazil de la audienciã
Episcopal firmado del Prouisor, en que se
le manda que requiera a fulano clérigo, que
le de y pague tantos maravedis, o tal cosa
en que està condenado por demanda que

contra el puso fulano, y por su rebeldia se
auia pedido se hiziesse assentamiento en
sus bienes, el qual se auia hecho, que el lo hi
ziesse en bienes muebles del dicho fulano
si los hallasse, y sino en rayzes, o en los de
mas derechos y acciones q le hallasse, los
quales

Secunda partis Tomi secundi.

quales depositasse en persona llana, y abonada, para que conforme a derecho fueren dados al dicho fulano, y que notifique al dicho fulano si fuereamente lo pudiera hallar, y sino en su casa, que si quisiere parecer dentro de quatro meses ante el señor Provisor, dando fianças de estar a derecho, y purgando las costas le oyrá, y guardará su justicia, donde no, que pasado el dicho termino procederá contra el confor me a derecho.

Y con el dicho mandamiento el alguazil va al reo si está preso en la cárcel, y le requiere con el, y si no le cuple, o está ausente va a su casa, y si le halla bienes muebles por la quantia sacafelos, y depositalos en persona llana y abonada, a la qual haze se constituya por depositario en forma de derecho, y se obliga a acudir con ellos como tal depositario, a la persona que por el Provisor cada y quando le fuere mandado. Y sino le halla bienes muebles procura bienes rayzes, o otros derechos y acciones, y haze el dicho depósito en la forma dicha: y hecho el dicho depósito, el actor parece ante el Provisor, y por petición dize, que el alguazil en cumplimiento del mandamiento de su merced auia sacado bienes al dicho fulano por la quita de su deuda, y costas, y los auia depositado en fulano, y no los auia dado, ni entregado, q' pedía a su merced que se los mandasse dar y entregar para que los tenga en guarda y custodia de su deuda. Y el Provisor se los manda dar y entregar, dando fianças llanas, y abonadas, de que si el dicho fulano pareciere dentro del termino q' por el fuere puesto, y hiziere lo que conforme a derecho está obligado, que los dichos bienes los tendra tales y tan buenos como quido los recibio, y que no los vedará, ni disipará antes su día con ellos, y sus frutos a quien el dicho Provisor le mandare. Y luego el actor dá fianças conforme a este auto del dicho Provisor. Las quales dichas fianças el juez má da dar para mayor seguro, quando ay sospecha de q' el actor disipará, o malbaratará los frutos de los bienes en que se hizo el assentamiento; intento que el actor metido en possession, ex primo decreto, en los bienes del reo, no haze los frutos suyos dentro del termino q' el derecho, o el juez dá al reo para que parezca y purgue las costas, y de fianças de estar a derecho: y así el actor está obligado a conservar y guardar los dichos frutos para los restituir al reo

si pareciere dentro del termino, vt in l. Fulcinius, in principio, ff. quibus ex causis in possessionem, & in l. prator ait, ff. de bonis authorit. ind. possid. & cap. 2. iunda glo. 1. de sequestratione possessionum, & in l. fin. tit. 8. par. 3. La qual dize, que el actor deve de recibir los dichos frutos por elerito, y guardarlos, y por esta razon el juez má da dar las dichas fianças, mayormente quando huvielle sospecha q' el actor los malbaratará, vt tenet glo. fin. in cap. iustitata, de in integrum restitutione, quam probat Panorm. in cap. 2. de sequestratione possessionum, nu. 6. Y dadas las dichas fianças, el juez dize, que mandava y mandó al notario, que vaya juntamente con el alguazil, y saquen los bienes del depositario, y los den y entregue al dicho actor, y van y los sacan, y se los entregan por ante el dicho notario. Y si el reo dentro del termino del derecho, o del que el juez le assenalo, pareciere ante el juez, ha q' presentar petición en q' diga, que el quiere estar a derecho con el dicho fulano sobre los cien ducados q' le tiene puesta demanda, que está presto de dar fianças de estar a derecho con el ante su merced, y de purgar las costas, q' atento que el dicho fulano tiene tales y tales bienes suyos en tenencia y custodia tanto tiempo ha que pide a su merced que se los mande volver y restituir con mas los frutos. De la qual petición el juez manda dar traslado a la parte del actor, el qual responde a ella, diciendo, que no ha lugar lo que el reo pide, por auerse ya pasado el termino, o por otras excepciones q' quiere que le conguenyan: y el juez manda dar copia dello al reo: el qual satisface lo alegado por el actor: y el juez manda que se le llene el proceso, y que lo verá, y hará justicia: y si hallare que ha lugar lo que el reo pide, pronuncia auto, en que manda q' purgando las costas el reo, y dando fianças llanas, y abonadas de estar a derecho con el actor, que el dicho actor le busque sus bienes con los frutos, y procedese de ay adelante en el negocio principal, como diximos en la via ordinaria que se trata entre presentes. Empero si el reo no pareció dentro del termino del derecho, o del q' el juez le señaló purgado las costas, y dando fianças, y pidiendo restitution de sus bienes, entonces el actor, si auia intentado accion personal, como en la demanda de arriba intento, o si auia intentado accion Real, y el termino del derecho lo auia cortado el juez,

como arriba auemos fingido, ò pretēde q̄ al reo se le asseñale cierto termino, para q̄ dentro del trate de la propiedad de la cosa en que fue hecho el asseñtamiento, y se le imponga perpetuo silencio sobre ella, parece ante el juez diziendo, que el fue metido en tenencia de tales, y tales bienes de fulano, en que fue hecho asseñtamiēto para que los tuuiesse en guarda, y custodia, y al dicho reo le auia sido por su merced alleuado termino de quatro meses, para que dentro del pareciendo, y purgando las costas, y dando fianças de estar à derecho, le oyria, y guardaria su justicia, el qual termino era pasado, y el dicho reo no auia parecido, antes andaua laçtando, q̄ pedia y pidió à su merced le mādasse meter en la verdadera posescion, ex 2. decreto, y lo decla-

raste por verdadero poseedor de los dichos bienes, &c. Y el juez entonces mada q̄ se buelua à citar otra vez el reo en persona, y sino en su casa, para q̄ véga y parezca à estar à derecho cō el actor à la primera audiecia, à la qual el actor parece, y le acusa la rebeldia de no auer parecido, y pide q̄ se haga segū pedido tiene. El juez manda q̄ le de informacion de la deuda, y de como el dicho reo anda laçtando, y que el prouee rā justicia y el actor da vno, y dos testigos de la deuda, y con la fe del cursor de como ha ydo à buscar al reo à su casa, y à otras partes, y q̄ no lo ha hallado. Cō esta prouança semiplena de la deuda, y cō la informaciō q̄ se da de andarse efec̄iando el reo, manda que se le lleue el processo, y pronuncia sentençia en la forma siguiente.

Sentençia interlocutoria del 2. decreto.

EN Salamanca à tantos dias de tal mes y de tal año, el muy magnifico señor Licenciado fulano, Prouisor general en todo el Obispa do de la dicha ciudad, auiendo visto este processo, y lo pedido nuevamente por parte de fulano contra fulano, dixo: Que atento que eran pasados los quatro meses que de termino auia dado al dicho fulano, para que pareciesse à estar à derecho con el dicho fulano, y para ello diessse fianças, y purgasse las costas, y que dentro del no auia parecido, antes perseveraua en su rebeldia, y contumacia, que el mandaua y mādò meter en la posescion verdadera, ex 2. decreto, al dicho fulano, de los bienes que hasta entonces auia tenido en tenencia, y custodia por el principal de su deuda, y costas, y que le declaraua y declarò por verdadero poseedor dellos, imponiendo perpetuo silencio al dicho fulano sobre la dicha posesiō. Y mādò que se notificasse al dicho fulano si buenamente pudiesse ser auido, ò sino en su morada, q̄ dētro de quatro meses, los quales le aseñalaua y aseñalò por termino, y plazo perēptorio, pareciesse ante su merced à estar à derecho en razō de la propiedad de los dichos bienes con el dicho fulano, que el le oyria y guardaria su justicia, con aperecibimiento, que si pasado el dicho termino, no huuiessse parecido, desde agora para entonces, y desde entonces para agora le imponia, è impulso perpetuo silencio sobre la propiedad de los dichos bienes. Así lo pronunciò y mandò, y firmò de su nombre, siendo testigos fulano, y fulano.

Esto vl.

TERTIA PARS. HUIUS SECVNDI TOMI,

de forma procedendi via executiua in
causis ciuilibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

- 1 **Q**ue executionem paratā habent de iure regio in foro seculari, habent etiam in foro Ecclesiastico contra clericos, stylus tamen procedendi in foro seculari differt a stylo fori Ecclesiastici.
- 2 Stylus procedendi in foro Episcopali, & Scholastico Salmantino per viam executiuam latē refertur sermone Hispano.
- 3 Stylus cuiuslibet regionis consulendus, & obseruandus est.
- 4 Laicus pauper conuentus apud iudicem Ecclesiasticum, potest vti beneficio cessionis bonorum clericorum vero in sacris, aut beneficiariis pauper poterit vti beneficio, cap.

- Oduardus, de solut. non tamen beneficio cessionis.
- 5 Clericus conueniri non debet ultra quam facere possit, nec in carcere pro debito pecuniario est detinendus.
- 6 Beneficiū c. Oduardus, quibus clericis competat, & an renuntiari possit cum iuramento, & in quibus casibus locum non habeat traditur.
- 7 Praxis obseruatur in vtendo beneficio cap. Oduardus, & quae alimenta relinquuntur vti eo praestribitur.
- 8 Libellus quo intentatur remedium caput. Oduardus, Hispanice compositus.

Caput Vnicum.

Inimus in quarta parte primi Tomi viam executiuam adiuuentam fuisse in utilitatem Rei publicae, vt creditoribus cōsuleretur, & citius suum ipse creditores consequi possent omnis solemnitatibus, & strepitu iudiciorum dilationibus, & bellorum formulis, sola aequitate, & ve-

ritate inspecta. Ac proinde licet de iure communis sententia diffinitiuā quae transit in autoritatem rei iudicate, iuramentum decisorium, & confessio iudicialis haberent executionem paratam: de iure tamen regio nedom praedicta, verum etiam publica instrumenta, obligationes, & aliae scripturae secum trahunt executionē, vt late resoluiimus in dicta quarta parte primi Tomi. Quod ius regium etiam